

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Demografie
Studijní obor: Demografie s historií

Jan Stejskal

Cizinci v České republice: historie, trendy a struktury
Foreigners in the Czech Republic: history, trends and patterns

Bakalářská práce

Vedoucí práce: prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.

Praha, 2024

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 29. 4. 2024

Jan Stejskal

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat prof. RNDr. Jitce Rychtařikové, CSc. za její trpělivost, cenné rady a připomínky během vypracování této bakalářské práce.

Cizinci v České republice: historie, trendy a struktury

Abstrakt

Tato bakalářská práce je zaměřena na cizince legálně pobývající na území České republiky z pohledu vědního oboru demografie. Práce je primárně založena na datech o cizincích, která jsou dostupná z veřejně přístupných zdrojů. Jsou v ní představeny základní právní předpisy, které upravují možnosti pobytu cizinců v Česku, dále se zabývá statistickou evidencí cizinců a hlavními zdroji dat o nich. Soustředí se na historii mezinárodní migrace v Česku, vývoj počtu cizinců v Česku, nabývání českého občanství cizinci a mezinárodní ochranu na území Česka. Prostor je věnován demografickým událostem a procesům cizinců, jejich demografickým strukturám a prostorovému rozmístění cizinců na území České republiky. Nabízí mezinárodní srovnání počtu cizinců se členskými zeměmi Evropské unie. Zaměřuje se také na uprchlickou vlnu z Ukrajiny, která započala v roce 2022. Přínosem této práce je analýza procesu úmrtnosti cizinců a struktur živě narozených dětí cizincům v letech 2021 a 2022 včetně srovnání se souborem občanů České republiky. Tato práce může posloužit jako podklad pro hlubší analýzu v oblasti demografického zkoumání cizinců v České republice.

Klíčová slova: Česká republika, cizinci, migrace, historie, trendy, struktury

Foreigners in the Czech Republic: history, trends and patterns

Abstract

This bachelor thesis focuses on foreigners legally residing in the Czech Republic from the demographic perspective. It is based primarily on data on foreigners that are available from public sources. It presents fundamental legal regulations that affect the residence of foreigners in Czechia, it also discusses the statistical registration of foreigners and the main sources of data about them. Attention is paid to the history of international migration in Czechia, to the development of the number of foreigners in Czechia, acquisition of Czech citizenship by foreigners and international protection in the Czech Republic. Space is also devoted to the demographic events and processes of foreigners, to their demographic patterns and the spatial distribution of foreigners in the Czech Republic. This thesis offers international comparisons of the number of foreigners with the member countries of the European Union. It also focuses on the Ukrainian refugee crisis that started in 2022. A new contribution of this thesis is analysis of mortality of foreigners and the structure of live births of foreigners in 2021 and 2022 including a comparison with the population of Czech citizens. It can serve as a basis for more more in-depth analysis in the field of the demographic research of foreigners in the Czech Republic.

Keywords: Czech Republic, foreigners, migration, history, trends, patterns

OBSAH

Seznam tabulek	8
Seznam obrázků	9
Seznam příloh	10
1 Úvod	11
2 Legislativní ukotvení pobytu cizinců v České republice	13
2.1 Vymezení pojmu cizinec a základní legislativní předpisy	13
2.2 Možnosti pobytu cizinců	14
2.2.1 Občané EU a jejich rodinní příslušníci	15
2.2.2 Občané třetích zemí	15
2.2.3 Ostatní cizinci	16
2.3 Odepření vstupu a správní vyhoštění	16
2.4 Nabývání českého státního občanství	17
3 Demografická statistika cizinců	20
3.1 Cizinci v rámci obyvatelstva České republiky	20
3.2 Evidence cizinců v Česku	20
3.3 Instituce a úřady publikující data o cizincích	21
3.3.1 Domácí instituce a úřady	21
3.3.2 Zahraniční instituce a organizace	22
4 Mezinárodní migrace na území Česka	23
4.1 Mezinárodní migrace před rokem 1993	23
4.2 Mezinárodní migrace po roce 1993	24
5 Základní charakteristiky cizinců v Česku	26
5.1 Počet a podíl cizinců	26
5.2 Cizinci podle kategorie pobytu	27
5.3 Nabývání českého státního občanství cizinci	29

5.4 Mezinárodní ochrana	32
6 Demografické struktury cizinců.....	36
6.1 Struktura cizinců podle věku.....	36
6.2 Struktura cizinců podle pohlaví.....	39
6.3 Struktura cizinců podle regionů světa.....	41
6.4 Struktura cizinců podle státního občanství.....	44
7 Demografické události a procesy cizinců	48
7.1 Úmrtnost	48
7.2 Porodnost	50
7.3 Sňatečnost	53
7.4 Rozvodovost.....	54
8 Prostorové rozmístění cizinců v Česku	56
9 Mezinárodní srovnání v zemích Evropské unie.....	58
10 Uprchlická migrační vlna z Ukrajiny	61
11 Závěr.....	63
Seznam použité literatury.....	65
Seznam použitých datových pramenů.....	71
Přílohy.....	72

Seznam tabulek

Tab. 1 – Průměrný věk a věkový medián cizinců, Česko	38
Tab. 2 – Vybrané ukazatele věkové struktury cizinců, Česko.....	38
Tab. 3 – Index a ukazatel maskulinity cizinců, Česko	40
Tab. 4 – Zastoupení cizinců podle regionů světa, Česko	42
Tab. 5 – Zastoupení cizinců podle vybraných subregionů, Česko.....	43
Tab. 6 – Zastoupení vybraných skupin cizinců podle státního občanství, Česko,..... 2021 a 2022	45
Tab. 7 – Zastoupení vybraných skupin cizinců podle státního občanství, Česko.....	46
Tab. 8 – Srovnání úrovně úmrtnosti, cizinci a občané ČR, 2021 a 2022	50
Tab. 9 – Struktura živě naroz. podle rodinného stavu matky a obč. matky a dítěte,..... Česko, 2021 a 2022	52
Tab. 10 – Struktura živě narozených podle pořadí a občanství matky a dítěte,..... Česko, 2021 a 2022	52
Tab. 11 – Relativní struktura sňatků cizinců, Česko.....	54
Tab. 12 – Zastoupení cizinců na obyvatelstvu samosprávných krajů, Česko.....	57

Seznam obrázků

Obr. 1 – Vývoj ukazatelů populačního vývoje, Česko, 1993–2022.....	25
Obr. 2 – Vývoj počtu a podílu cizinců, Česko, 1993–2022.....	27
Obr. 3 – Vývoj počtu cizinců podle vybraných kategorií pobytu, Česko, 1993–2022	28
Obr. 4 – Vývoj relativního zastoupení cizinců podle vybraných kategorií pobytu,..... Česko, 2004–2022.....	29
Obr. 5 – Vývoj nabývání českého státního občanství, 1993–2022	30
Obr. 6 – Vývoj relativní struktury nabývání občanství ČR, 2001–2022.....	31
Obr. 7 – Vývoj udělování mezinárodní ochrany, Česko, 1993–2022	32
Obr. 8 – Vývoj počtu žádostí o mez. ochranu a podílu kladně vyřízených žádostí, ...	34
Česko, 1993–2022.....	34
Obr. 9 – Věková struktura populace ČR a cizinců v Česku, 2022.....	37
Obr. 10 – Věková struktura cizinců, Česko, 2021 a 2022	39
Obr. 11 – Index maskulinity cizinců podle věku, Česko, 2008, 2021 a 2022	41
Obr. 12 – Vývoj počtu a podílu občanů ze zemí bývalého tzv. východního bloku, ...	44
Česko, 1994–2022.....	44
Obr. 13 – Vývoj počtu cizinců vybraných státních občanství, Česko, 1994–2022.....	47
Obr. 14 – Vývoj počtu cizinců vybraných státních občanství, Česko, 1994–2021.....	47
Obr. 15 – Vývoj počtu a podílu zemřelých cizinců, Česko, 1995–2022.....	49
Obr. 16 – Vývoj počtu a podílu živě narozených cizinců, Česko, 1995–2022.....	51
Obr. 17 – Vývoj počtu a podílu sňatků cizinců, Česko, 1995–2022.....	53
Obr. 18 – Vývoj počtu a podílu rozvodů cizinců, Česko, 1995–2022	55
Obr. 19 – Zastoupení cizinců na obyvatelstvu ČR a samosprávných krajů, 2021 a 2022.....	57
Obr. 20 – Vývoj vybraných ukazatelů populačního vývoje, Evropská unie, 1993–2022	59
Obr. 21 – Zastoupení cizinců na obyvatelstvu členských států EU, 2022 a 2023	60

Seznam příloh

Příloha 1 – Počty přistěhovaných a vystěhovaných a hodnota migračního salda,..... Česko, 1993–2022	72
Příloha 2 – Počet a podíl cizinců, Česko, 1993–2022.....	73
Příloha 3 – Počet a zastoupení cizinců podle vybraných kategorií pobytu, ... Česko, 1993–2022	74
Příloha 4 – Nabývání českého státního občanství, 1993–2022	75
Příloha 5 – Klasifikace státních občanství podle vybraných kritérií.....	76
Příloha 6 – Absolutní struktura živě narozených podle rodinného stavu matky a občanství ..... matky a dítěte, Česko, 2021 a 2022.....	79
Příloha 7 – Absolutní struktura živě narozených podle pořadí a občanství matky a dítěte,..... Česko, 2021 a 2022	80

Kapitola 1

Úvod

Migrace je prostorový pohyb osob, který je spojený se změnou místa bydliště (Kalibová et al., 2009, str. 66). Migrační procesy trvají od počátku existence lidstva, přičemž se v průběhu času proměňovaly důvody stěhování (Pavlík, 2016, str. 4). V minulosti se jednalo zejména o důvody biologické, dnes převažují důvody socioekonomické. Jedním z možných způsobů rozdělení migrace je z hlediska překračování státních hranic na vnitrostátní a mezinárodní. V dnešním globalizovaném světě je mezinárodní migrace běžnou záležitostí a cizinci žijí v naprosté většině států světa. V jednotlivých zemích se ovšem liší zastoupením a vlivem na reprodukční procesy. Populace ovlivněné migrací se označují jako tzv. otevřené populace¹. V roce 1970 žilo ve světě 84,5 mil. mezinárodních migrantů, v roce 1990 již 153,0 mil. (World Migration Report, 2021). V roce 2020 jejich počet dosáhl 280,6 mil., čímž tvořili 3,6 % světové populace (World Migration Report, 2021). Oproti roku 1990 se jejich počet zvýšil o 83,4 %.

Mezinárodní imigrace neboli přistěhovalectví je proces, při kterém se osoby přistěhovávají ze zahraničí. Z demografického hlediska se jedná o specifickou skupinu obyvatel, která vystupuje ze své populace a vstupuje do populace jiné. Cizinci jsou nositeli demografických znaků své původní populace a mohou se proto odlišovat demografickým chováním² (země původu a země rezidence mohou být rozdílně demograficky vyspělé z pohledu demografické revoluce³). Míra přizpůsobení demografického chování většinové populaci vždy závisí na konkrétních podmínkách daného státu. Cizinci, kteří se z různých důvodů rozhodnou nebo jsou donuceni přestěhovat se do jiné země a pobývat v ní delší dobu, se v novém prostředí obvykle setkávají s více či méně rozdílným sociokulturním prostředím. Pro tyto osoby nemusí být jednoduchá integrace do struktur dané společnosti, mohou se potýkat s diskriminací a také na ně může být domácím obyvatelstvem hleděno s nedůvěrou a předsudky. Ačkoliv se stává, že musí čelit řadě výzev a problémů, tak v případě úspěšné integrace se mohou významně podílet na ekonomickém, sociálním a kulturním rozvoji země.

---

¹ V otevřených populacích se na vývoji počtu obyvatel kromě přirozené reprodukce (živě narození a zemřelí) podílí také migrace (vystěhování a přistěhování). Opakem otevřené populace je uzavřená populace (populace bez migrace), která ubývá zemřelými a přibývá živě narozenými (Kalibová et al., 2009).

² Demografické chování je chování osob spojené s procesem přirozené obnovy populace (Kalibová et al., 2009, str. 35).

³ Demografická revoluce (též demografický přechod) je označení pro zásadní proměny demografického chování osob spojené se společenskými změnami, které probíhají v posledních třech stoletích (Kalibová et al., 2009, str. 29).

Vnímání cizinců českou veřejností mapuje pravidelně od roku 2003 Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Sociologického ústavu Akademie věd ČR. V rámci posledního šetření, které proběhlo v únoru a březnu roku 2023 polovina české veřejnosti považovala cizince, kteří k nám přišli v posledních letech za problém pro Českou republiku (CVVM, 2023). I přes příchod velkého počtu válečných uprchlíků z Ukrajiny se jednalo o nejnižší hodnotu v historii měření. Od roku 2017 bylo možné pozorovat klesající trend, kdy se podíl snížil o 14 p. b. (CVVM, 2023). Zastoupení osob, které měly negativní postoj k přítomnosti cizinců na území ČR, dlouhodobě ve většině let kolísalo mezi 50 a 60 %, přičemž se v jednotlivých letech lišil kontext, ve kterém byla otázka v dotazníku položena (CVVM, 2023). V několika letech došlo k výkyvům až k hodnotám okolo 70 % (CVVM, 2023). O něco více než padesát procent osob se v roce 2023 ztotožnilo s názory, že cizinci dlouhodobě žijící v Česku znamenají zdravotní riziko a že jsou příčinou nárůstu kriminality (CVVM, 2023). Vysvětlení postoje obyvatel k cizincům je velmi komplexní, názor jedince je formován dlouhodobě a může na něj mít vliv i subjektivní osobní zkušenost s cizinci.

Během již více než třicetileté existence samostatné České republiky se zásadním způsobem zvýšil počet cizinců a vzrostl význam migrace, resp. imigrace. Cizinci se stávají stále významnější součástí obyvatelstva České republiky. Na toto téma se například v roce 2016 zaměřila konference České demografické společnosti s názvem Migrace a demografické výzvy. Téma cizinců, resp. imigrace se také projevuje v politice, zejména na celonárodní úrovni, kde je toto téma často vykreslováno v silně negativním světle. V době tzv. evropské migrační krize vrcholící v letech 2015 a 2016, byly velkým tématem tzv. uprchlické kvóty, v roce 2024 se obdobně jedná o tzv. migrační pakt EU. Často je imigrace také tématem volebním – například během kampaně před druhým kolem prezidentských voleb v roce 2018, se na billboardech kandidáta Miloše Zemana objevoval slogan „Stop imigrantům a Drahošovi, tato země je naše! Volte Zemana!“ (Zpěváčková, 2018). V současné době se také objevují útoky proti ukrajinským uprchlíkům, kteří byli nuceni odejít ze své země z důvodu války.

Tato práce se zaměřuje na cizince legálně pobývající na území České republiky primárně v období 1993–2022 z pohledu vědního oboru demografie. Jejím cílem je kromě analýzy demografických struktur, procesů a událostí cizinců pomocí demografických ukazatelů prozkoumat možnosti a problémy demografického studia cizinců v Česku. Kromě úvodu a závěru se skládá z devíti kapitol. Po úvodu následující druhá kapitola popisuje legislativní ukotvení pobytu cizinců na území Česka. Třetí kapitola pokrývá evidenci cizinců a zdroje dat o nich. V pořadí čtvrtá kapitola přibližuje význam a úroveň migrace před a po roce 1993. Pátá kapitola shrnuje obecné charakteristiky cizinců (vývoj jejich počtu, nabývání českého státního občanství cizinci a mezinárodní ochranu na území Česka). V šesté kapitole jsou rozebírány demografické struktury cizinců. Sedmá kapitola se věnuje demografickým událostem, resp. procesům cizinců (tato kapitola obsahuje analýzu úmrtnosti a struktury živě narozených dětí cizincům v letech 2021 a 2022 včetně srovnání se souborem českých občanů). Osmá kapitola se zabývá prostorovým rozmístěním cizinců na území České republiky. Devátá kapitola nabízí mezinárodní srovnání počtu cizinců v rámci členských států Evropské unie. Desátá kapitola podává přehled o migrační vlně, která započala v únoru 2022 po napadení Ukrajiny Ruskem.

Kapitola 2

Legislativní ukotvení pobytu cizinců v České republice

2.1 Vymezení pojmu cizinec a základní legislativní předpisy

V současné době upravuje podmínky pobytu cizinců v Česku primárně soubor tří zákonů. Nejzásadnějším z nich je zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, též označovaný zkráceně jako zákon o pobytu cizinců (Zákony pro lidi, 1999a). Tento legislativní předpis nabyl účinnosti 1. 1. 2000 (Zákony pro lidi, 1999a). Dle § 1 odst. 2 tohoto zákona se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie (Zákony pro lidi, 1999a). Tento zákon stanovil podmínky vstupu cizinců na území České republiky, vycestování cizinců z území a možnosti pobytu cizinců na území (Zákony pro lidi, 1999a). Vymezil důvody odepření vstupu cizinců na území a vyhoštění cizinců z území. Daný zákon zrušil a nahradil zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky, účinný v období od 1. 10. 1992 do 31. 12. 1999 (Zákony pro lidi, 1992).

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (též zkráceně zákon o azylu), upravil podmínky vstupu a pobytu žadatelů o mezinárodní ochranu na území Česka a pobyt azylantů nebo osob požívajících doplňkové ochrany (Zákony pro lidi, 1999b). Tento zákon specifikoval zákonné důvody udělení azylu či doplňkové ochrany. Dále definoval proces řízení ve věci mezinárodní ochrany a státní integrační program. Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2000 (Zákony pro lidi, 1999b). Zrušil a nahradil zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících, účinný v období od 1. 1. 1991 do 31. 12. 1999 (Zákony pro lidi, 1990).

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů, vymezil podmínky vstupu a pobytu cizinců na území ČR za účelem poskytnutí dočasné ochrany (Zákony pro lidi, 2003). Nabyl účinnosti 1. 1. 2004 (Zákony pro lidi, 2003). Definoval proces řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území a právní statut cizinců, kteří žádají o udělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany (Zákony pro lidi, 2003). Tuto problematiku do nabytí účinnosti daného zákona pokrýval zákon č. 326/1999 Sb. (Zákony pro lidi, 1999a). Dle § 1 odst. 4 zákona č. 221/2003 Sb. je tento právní předpis použit

v případě vyhlášení dočasné ochrany rozhodnutím Rady Evropské unie⁴ (Zákony pro lidi, 2003). Ke zřízení institutu dočasné ochrany došlo pro případný příchod velkého počtu nuceně vysídlených občanů třetích zemí. Má jim být umožněno získat dočasné útočiště do doby než v zemi, ze které odešli, dojde ke zlepšení situace. Na rozdíl od azylu a doplňkové ochrany se jedná o výjimečný institut využívaný pouze v mimořádných situacích.

Cizinci, kteří dlouhodobě pobývají na území Česka, mají možnost stát se českými občany. Proces nabývání občanství je zásadní v tom, že osoba přestává být cizincem a stává se občanem, čímž vystupuje ze statistiky cizinců. Získáním českého občanství vzniká právní svazek mezi osobou a Českou republikou. Občanství rozšiřuje jedinci okruh práv ve vztahu k této zemi, ale také z něj vyplývají určité povinnosti. Podmínky nabývání a pozbývání českého státního občanství v současné době upravuje zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (Zákony pro lidi, 2013). Nabyl účinnosti 1. 1. 2014 (Zákony pro lidi, 2013). Stanovil způsoby nabývání a pozbývání státního občanství České republiky (viz dále). Tento zákon zrušil a nahradil zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, účinný v období od 1. 1. 1993 do 31. 12. 2013 a zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, účinný v období od 2. 9. 1999 do 31. 12. 2013 (Zákony pro lidi, 1993a a 1999c).

2.2 Možnosti pobytu cizinců

Období po roce 1993 lze z hlediska možností pobytu cizinců rozdělit na tři časové úseky. Od 1. 1. 1993 do 31. 12. 1999, kdy byl účinný zákon č. 123/1992 Sb., se rozeznával krátkodobý pobyt (do 180 dnů), dlouhodobý pobyt (nad 180 dnů) a trvalý pobyt (Zákony pro lidi, 1992). Dne 1. 1. 2000 nabyl účinnosti zákon č. 326/1999 Sb., který zavedl nové rozdělení na trvalý a přechodný pobyt. V období let 2000–2003 byl rozlišován trvalý pobyt a přechodný pobyt zahrnující pobyt bez víza, pobyt na vízum do 90 dnů a pobyt na vízum nad 90 dnů (ČSÚ, 2023a a Zákony pro lidi, 1999a). Od roku 2004 je možný trvalý pobyt a přechodný pobyt zahrnující pobyt bez víza⁵, pobyt na krátkodobé vízum (do 90 dnů), pobyt na vízum nad 90 dnů a dlouhodobý pobyt (Zákony pro lidi, 1999a).

Na základě zákonů č. 325/1999 Sb., č. 326/1999 Sb. a č. 221/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, rozlišuje Český statistický úřad tři skupiny cizinců (ČSÚ, 2023a). Do první kategorie spadají občané zemí Evropské unie, Norska, Švýcarska, Islandu, Lichtenštejnska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska podle části druhé dohody o vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z EU a EURATOMU (dále jen občané EU) a jejich rodinní příslušníci (ČSÚ, 2023a). Druhou kategorií tvoří občané tzv. třetích zemí (občané států, které nejsou součástí první kategorie) včetně držitelů mezinárodní ochrany. Do třetí kategorie jsou zařazeni žadatelé o mezinárodní ochranu a žadatelé o dočasnou ochranu (bez

⁴ Rada Evropské unie (též Rada ministrů nebo pouze Rada) je vrcholný, kolektivní orgán EU. Zasedají v ní vždy ministři zemí EU v dané gesci. Je jednou ze sedmi základních institucí Evropské unie.

⁵ Jedná se o pobyt do 90 dnů občanů třetích zemí osvobozených od vízové povinnosti a přechodný pobyt občanů EU a jejich rodinných příslušníků.

ohledu na státní příslušnost). Občané Spojeného království Velké Británie a Severního Irska jsou specifickou skupinou, která přináší do prvních dvou kategorií⁶.

2.2.1 Občané EU a jejich rodinní příslušníci

Pokud chtějí žít občané EU přechodně na území České republiky, nepotřebují žádná povolení k pobytu, stačí jim pouze cestovní doklad nebo průkaz totožnosti (ČSÚ, 2023a). Ovšem v případě, že hodlají pobývat v Česku déle než 30 dní, mají povinnost se ohlásit na policii nebo u ubytovatele do 30 dnů ode dne vstupu na území (ČSÚ, 2023a). Pokud chtějí přebývat na území ČR po dobu delší než 3 měsíce, mají možnost požádat o Osvědčení o registraci (FRS, 2024b). Osvědčení není pro pobyt mandatorní, ovšem usnadňuje cizincům jednání s úřady a institucemi. O udělení povolení k trvalému pobytu musí občan EU zažádat. Tuto možnost získá cizinec standardně po 5 letech nepřetržitého pobytu na území ČR (ČSÚ, 2023a). Případně po dvou letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR, pokud je z toho nejméně jeden rok blízkým rodinným příslušníkem jiného občana Evropské unie, který již má povolený trvalý pobyt, nebo občana České republiky, který je přihlášený k trvalému pobytu na území ČR (ČSÚ, 2023a).

Na rodinné příslušníky občanů EU (včetně občanů ČR), kteří sami nejsou občany EU, se vztahuje odlišný bytový režim než pro ostatní občany třetích zemí (ČSÚ, 2023a). Jsou rozlišováni blízcí a vzdálení rodinní příslušníci občana EU (FRS, 2024c). Při pobytu nad 90 dní jsou rodinní příslušníci, pokud pobývají společně s občanem EU, povinni do 3 měsíců ode dne vstupu na území ČR, požádat o povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie (FRS, 2024c). Podmínky pro udělení povolení k trvalému pobytu jsou stejné jako pro občany EU (FRS, 2024d).

2.2.2 Občané třetích zemí

Občané třetích zemí jsou při pobytu v délce do 90 dnů povinni disponovat krátkodobým vízem. Cizinci mohou být osvobozeni od vízové povinnosti na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2018/1806 (ve znění pozdějších předpisů), mezinárodní smlouvy či nařízení vlády č. 215/2017 Sb., o stanovení výjimek z vízové povinnosti a osvobození od vízové povinnosti a v některých dalších případech vymezených v § 18 zákona č. 326/1999 Sb. (ČSÚ, 2023a, str. 24 a 25). Tzv. bezvízový styk se vztahuje pouze na krátkodobé nevýdělečné pobyty (Ministerstvo zahraničních věcí, 2024). Pro Česko, které je součástí EU a schengenského prostoru, platí společná vízová politika Evropské unie (Vízová politika EU, 2023). K roku 2023 uplatňovala EU bezvízový režim s 61 státy mimo Evropskou unii, dvěma zvláštními administrativními oblastmi Číny (Hongkong a Macao) a jednou územní a samosprávnou jednotkou (Tchaj-wan), která není uznávána za stát nejméně jedním členským státem EU (Vízová politika EU, 2023). Dne 1. 1. 2024 přibýlo na tento seznam také Kosovo (Evropská komise, 2024).

Při pobytu delším než 90 dnů musí všichni občané třetích zemí disponovat tzv. dlouhodobým vízem (ČSÚ, 2023a). Na rozdíl od krátkodobého víza neexistují v tomto případě

---

⁶ Dne 1. 2. 2020 vystoupilo Spojené království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie (FRS, 2024a). V případě, že se k 31. 12. 2020 jeho občané nacházeli na území ČR, měli téměř shodná práva s občany Evropské unie (FRS, 2024a). Ostatní, kteří v Česku nikdy nepobývali nebo svůj pobyt na delší dobu přerušili byli považováni za občany třetích zemí (FRS, 2024a).

výjimky. O dlouhodobé vízum lze zažádat pouze v konkrétních, zákonem stanovených případech⁷. Mělo by se jednat o aktivitu, která vyžaduje soustavný pobyt na území Česka (FRS, 2024e). Tato víza jsou udělována nejdéle na dobu jednoho roku (ČSÚ, 2023a). Na dlouhodobé vízum lze navázat povolením k dlouhodobému pobytu v případě, že cizinec hodlá pobývat na území ČR po dobu delší než 1 rok a zároveň trvá stejný účel pobytu (existují výjimky např. pro držitele modré karty⁸) Ve stanovených případech o něj lze požádat i bez předchozího pobytu na základě dlouhodobého víza (ČSÚ, 2023a). Platnost povolení k dlouhodobému pobytu je stanovena na 2 roky a je možné jej prodloužit (FRS, 2024g).

Při splnění zákonem daných podmínek mohou cizinci standardně po pěti letech nepřetržitého pobytu požádat o povolení k trvalému pobytu na území ČR (FRS, 2024h). V případě držitelů modré karty (také jejich rodinných příslušníků, kterým bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny na území) po 5 letech nepřetržitého pobytu na území jiných členských států EU (FRS, 2024h). V určitých případech lze požádat o povolení k trvalému pobytu bez splnění podmínky předchozího nepřetržitého pobytu (FRS, 2024h).

Do této kategorie se také řadí cizinci, kterým byla udělena mezinárodní ochrana (osoby s uděleným azylem a osoby s udělenou doplňkovou ochranou) nebo dočasná ochrana (ČSÚ, 2023a). Pobyt azylantů odpovídá rozsahem práv a povinností povolení k trvalému pobytu (ČSÚ, 2023a). Osobám, které nesplňují podmínky pro udělení azylu, může být udělena doplňková ochrana (Zákony pro lidi, 1999b). Pobyt osob s udělenou doplňkovou ochranou odpovídá povolení k trvalému pobytu, pouze je časově omezený (ČSÚ, 2023a). Doplňková ochrana však může být opakovaně prodlužována, pokud trvá důvod udělení.

2.2.3 Ostatní cizinci

Do této skupiny patří žadatelé o mezinárodní ochranu podle zákona č. 325/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a žadatelé o dočasnou ochranu podle zákona č. 221/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů (ČSÚ, 2023a). V rámci této kategorie není rozlišována země občanství. O dočasnou ochranu lze žádat pouze v případě, že byla aktivována rozhodnutím Rady EU (ČSÚ, 2023a).

2.3 Odepření vstupu a správní vyhoštění

V zákonem stanovených případech může být cizinci odepřen vstup na území České republiky (§ 9 odst. 1 a 3 zákona č. 326/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Důvody je možné rozdělit do několika skupin: administrativní důvody: cizinec nedisponuje platným cestovním dokladem, předloží padělaný doklad či padělané povolení k pobytu apod., bezpečnostní důvody: cizinec je

---

⁷ Za účelem podnikání, studia, vědeckého výzkumu, sezónního zaměstnání, mimořádné pracovní vízum, účel rodinný, účel kulturní, účel duchovní, účel sportovní, účel zdravotní (FRS, 2024e). Mimo těchto deseti důvodů byla stanovena kategorie ostatní zahrnující například pobyt za účelem studijně poznávacích a jiných vzdělávacích kurzů nebo programů (FRS, 2024e).

⁸ Modrá karta je vydávána cizincům za účelem pobytu a výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci (FRS, 2024f).

nežádoucí osobou, existuje důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při svém pobytu na území ohrozit bezpečnost státu apod., zdravotní důvody: cizinec je podezřelý z nákazy nebezpečnou nakažlivou chorobou apod. a ekonomické důvody: cizinec nemá dostatečné finanční prostředky k pobytu a návratu do země původu (Zákony pro lidi, 1999a).

Správním vyhoštěním cizince, nedobrovolné ukončení pobytu cizince na území ČR, se primárně řídí zákonem č. 326/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Je zakázáno hromadné správním vyhoštěním cizinců na základě jednoho rozhodnutí. Stejně jako v případě možností pobytu se liší důvody a podmínky vyhoštění pro občany EU a jejich rodinné příslušníky a občany třetích zemí. Společně s ukončením pobytu na území je stanovena doba k vycestování z území členských států EU, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska a doba po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území těchto států⁹ (Zákony pro lidi, 1999a). Občané EU a jejich rodinní příslušníci mohou být vyhoštěni pouze pokud vážně narušují veřejný pořádek nebo závažně ohrožují bezpečnost státu (Zákony pro lidi, 1999a). Doba zákazu opětovného vstupu je stanovena v závislosti na závažnosti důvodu vyhoštění.

2.4 Nabývání českého státního občanství

Nabývání občanství probíhalo v období 1993–2013 primárně podle zákona č. 40/1993 Sb. (v letech 1999–2013 také podle zákona č. 193/1999 Sb.) a od 1. 1. 2014 je postupováno podle zákona č. 186/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů (Zákony pro lidi, 1993a, 1999c a 2013). Zákon č. 40/1993 Sb. stanovil šest způsobů nabytí občanství – narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením na území České republiky, udělením a prohlášením (Zákony pro lidi, 1993a). Zákon č. 186/2013 Sb. těchto šest důvodů převzal, částečně je upravil a přidal sedmý způsob – v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče (ČSÚ, 2023a). Daný zákon výrazně rozšířil možnosti nabytí občanství prohlášením a nově také umožnil v plné míře existenci dvojího státního občanství (ČSÚ, 2023a). Do té doby byl obecně platný princip jediného občanství. Žadatelé se tak nemusí vzdávat svého dosavadního občanství. Tento zákon také zpřísnil podmínky pro udělení občanství.

Zákon č. 193/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, umožňoval některým bývalým československým občanům (případně jejich potomky mladší 18 let) nabýt české státní občanství prohlášením¹⁰. Jednalo se o osoby, které pozbyly české či československé státní občanství v období od 25. 2. 1948 do 28. 3. 1990 propuštěním ze státního svazku nebo v souvislosti s nabytím státního občanství jiného státu, s nímž měla Česká republika uzavřenu smlouvu upravující otázku zamezení vzniku dvojího státního občanství¹¹ (Zákony pro lidi, 1999c).

⁹ V případě občanů EU nebo jejich rodinných příslušníků se rozumí ukončení pobytu na území, které je spojeno se stanovením doby k vycestování z území a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území (Zákony pro lidi, 1999a).

¹⁰ Doba, po kterou bylo možné učinit prohlášení, byla původně omezena na pět let ode dne účinnosti tohoto zákona (Zákony pro lidi, 1999c). Tato možnost byla obnovena 1. 6. 2005 (Zákony pro lidi, 1999c).

¹¹ Prohlášení mohl také učinit bývalý občan který neměl státní občanství České socialistické republiky nebo České republiky a který by se stal k 1. lednu 1969 státním občanem Slovenské socialistické republiky, nebo bývalý státní občan Slovenské socialistické republiky, který tohoto občanství pozbyl propuštěním ze státního svazku nebo naturalizací ve Spojených státech amerických v období v daném období (pokud se jeho rodiče stali nebo by se stali k 1. 1. 1969 státními občany České socialistické republiky, nebo v době odchodu do ciziny měl trvalý pobyt na území

Možnost nabytí občanství prohlášením pro bývalé státní občany a jejich potomky zůstala zachována v zákoně č. 186/2013 Sb.

Podle zákona č. 186/2013 Sb. dítě nezíská automaticky české občanství, pokud se narodí na území ČR. Narozením získá české občanství dítě v případě, že alespoň jeden z rodičů byl v den narození státním občanem ČR (Zákony pro lidi, 2013). V případě, že oba rodiče nemají státní občanství (jedná se o osoby bez státního občanství) nabude dítě českého občanství, pokud je zároveň splněno, že se narodilo na území ČR a alespoň jeden z rodičů má na území ČR povolený pobyt na dobu delší než 90 dnů (Zákony pro lidi, 2013).

Určením otcovství nabývají státního občanství děti, jejichž matka není občankou České republiky. V tomto případě existují dva způsoby nabytí občanství – rozhodnutím soudu nebo souhlasným prohlášením obou rodičů (Zákony pro lidi, 2013). Dítě nabude českého občanství první den nabytí právní moci rozsudku o určení otcovství státního občana České republiky (Zákony pro lidi, 2013). V případě souhlasného prohlášení záleží na občanství a pobytu matky. Pokud je matka občankou EU, Švýcarska nebo státu, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo má trvalý pobyt na území ČR nebo nemá žádné státní občanství nabude dítě státního občanství ČR dnem, kdy bylo učiněno souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství státního občana České republiky (Zákony pro lidi, 2013). V případě, že matka dítěte nesplňuje podmínky výše zmíněné, nabude dítě státního občanství ČR dnem, kdy bylo učiněno souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství státního občana České republiky, pokud rodiče prokázali otcovství matričnímu úřadu genetickou zkouškou formou znaleckého posudku (Zákony pro lidi, 2013).

Osvojením (adopcí) dítě nabude českého občanství v případě, že alespoň jeden z osvojitelů je státním občanem České republiky (Zákony pro lidi, 2013). Není nutné podávat žádost, dítě jej nabude dnem nabytí právní moci rozhodnutí o osvojení (Zákony pro lidi, 2013). Může se jednat i o rozhodnutí orgánu cizí země, v případě, že je jedním z osvojitelů český státní občan a pokud bylo osvojení v ČR uznáno (Zákony pro lidi, 2013).

Pokud bylo na území Česka nalezeno dítě mladší 3 let a jeho totožnost není známa, nabude automaticky státního občanství ČR, pokud do 6 měsíců ode dne nalezení nebude zjištěno, že nabylo občanství jiné země (Zákony pro lidi, 2013).

Další způsob nabytí občanství je svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče. Tato možnost byla zavedena zákonem č. 186/2013 Sb. (Zákony pro lidi, 2013). Pokud dítě v době narození nemělo a nadále nemá státní občanství a narodilo se na území České republiky a zdržuje se na jejím území, nabývá automaticky státního občanství ČR dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřením do náhradní péče (Zákony pro lidi, 2013).

Na udělení státního občanství ČR není právní nárok – žadatel o něj musí požádat a splnit určité podmínky. Cizinec musí mít na území ČR trvalý pobyt alespoň po dobu 5 let (po dobu 3 let v případě, že se jedná o občana státu Evropské unie) nebo po dobu, která společně s bezprostředně

České socialistické republiky nebo České republiky, jestliže není ke dni učinění prohlášení státním občanem Slovenské republiky (Zákony pro lidi, 1999c).

předcházejícím oprávněným pobytem na území ČR dosahuje alespoň 10 let (Zákony pro lidi, 2013). Dále se musí v Česku skutečně zdržovat, musí být trestně bezúhonný, musí mít dostatečné znalosti českého jazyka a českých reálií, nesmí v posledních třech letech zatěžovat systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi (Zákony pro lidi, 2013). Také musí prokázat výši a zdroje svých příjmů (Zákony pro lidi, 2013). Udělení občanství může být zamítnuto v případě, že by žadatel ohrožoval bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví, nebo majetkové hodnoty (Zákony pro lidi, 2013). Podle § 16 může být občanství uděleno z důvodu významného přínosu pro Českou republiku (Zákony pro lidi, 2013).

Ve specifických případech může cizinec nabýt občanství prohlášením. Podle § 31, § 32 a § 33 mohou tímto způsobem nabýt státního občanství ČR někteří bývalí státní občané, kteří pozbyli českého či československého občanství před dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a jejich potomci¹² (Zákony pro lidi, 2013). Tato možnost se nevztahuje na osoby, které pozbyly státního občanství na základě dekretu prezidenta republiky o úpravě československého státního občanství osob německé a maďarské národnosti nebo podle smlouvy mezi ČSR a SSSR o Zakarpatské Ukrajině (Zákony pro lidi, 2013). Také se nevztahuje na osoby, které se staly nebo by se staly státním občany Slovenské socialistické republiky, anebo po 1. lednu 1969 nabyly státní občanství Slovenské socialistické republiky nebo Slovenské republiky a dosud jsou jejími občany (Zákony pro lidi, 2013). Na základě § 34 mohou nabýt státní občanství ČR osoby, kterým byl neoprávněně vydán doklad prokazující státní občanství ČR a po 10 let žijí v dobré víře, že jsou státními občany České republiky (Zákony pro lidi, 2013). Podle § 35 může osoba nejpozději do 3 let od dosažení věku 18 let nabýt občanství, pokud má na území ČR trvalý pobyt, nejpozději od věku 10 let se až k datu prohlášení nejméně dvě třetiny této doby oprávněně zdržuje na území České republiky a nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin nebo provinění (Zákony pro lidi, 2013). Toto se týká zejména cizinců žijících na území České republiky v druhé generaci. Na základě přechodného ustanovení § 73 mohli až do konce roku 2014 tímto způsobem nabýt občanství i osoby starší 18 let (Zákony pro lidi, 2013). Na základě § 36 může nabýt českého státního občanství dítě, pokud bylo svěřeno do náhradní péče (Zákony pro lidi, 2013).

---

¹² Ke dni 6. 9. 2019 nabyl účinnosti zákon č. 207/2019 Sb., který novelizuje zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Je umožněno nabývat státního občanství ČR prohlášením i dětem a vnukům bývalých československých a českých občanů, pokud nejsou v den prohlášení státním občany Slovenské republiky (Zákony pro lidi, 2013).

Kapitola 3

Demografická statistika cizinců

3.1 Cizinci v rámci obyvatelstva České republiky

Od roku 1993 se několikrát změnil soubor osob, které byly zahrnovány do obyvatelstva České republiky a zařazovány do jeho statistik a bilancování jeho počtu. V období do roku 2000 byly do obyvatelstva ČR zahrnovány pouze osoby s trvalým bydlištěm na území Česka, bez ohledu na státní občanství (ČSÚ, 2023a). V letech 2001–2003 byli zahrnováni také azylanti a cizinci s vízy k pobytu nad 90 dnů, jejichž délka pobytu překročila 1 rok (ČSÚ, 2023a). Od roku 2004 jsou obyvatelstvem ČR míněny osoby s trvalým pobytem v České republice (občané i cizinci), cizinci ze třetích zemí disponující dlouhodobým vízem nebo povolením k dlouhodobému pobytu, cizinci ze zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu, Lichtenštejnska a jejich rodinní příslušníci s hlášeným přechodným pobytem a osoby s udělenou mezinárodní ochranou (ČSÚ, 2023a).

3.2 Evidence cizinců v Česku

Vstup a pobyt cizinců na území České republiky a vycestování cizinců z území se nachází primárně v kompetenci Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Policie České republiky (Zákony pro lidi, 1999a). Jejich působnost v této oblasti státní správy vymezily primárně zákony č. 326/1999 Sb. a č. 325/1999 Sb. (Zákony pro lidi, 1999a a 1999b). Ministerstvo zahraničních věcí vydává rozhodnutí o udělování krátkodobých víz (ČSÚ, 2021a). O jejich prodlužování a udělování na hraničních přechodech rozhoduje Policie ČR, resp. odbor cizinecké policie (ČSÚ, 2023a). Na přelomu nultých a desátých let 21. století došlo k zásadním přesunům kompetencí. Dne 1. 1. 2009 přešlo rozhodování o trvalých pobytech z policie na Ministerstvo vnitra (ČSÚ, 2021a). Od 1. 1. 2011 rozhoduje Ministerstvo vnitra namísto policie o udělování dlouhodobých víz, povolení k dlouhodobým pobytům a také o agendě přechodných pobytů občanů EU a jejich rodinných příslušníků (ČSÚ, 2021a).

Cizinci stejně jako čeští občané podléhají běžné evidenci demografických událostí (např. v případě úmrtí je pro ně vyplňován List o prohlídce zemřelého). Cizinci mají také zákonnou povinnost účastnit se sčítání lidu, domů a bytů, pokud jsou v rozhodný okamžik přítomni na území České republiky. Výjimka platí pouze pro diplomaty a cizince, kteří budou v České republice pobývat po dobu kratší než 90 dnů (ČSÚ, 2021b). Teprve od sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 je státní občanství zpracováváno detailně. Do té doby bylo rozlišováno občanství primárně české,

resp. československé, jiná státní příslušnost a bez státní příslušnosti, včetně nezjištěno (ČSÚ, 2014a). Dále se může jednat o různá výběrová šetření. Doplnkovým zdrojem dat o cizincích může být Osvědčení o registraci, o které mohou požádat přechodně pobývajícím občané EU (viz kapitola 2). Je ovšem dobrovolné a cizinci se nemusí odhlásit při opuštění země, takže data o počtech cizinců disponující tímto dokumentem mohou být nadhodnocená.

Stavové údaje o cizincích, včetně základních demografických charakteristik, eviduje Ředitelství služby cizinecké policie. Konkrétně v Cizineckém informačním systému, což je neveřejný informační systém spravovaný Ředitelstvím služby cizinecké policie (ČSÚ, 2010). Evidenci žadatelů o mezinárodní ochranu a osob s uděleným azylem či doplňkovou ochranou má na starosti Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra (ČSÚ, 2023a). Evidence nabývání českého státního občanství se nachází v gesci Odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra (ČSÚ, 2023a). Data o stěhování cizinců byla v období od začátku roku 2008 do července 2012 poskytována z Informačního systému evidence obyvatel (ISEO) Ministerstva vnitra a v letech 2001–2007 a od července 2012 je zdrojem údajů o stěhování cizinců Ředitelství služby cizinecké policie (ČSÚ, 2020). Evidence údajů o ekonomických aktivitách cizinců se nachází v kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu (ČSÚ, 2010). Evidence dat o vzdělávání cizinců se nacházejí v kompetenci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (ČSÚ, 2010). Data o zdravotní péči o cizince jsou sbírána primárně Národními zdravotními registry, informačním systémem orgánů ochrany veřejného zdraví (Registrem tuberkulózy) a Ročním výkazem o čerpání zdravotní péče cizinci (ČSÚ, 2022a). Evidence obviněných a odsouzených osob včetně cizinců má na starosti Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky (ČSÚ, 2022b).

3.3 Instituce a úřady publikující data o cizincích

3.3.1 Domácí instituce a úřady

Český statistický úřad (ČSÚ) je ústřední orgán státní správy České republiky (ČSÚ, 2024a). Vede evidenci demografických událostí obyvatel včetně cizinců. Další údaje o cizincích přejímá od jiných úřadů a institucí. Kromě aktualizace průřezových statistik o cizincích, vydává každoročně publikace *Cizinci v České republice* a *Život cizinců v České republice*. Publikaci *Cizinci v ČR* vydává od roku 2001 a její vydání je vždy podloženo usnesením vlády České republiky (ČSÚ, 2023a). Jedná se o publikaci, která sumarizuje data o cizincích na území Česka v daném roce. Věnuje se demografickým charakteristikám cizinců, jejich ekonomickým aktivitám, vzdělávání a kriminalitě cizinců, zdravotní péči o cizince a také nelegální migraci. Publikace *Život cizinců v ČR* je zaměřena na specifické oblasti pobytu cizinců v Česku (v roce 2022 na občany Ukrajiny, v roce 2021 na vzdělávání cizinců a v roce 2020 na zaměstnanost cizinců).

Počty cizinců jsou Českým statistickým úřadem bilancovány vždy k 31. 12. daného roku (obdobně jako obyvatelstvo České republiky podle rodinného stavu). Dále jsou poskytovány předběžné čtvrtletní údaje. Český statistický úřad rozčleňuje statistiku cizinců na cizince v Česku bez azylantů a cizince v ČR včetně azylantů (ČSÚ, 2021a). Azylant je v tomto kontextu cizinec s udělenou mezinárodní ochranou (s uděleným azylem nebo doplňkovou ochranou). Dále také

publikuje datové řady o cizincích. Od roku 1994 jsou dostupná data o státním občanství cizinců (do té doby byla zjišťována národnost). Data o demografických událostech cizinců jsou dostupná od roku 1995. Od roku 1996 jsou dostupná data o místě pobytu cizinců. Od roku 2008 jsou dostupná podrobnější data o věkové a pohlavní struktuře cizinců (od roku 2004 jsou dostupná data v širších věkových kategoriích). Od roku 2008 poskytuje data o cizincích s pobytem nad 12 měsíců.

V rámci Ministerstva vnitra ČR se problematice cizinců (resp. obecně migrace) věnuje zejména Odbor azylové a migrační politiky. Ten zpracovává čtvrtletní zprávy o migraci a každoročně od roku 2001 vydává souhrnnou Zprávu o situaci v oblasti migrace a integrace na území České republiky (do roku 2009 se nazývala Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky). V oblasti mezinárodní ochrany vydává každý rok (resp. každý měsíc) statistickou zprávu o žadatelích o mezinárodní ochranu a azylantech. Také publikuje každý měsíc informativní přehled o počtu cizinců s povoleným pobytem (kategorie přechodný či trvalý pobyt) v ČR podle okresů a podle pohlaví. Data Ministerstva vnitra se mírně liší od dat publikovaných Českým statistickým úřadem (např. k 31. 12. 2022 uvedlo ministerstvo 782 000 přechodně a 334 154 trvale žijících cizinců, Český statistický úřad uveřejnil, že v Česku ke stejnému datu žilo 780 926 cizinců přechodně a 332 772 cizinců trvale).

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR vydává od roku 2015 přehled zaměstnávání cizích státních příslušníků podle občanství a pohlaví. Dále od roku 2014 je vydáván přehled cizinců-uchazečů o zaměstnání, včetně uchazečů s exportem dávek. Cizinci jsou tříděni podle toho, jestli pochází z EU/EHP (Evropský hospodářský prostor) nebo jestli se jedná o uchazeče ze třetích zemí. Obě kategorie jsou tříděny podle občanství a pohlaví.

3.3.2 Zahraniční instituce a organizace

Evropský statistický úřad (EUROSTAT) je instituce Evropské unie zajišťující oblast statistiky členských zemí EU. Na základě jednotné metodiky umožňuje srovnání v jednotlivých členských státech. Data se ovšem mohou lišit oproti datům národních statistických úřadů. V databázi EUROSTATU je v rámci sekce Populace a sociální podmínky (Population and social conditions) věnována specifická kategorie migraci. Ta zahrnuje část, která se zaměřuje na mezinárodní migraci a občanství (data o emigraci, imigraci a nabývání a pozbývání občanství), mezinárodní ochranu (dočasná ochrana, žádosti o azyl) a organizovanou migraci (povolené pobyty cizinců, správní vystěhování, odepření vstupu). Data o obyvatelstvu jsou členskými státy poskytována na základě nařízení EU č. 1260/2013 o evropské demografické statistice (ČSÚ, 2023b).

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) spravuje dvě databáze věnované migraci: OECD International Migration database a Database on Immigrants in OECD countries. International Migration database obsahuje data o migračních tocích a počtech cizinců. Database on Immigrants obsahuje demografické charakteristiky cizinců a data o zaměstnávání cizinců. Indicators of immigrant integration na základě 68 indikátorů hodnotí integraci imigrantů v členských státech OECD.

Kapitola 4

Mezinárodní migrace na území Česka

4.1 Mezinárodní migrace před rokem 1993

Mezinárodní migrace hrála v historii českých zemí zásadní roli a významným způsobem ovlivnila složení jejich obyvatelstva. Kromě přesunů keltského a germánského obyvatelstva ve stoletích na přelomu letopočtu se jednalo zejména o dvě imigrační vlny v době středověku. První z nich byl příchod Slovanů, který započal v 6. století n. l. Druhou vlnou byl příchod kolonistů zejména z oblasti západní Evropy v době pozdního středověku v období od 13. století až do poloviny 14. století (Fialová et al., 1996). Tato tzv. vnější kolonizace byla součástí celoevropského kolonizačního procesu, který souvisel s populačními přebytky ve starých sídelních oblastech (Fialová et al., 1996). Jednalo se zejména o osadníky z německých zemí (někdy je proto ne úplně přesně označována jako tzv. německá kolonizace), ale také například z oblasti tehdejších Flander. Tímto se zásadním způsobem proměnila etnická skladba českých zemí, kde vznikly oblasti převážně obývané německým etnikem (Fialová et al., 1996).

Z hlediska mezinárodní migrace obyvatelstva bylo také zásadní období 19. a 20. století, kdy byly české země výrazně emigrační. V letech 1850–1914 se vystěhovalo přibližně 1,5 mil. osob (Srb, 2004). Jednalo se o celkem 30,6 % přirozeného přírůstku v daném období (Srb, 2004). Vrcholu dosáhla úroveň vystěhovalectví na počátku 20. století, kdy se v období 1900–1913 z českých zemí vystěhovalo 388 tis. osob (Kučera, 1994). Vysoký počet vystěhovaných znamenal, že se počet obyvatel českých zemí v tomto období příliš nezvyšoval. Přibližně do poloviny 19. století byly cílem emigrace obyvatel českých zemí především jiné části habsburské monarchie, resp. Rakouského císařství. Vystěhovalectví do Spojených států amerických začalo nabývat na významu v druhé polovině 19. století. Emigrační charakter českých zemí zůstal zachován i po vzniku samostatného Československa v období mezi světovými válkami (Kučera, 1994). Emigrace byla částečně kompenzována reemigrací krajanů v prvních poválečných letech (Kučera, 1994). Úroveň vystěhovalectví nebyla již tak vysoká jako v období před vypuknutím první světové války, ale zásadní bylo, že se jednalo převážně o osoby mladšího věku, což se poté projevovalo na reprodukčních procesech (Kučera, 1994).

Československo i české země byly výrazně emigrační i v období 1945–1989. V letech 1945–1947 byla nedobrovolně vystěhována naprostá většina německého obyvatelstva. Celkem se

jednalo přibližně o 2,8 mil. osob (Srb, 2004). Zároveň ale také došlo k reemigraci 80–100 tis. osob, jednalo se např. o tzv. Volyňské Čechy (Kučera, 1994). Jedinou další významnou imigrační vlnou byl příchod přibližně 17 tis. levicově orientovaných Řeků, kteří imigrovali do Československa v letech 1948–1949 v souvislosti s řeckou občanskou válkou (ČT24, 2018). Počty přistěhovalých byly v tomto období velmi nízké. Jednalo se zejména o pracovní imigraci ze zemí tzv. spřízněného socialistického bloku (např. Vietnam, Kuba apod.). Možnost legální emigrace byla velmi omezená, převažovala proto ilegální emigrace, která proběhla ve dvou hlavních vlnách – v letech 1948–1949 a 1968–1969 (Kučera, 1994). Odhaduje se, že celkem emigrovalo z Československa v období 1948–1989 celkem 565 tis. osob, z nichž minimálně tři čtvrtiny tvořili emigranti z Česka (Kučera, 1994). Počty cizinců žijících na území Česka v tomto období byly velmi nízké. V druhé polovině 80. let se jejich počty pohybovaly okolo 35 tis. (ČSÚ, 2024b). Jejich podíl na populaci se v tomto období pohyboval kolem 0,3 % a nezvyšoval se.

Populace Česka v období 1948–1989 se dá označit v podstatě za uzavřenou a homogenní (Kučera, 1994). To bylo dáno odsunem německé menšiny po druhé světové válce a velmi nízkou úrovní imigrace. Migrace, ale zejména imigrace, nabyla významu až po roce 1989, kdy došlo k zásadní změně politického a socioekonomického režimu. Uvolněním možnosti cestovat přes hranice se značně zvýšil počet osob, které ze země odcházely, ale i osob, které se rozhodly do země imigrovat.

4.2 Mezinárodní migrace po roce 1993

Nejjednoduššími ukazateli, které vystihují úroveň mezinárodní migrace, jsou úhrn přistěhovalých a úhrn vystěhovalých. Integrovaným ukazatelem, který vyjadřuje převažující směr migrace, je migrační saldo¹³ (počty přistěhovalých a vystěhovalých a hodnota migračního salda viz příloha 1). Nejvyužívanějším ukazatelem, umožňující relevantní srovnání, je hrubá míra migračního salda vztahující migrační saldo ke střednímu stavu populace¹⁴ v daném roce.

Hrubá míra migračního salda byla ve sledovaném období relativně volatilní, ale kromě dvou let měla podle oficiálních dat zahraniční migrace kladnou bilanci¹⁵. Hodnota hrubé míry migračního salda se pohybovala v 90. letech okolo 1,0 ‰. V roce 2001 byla hodnota mírně záporná¹⁶ (-0,8 ‰). Na migraci měl vliv vstup České republiky do Evropské unie dne 1. 5. 2004, jelikož kromě volného pohybu zboží, kapitálu a služeb je také jednou ze základních svobod volný pohyb osob. Lokální maximum hrubé míry migračního salda nastalo v roce 2007, kdy dosáhla hodnoty 8,1 ‰ (viz obr. 1). Dne 21. 12. 2007 se Česko stalo součástí Schengenského prostoru, který usnadňuje přechod hranic mezi členskými státy. V roce 2008 došlo k poklesu, hodnota však zůstala stále vysoká (6,9 ‰). Následoval výraznější pokles, který souvisel s hospodářskou krizí, která zasáhla Česko v letech 2008–2010. Podruhé od roku 1993, a zatím naposledy, nastala

¹³ Je definováno jako rozdíl mezi absolutním počtem přistěhovalých a vystěhovalých.

¹⁴ Střední stav populace je počet obyvatel v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného intervalu, v případě kalendářního roku se jedná o počet obyvatel k 1. 7., resp. k okamžiku půlnoci z 30. 6. na 1. 7. (ČSÚ, 2023b).

¹⁵ Výrazný pokles počtu vystěhovalých v letech 1994–2000 ukazuje na neúplnou evidenci emigrace (Pavlík et al., 2002). Hodnota migračního salda je proto až do roku 2001 výrazně nadhodnocena (Pavlík et al., 2002).

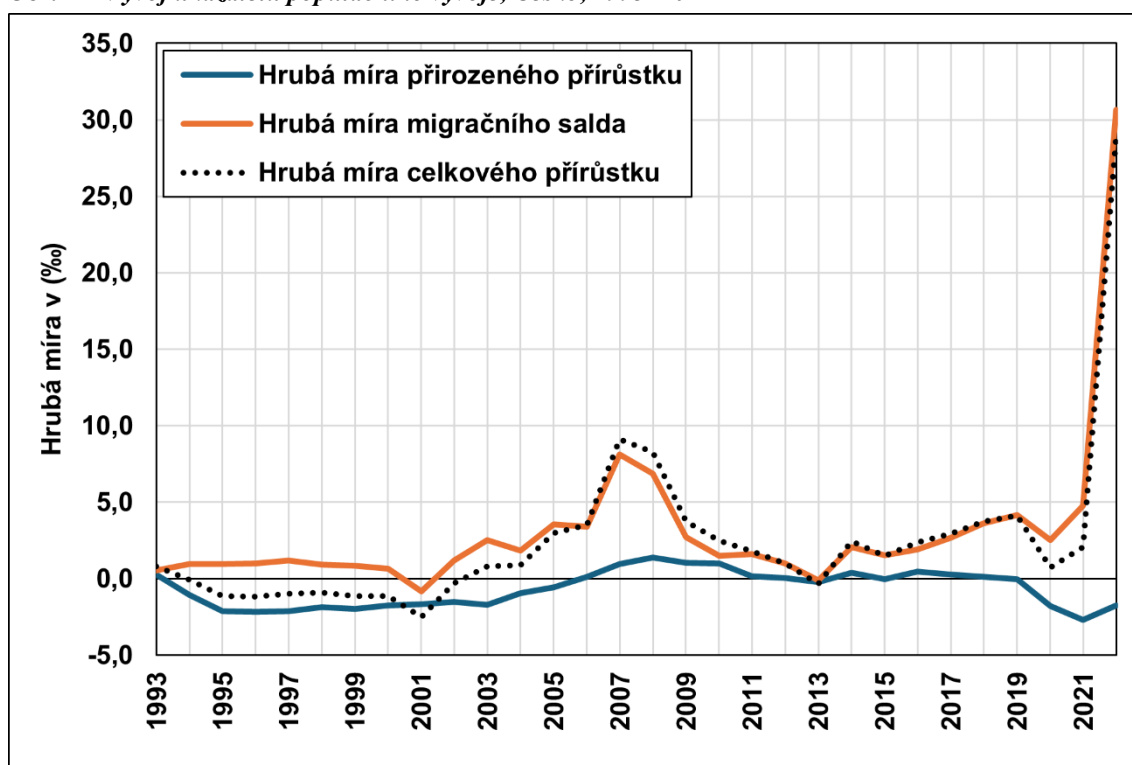
¹⁶ Vzhledem k neúplné evidenci vystěhovalých osob v druhé polovině 90. let byla hodnota zřejmě záporná i před tímto rokem (Pavlík et al., 2002).

záporná hodnota hrubé míry migračního salda v roce 2013 (-0,1 ‰). V dalších letech nastal postupný mírný růst hodnot. V důsledku pandemie onemocnění covid-19 a s ní souvisejících protiepidemických opatření došlo v roce 2020 k poklesu hodnoty (z 4,1 ‰ na 2,5 ‰). Již v roce 2021 však byla překonána hodnota hrubé míry migračního salda z roku 2019. Zahraniční migrace měla v roce 2022 výrazně kladnou bilanci: 30,6 ‰ (došlo k nárůstu o 25,9 promilových bodů).

V otevřené populaci, kterou byla ve sledovaném období populace České republiky, se vývoj početního stavu populace odvíjí od úrovně přirozené měny¹⁷ a také od úrovně mechanické měny (migrace). Nejjednodušším ukazatelem celkových změn početního stavu otevřené populace je absolutní celkový přírůstek¹⁸, resp. úbytek. V případě, že je populační (celkový) přírůstek, resp. úbytek vztažen ke střednímu stavu populace, tak se tento ukazatel nazývá hrubá míra celkového přírůstku (jedná se o součet hrubé míry přirozeného přírůstku¹⁹ a hrubé míry migračního salda).

Obr. 1 – Vývoj ukazatelů populačního vývoje, Česko, 1993–2022

Zdroj dat: ČSÚ

Migrace, resp. imigrace měla v Česku po roce 1993 zásadní vliv na vývoj početního stavu populace. V období 1993–2022 byla v celkem osmnácti letech hrubá míra přirozeného přírůstku záporná (v letech 1994–2005, 2013, 2015 a 2019–2022). Zápornou hrubou mírou přirozeného přírůstku v celkem 8 letech kompenzovaly kladné hodnoty hrubé míry migračního salda. Záporná hrubá míra celkového přírůstku nastala v letech 1994–2002 a v roce 2013 (vzhledem k nedostatečné evidenci emigrace byla hodnota v 90. letech nejspíše výrazně nižší).

¹⁷ Přirozená měna je pojem užívaný pro spojení dvou základních složek demografické reprodukce – procesů porodnosti a úmrtnosti (Kalibová et al., 2009, str. 105).

¹⁸ Populační (celkový) přírůstek, resp. úbytek se skládá z přirozeného přírůstku, resp. úbytku (rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých) a migračního salda (Kalibová et al., 2009).

¹⁹ Hrubá míra přirozeného přírůstku je definována jako rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých vztažený ke střednímu stavu populace.

Kapitola 5

Základní charakteristiky cizinců v Česku

5.1 Počet a podíl cizinců

Celkový trend vývoje počtu cizinců²⁰ pobývajících na území České republiky byl od roku 1993 rostoucí. V období 1993–2022 došlo k meziročnímu poklesu počtu cizinců pouze ve třech letech. K 31. 12. 1993 žilo v Česku 77 668 cizinců. V roce 2000 došlo ke snížení počtu cizinců o 27 911 osob na 200 951. Pokles je přisuzován zákonu č. 326/1999 Sb., kterým byl zpřísněn vstupní a pobytový režim cizinců (ČSÚ, 2014b). Již v roce 2001 došlo novelizací ke zmírnění některých ustanovení (ČSÚ, 2014b). V roce 2007 vzrostl počet cizinců oproti předchozímu roku o 70 859 osob na celkem 392 315 cizinců (až do roku 2022 se jednalo o nejvyšší meziroční nárůst). V následujících letech počet cizinců mírně poklesl (v roce 2009 o 5 062 osob a v roce 2010 o 8 212 osob) až na počet 424 291 cizinců. Jednalo se o období celosvětové hospodářské krize, která Česko zasáhla v letech 2008–2010. Na počátku desátých let 21. století se počet cizinců příliš nezvyšoval. Vyšší roční přírůstky počtu cizinců započaly až po roce 2015 (viz obr. 2). V roce 2017 přesáhl počet cizinců pobývajících v Česku půl milionu osob.

V roce 2019 činil počet cizinců žijících v Česku 593 366 osob (meziroční nárůst počtu cizinců činil 29 021 osob). V období pandemie onemocnění covid-19 trvající v Česku zejména v letech 2020–2021 nedošlo i přes protiepidemická opatření omezující migraci k poklesu počtu cizinců. V roce 2020 došlo k nárůstu o 39 204 osob, ovšem v roce 2021 byl meziroční nárůst nižší (počet cizinců se zvýšil o 25 994 osob). V roce 2022 došlo dosud k nejvyššímu nárůstu počtu cizinců (o 455 134 osob). Jednalo se zejména o uprchlíky z Ukrajiny. K 31. 12. 2022 žilo na území České republiky 1 113 698 cizinců (o rok dříve 658 564). Mezi roky 1993 a 2022 se počet cizinců zvýšil 14,3krát (do roku 2022 se zvýšil 8,5krát). Mezi roky 2021 a 2022 se počet cizinců zvýšil 1,7krát.

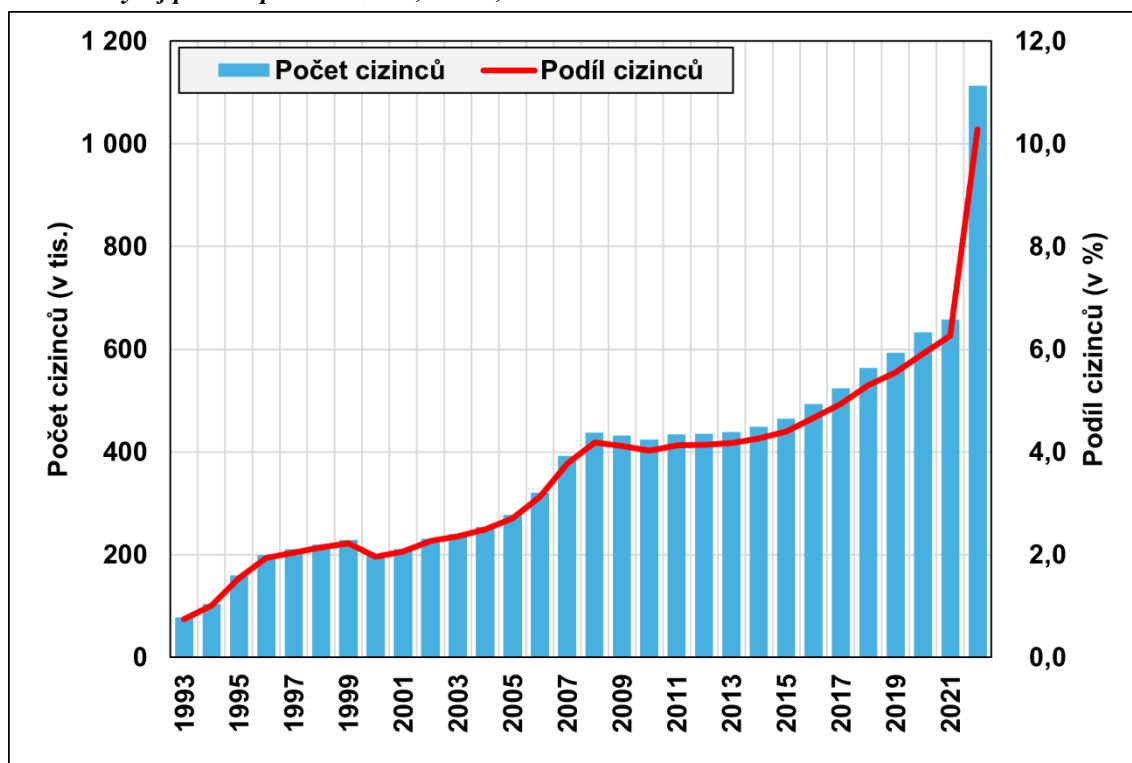
K 31. 12. 1993 činil podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel 0,75 %. Až do roku 2000 podíl cizinců stoupal. Již v roce 1994 dosáhl hodnoty 1,01 %. V roce 2000 podíl poklesl z 2,23 % na 1,96 %. Již v roce 2001 byl obnoven rostoucí trend. Podíl dále rostl až do roku 2008, kdy dosáhl hodnoty 4,18 %. V letech 2009 a 2010 nastal pokles až na hodnotu 4,03 %. Od roku 2011

---

²⁰ Dále uváděná data v této podkapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

podíl cizinců opět rostl. V roce 2018 překonal podíl cizinců hranici pěti procent (konkrétně dosáhl 5,30 %). V roce 2022 činil podíl cizinců 10,29 %, oproti roku 2021 došlo k nárůstu o 4,02 p. b. (viz obr. 2). V období 1993–2022 se zastoupení cizinců zvýšilo o 9,53 p. b.

Obr. 2 – Vývoj počtu a podílu cizinců, Česko, 1993–2022

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, počet a podíl cizinců v jednotlivých letech viz příloha 2

Zdroj dat: ČSÚ

5.2 Cizinci podle kategorie pobytu

Srovnání zastoupení cizinců²¹ podle kategorie pobytu v celém sledovaném období je obtížné vzhledem ke dvojí změně klasifikace v letech 2000 a 2004 (viz kapitola 2). Český statistický úřad publikuje v období od roku 1985 data o pobytech cizinců rozdělená na trvalý pobyt a dlouhodobé pobyty²². V období od roku 2004, kdy došlo k poslední změně kategorizace pobytů cizinců, uveřejňuje detailnější data o pobytech cizinců rozdělená na jednotlivé kategorie pobytu. V období od roku 2008 publikuje data o pobytech cizinců nad 12 měsíců²³.

Rozdělení na trvale usazené a dlouhodobě usazené cizince (definice dlouhodobých pobytů viz poznámka pod čarou č. 22) umožňuje porovnání po celé období od roku 1993. Do roku 2013 převažovali cizinci s některým z typů dlouhodobého pobytu. Nejvyšší zastoupení měli

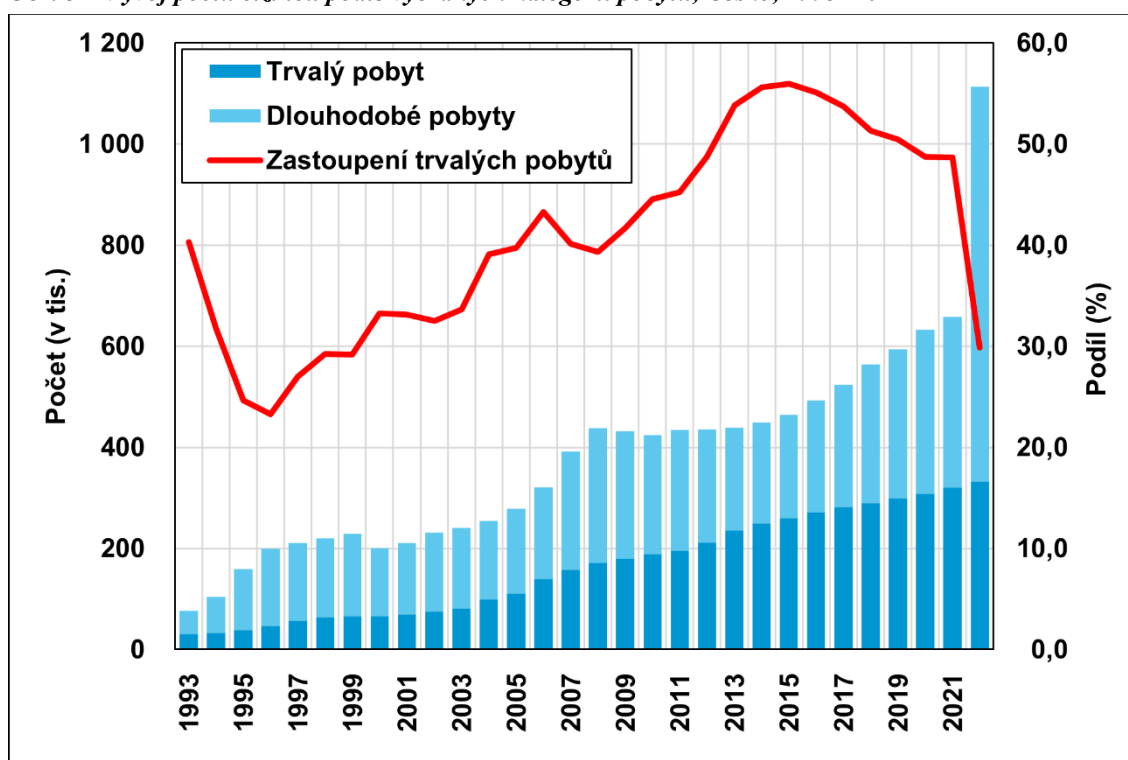
²¹ Dále uváděná data v této podkapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

²² Dlouhodobé pobyty (nad 90 dnů) zahrnují v období do roku 2000 dlouhodobý pobyt, v letech 2000–2003 pobyt na víza nad 90 dnů a od roku 2004 přechodný pobyt občanů EU a jejich rodinných příslušníků, pobyt na víza nad 90 dnů a dlouhodobý pobyt (ČSÚ, 2021a).

²³ Do této kategorie jsou podle vyjádření ČSÚ zahrnováni občané EU a jejich příbuzní pobývající přechodně, cizinci s povolením k dlouhodobému a trvalému pobytu (nejsou do ní zařazeni cizinci pobývající na dlouhodobé vízum).

v druhé polovině 90. let, kdy tvořili více než 70 % cizinců (v roce 1996 dosáhli 76,7 %). Cizinci s trvalým pobytem tvořili nadpoloviční většinu v letech 2013–2019 (viz obr. 3). Nejvyššího podílu dosáhli v roce 2015, kdy měli zastoupení 56,0 % ze všech cizinců. V roce 2022 se v Česku výrazně zvýšil počet cizinců, přičemž se jednalo zejména o cizince požívající dočasnou ochranu. Tím významně vzrostl počet osob pobývajících v ČR na jeden z možných dlouhodobých pobytů²⁴ (o necelých 443 tis.). Jejich počet se oproti roku 2021 zvýšil 2,3krát. K 31. 12. 2022 v Česku pobývalo dlouhodobě 780 926 cizinců, kteří tvořili 70,1 % všech cizinců s uděleným pobytem (oproti roku 2021 došlo k nárůstu o 18,8 p. b.). Ke stejnému datu žilo v Česku 332 772 osob s povolením k trvalému pobytu, které tvořili 29,9 % všech cizinců s uděleným pobytem.

Obr. 3 – Vývoj počtu cizinců podle vybraných kategorií pobytu, Česko, 1993–2022

Pozn.: k 31. 12. daného roku, definice dlouhodobých pobytů viz poznámka pod čarou č. 22, zastoupení trvalých pobytů – podíl cizinců pobývajících v Česku na povolení k trvalému pobytu z celkového počtu cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, počet a podíl cizinců v jednotlivých letech viz příloha 3

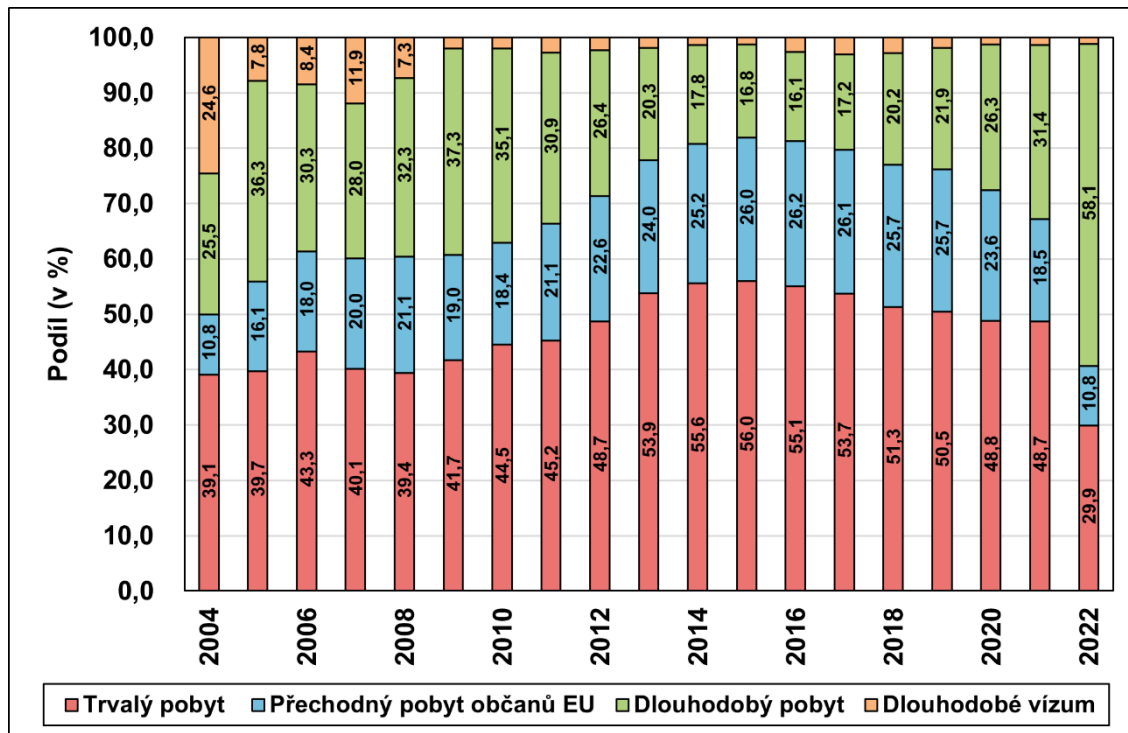
Zdroj dat: ČSÚ

V období 2004–2022 ze čtyř kategorií pobytů cizinců (trvalý pobyt, přechodný pobyt občanů EU a jejich rodinných příslušníků, dlouhodobý pobyt a pobyt na dlouhodobé vízum) měli až do roku 2022 nejvyšší zastoupení cizinci s povolením k trvalému pobytu. Nadpoloviční většinu cizinců tvořili po velkou část desátých let 21. století (viz obr. 4). K 31. 12. 2022 jich žilo v Česku 332 772. Zastoupení osob pobývajících v Česku na povolení k dlouhodobému pobytu v druhé polovině nultých let kolísalo a poté kleslo až na 16,1 % v roce 2016 (viz obr. 4). Od tohoto roku jejich podíl rostl. V roce 2022 se jejich zastoupení zvýšilo oproti roku 2021 o 26,7 p. b. (jednalo se primárně o cizince, kteří získali dočasnou ochranu na území ČR). K 31. 12. 2022 jich v Česku pobývalo 647 181. Podíl občanů EU a jejich rodinných příslušníků pobývajících přechodně na území Česka se v letech 2004–2016 zvyšoval (s výjimkou let 2009 a 2010). Poté nastalo období

²⁴ Pobyt na dočasnou ochranu byl zahrnut pod dlouhodobý pobyt občanů třetích zemí.

stagnace jejich zastoupení. Od roku 2019 jejich podíl výrazněji klesal. K 31. 12. 2022 jich v Česku setrvalo 120 324. Cizinců pobývajících na dlouhodobé vízum pobývalo v Česku dlouhodobě velmi málo. Nejvyšší zastoupení měli v letech 2004–2008. Od roku 2009 jejich zastoupení nepřesáhlo 3,0 %. K 31. 12. 2022 jich na území Česka žilo 13 421.

Obr. 4 – Vývoj relativního zastoupení cizinců podle vybraných kategorií pobytu, Česko, 2004–2022

Pozn.: zastoupení kategorie pobytu z celkového počtu cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v roce 2022 byl pobyt na dočasnou ochranu zahrnut pod dlouhodobý pobyt

Zdroj: ČSÚ

5.3 Nabývání českého státního občanství cizinci

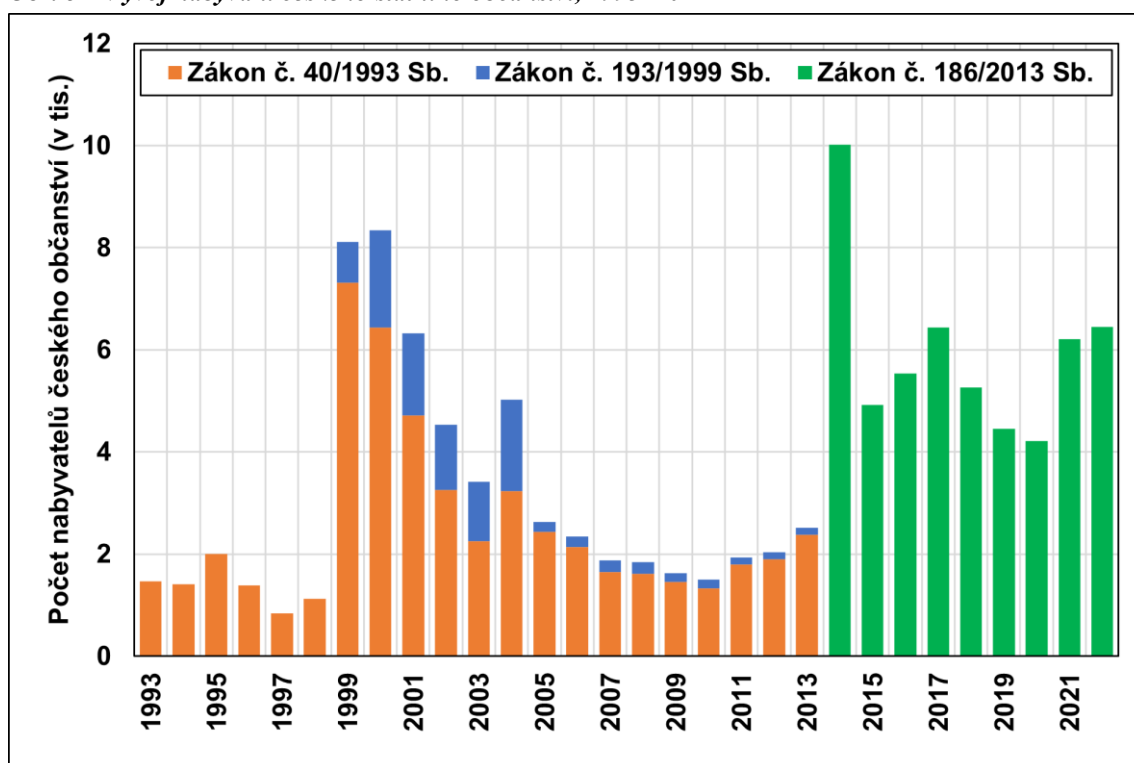
Nabývání českého občanství probíhalo v letech 1993–2013 primárně podle zákona č. 40/1993 Sb. a od roku 2014 podle zákona č. 186/2013 Sb., mezi roky 1999 a 2014 také podle zákona č. 193/1999 Sb. (viz kapitola 2). Český statistický úřad publikuje detailní data o nabývání českého státního občanství cizinci v období od roku 2001. Ministerstvo vnitra uveřejňuje data o nabývání občanství v období od roku 2001 ve Zprávě o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky. Pro tuto práci byla základní data o nabývání českého státního občanství v období 1993–2022 vyžádána a poskytnuta podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Poskytnutá data²⁵ jsou uvedena v příloze 4.

V letech 1993–2022 nabylo českého státního občanství celkem 115 744 cizinců. Do roku 1999 byly počty nabyvatelů nízké – pohybovaly se do 2 tis. K výraznému nárůstu došlo na přelomu 20. a 21. století až na počty okolo 8 tis (viz obr. 5). Významně vyšší počet nabytí českého

²⁵ Na základě srovnání s daty publikovanými ČSÚ vyplývá, že počty nabytí občanství uváděné jako udělením podle § 7 zákona č. 40/1993 Sb. a § 11 zákona č. 186/2013 Sb. odpovídají počtům nabytí občanství všemi způsoby s výjimkou nabytí občanství prohlášením.

občanství byl zapříčiněn novelizací zákona č. 40/1993 Sb., kterou byla v roce 1999 zavedena možnost nabytí občanství prohlášením pro některé slovenské státní občany²⁶. V tomto roce také nabytí účinnosti zákon č. 193/1999 Sb., který umožnil nabytí občanství některým bývalým státním občanům (viz dále). V prvních letech 21. století se počty pohybovaly okolo 5 tis., v období let 2005–2013 se snížily na počty okolo 2 tis. Dosud nejvyšší počet nabytí občanství nastal v roce 2014, kdy českého státního občanství nabylo více než 10 tis. cizinců (viz obr. 5). Tento výrazný nárůst byl způsoben změnou legislativy, jelikož téhož roku vstoupil v účinnost zákon č. 186/2013 Sb., který rozšířil možnost nabytí občanství prohlášením a plně umožnil existenci dvojího občanství (viz kapitola 2). Již v roce 2015 počet nabyvatelů klesl na téměř 5 tis. Od roku 2016 se pohybovaly počty nabyvatelů okolo 4–7 tis. V roce 2022 nabylo českého státního občanství 6 453 osob (podle ČSÚ a poskytnutých dat odborem všeobecné správy Ministerstvem vnitra). Ve stejném roce podle Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky nabylo českého občanství celkem 5 842 osob (Ministerstvo vnitra, 2023, str. 122). Počty nabyvatelů se odlišovaly i v předchozích letech.

Obr. 5 – Vývoj nabývání českého státního občanství, 1993–2022

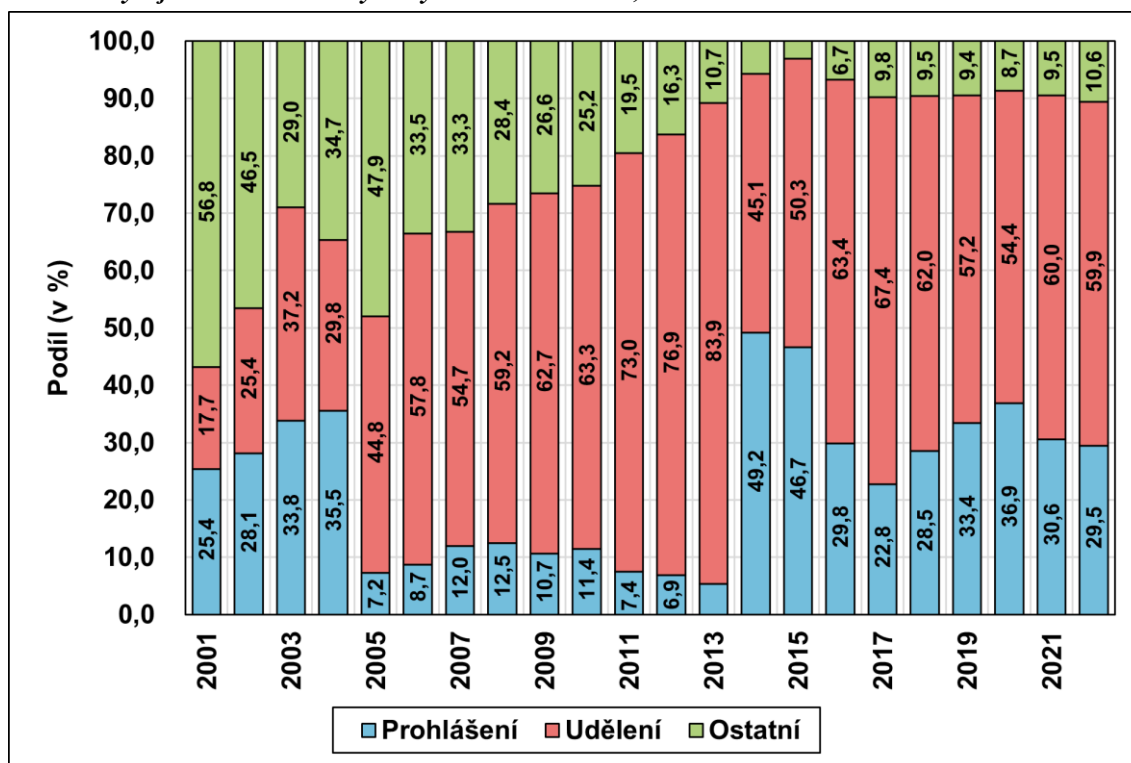
Zdroj dat: ČSÚ, Ministerstvo vnitra

Naturalizace cizinců probíhala zejména prohlášením a udělením. Od roku 2001 nabylo udělením občanství 47 273 osob (51,9 % všech nabytých občanství) a prohlášením 26 109 osob (28,7 % všech nabytých občanství). Podíl občanství nabytých prohlášením či udělením na celkovém počtu nabytých občanství neklesl od roku 2014 pod 90 % (maximum nastalo v roce

²⁶ Na základě § 18 a § 18a od roku 1999 a také podle § 18b a § 18c od roku 2003 bylo umožněno některým slovenským státním občanům a jejich dětem zjednodušeným způsobem nabytí české státní občanství formou prohlášení (Zákon pro lidi, 2013). Zákon č. 186/2013 Sb. tuto možnost nezachoval, ale dle přechodného ustanovení umožnil touto formou nabývat občanství do 1 roku ode dne nabytí účinnosti nového zákona (Zákon pro lidi, 2013). Tímto způsobem nabylo české občanství 23 008 osob (z toho přibližně polovina v letech 1999 a 2000).

2015, kdy tvořil 96,9 %). Dlouhodobě byli nejčastějšími nabyvateli občanství udělením občané Ukrajiny. Od roku 2001 jich nabylo českého občanství celkem 18 415 (39,0 % z celkového počtu udělených občanství od roku 2001). Mezi další země s největším počtem udělených občanství v tomto období patřilo Rusko (6 849), Vietnam (2 810), Polsko (2 683), Rumunsko (2 037), Bělorusko (1 608), Kazachstán (1 429), Moldavsko (1 110) a Bulharsko (1 035).

Obr. 6 – Vývoj relativní struktury nabývání občanství ČR, 2001–2022

Pozn.: do roku 2014 podle zákonů č. 40/1993 Sb. a č. 193/1999 Sb., od roku 2014 podle zákona č. 186/2013 Sb.

Zdroj dat: ČSÚ

Na základě zákona č. 193/1999 Sb., bylo umožněno některým bývalým československým a českým občanům (případně také jejich potomkům mladším 18 let) nabýt české občanství (viz obr. 5). Nabyvatelů podle tohoto zákona bylo nejvíce v období 2001–2004, kdy tvořili okolo 30 % všech nabyvatelů českého občanství (viz obr. 6). Nejvíce cizinců získalo občanství tímto způsobem v roce 2000 (jednalo se o celkem 1 899 osob). Od roku 2005 ovšem zastoupení nabyvatelů občanství tímto způsobem kleslo na hodnoty okolo 10 %, po roce 2010 dále na hodnoty okolo 5 % (2013 – 5,3 %). Zákon č. 186/2013 Sb. možnost nabytí občanství prohlášením dále rozšířil. V roce 2014 díky tomu výrazně vzrostlo zastoupení občanství nabytých prohlášením (viz obr. 6), zejména podle § 35²⁷, resp. § 73²⁸. Občanství bylo též významně nabýváno podle § 31–33²⁹. Možnosti nabýt českého občanství prohlášením využilo od roku 1999 celkem 17 793

²⁷ Podle § 35 zákona č. 186/2013 Sb. je možné nabytí státní občanství osobám, které se zdržují na území České republiky od deseti let svého věku (Zákony pro lidi, 2013). Prohlášení lze učinit mezi 18 až 21 rokem věku, pokud má osoba na území ČR povolený trvalý pobyt.

²⁸ Dle § 73 zákona č. 186/2013 Sb. měli možnost do konce roku 2014 nabýt státní občanství ČR tímto způsobem i osoby starší 21 let (Zákony pro lidi, 2013).

²⁹ Podle § 31, § 32 a § 33 zákona č. 186/2013 Sb. je umožněno nabytí státního občanství ČR bývalým státním občanům nebo jejich potomkům (Zákony pro lidi, 2013).

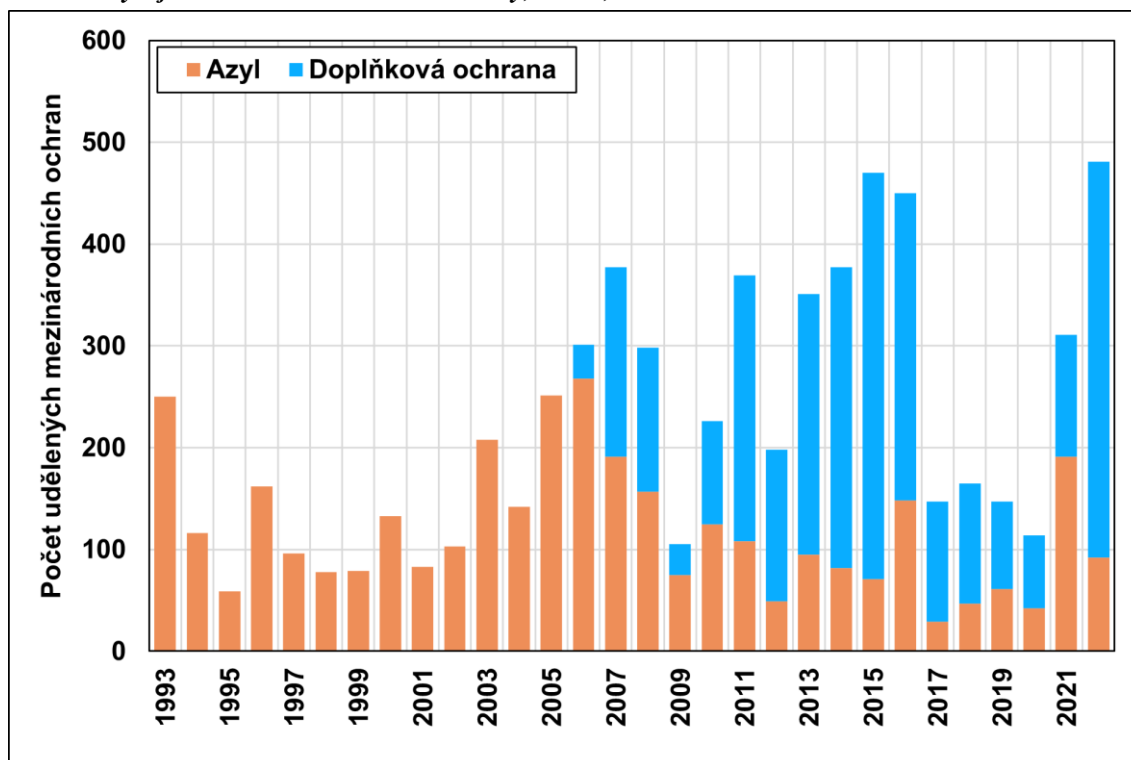
bývalých státních občanů a jejich potomků (z toho 10 149 podle zákona č. 193/1999 Sb. a 7 644 podle zákona č. 186/2013 Sb.).

5.4 Mezinárodní ochrana

Udělování mezinárodní ochrany na území České republiky se řídí primárně zákonem č. 325/1999 Sb., který dne 1. 1. 2000 nahradil zákon č. 498/1990 Sb. (viz kapitola 2). K základním dokumentům, které se týkají nuceně vystěhovaných osob – Úmluvě o právním postavení uprchlíků (tzv. Ženevská úmluva) a Protokolu týkající se právního postavení uprchlíků přistoupilo Česko, resp. Československo v listopadu 1991 s počátkem platnosti v únoru 1992 (Zákony pro lidi, 1993b).

Mezinárodní ochranu je v České republice možné udělit formou azylu nebo doplňkové ochrany (souhrnně se tyto osoby nazývají držitelé mezinárodní ochrany). O udělení mezinárodní ochrany je nutné zažádat (žádost je nutné podat přímo na území České republiky). Pro udělení je nutné splnit podmínky stanovené zákonem. O vyřízení žádosti rozhoduje v první instanci ministerstvo vnitra, konkrétně Odbor azylové a migrační politiky (Ministerstvo vnitra, 2024). V případě zamítnutí je možné podat žalobu ke krajskému soudu a poté případně podat kasační stížnost k Nejvyššímu soudu (Ministerstvo vnitra, 2024).

Obr. 7 – Vývoj udělování mezinárodní ochrany, Česko, 1993–2022

Pozn.: doplňková ochrana je udělována od roku 2006

Zdroj dat: ČSÚ

Azyl je ochranný status, který je primárně udělován cizincům z důvodu pronásledování či hrozícího pronásledování. Zákon č. 325/1999 Sb. v § 12 definuje důvody udělení azylu (Zákony pro lidi, 1999b). Podle tohoto paragrafu se jedná o osoby pronásledované za uplatňování

politických práv a svobod a osoby, kterým hrozí pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení či příslušnosti k určité sociální skupině (Zákony pro lidi, 1999b). Dále je také možné podle § 13 udělit azyl za účelem sloučení rodiny, i když daná osoba nesplňuje důvody uvedené v § 12. Národní humanitární azyl podle § 14 zákona č. 325/1999 Sb. je výjimečnou a specifickou formou mezinárodní ochrany, který může být v případech hodným zvláštního zřetele udělen osobám, které nesplňují důvody pro udělení azylu (Zákony pro lidi, 1999b). V § 15 jsou uvedeny důvody odepření udělení azylu. Osoba, které byl udělen azyl se nazývá azylant. Podle § 94 odstavce 2 zákona č. 325/1999 Sb. se cizinec, kterému bylo přiznáno postavení uprchlíka podle dřívější úpravy, dnem účinnosti tohoto zákona považuje za azylanta podle tohoto zákona (Zákony pro lidi, 1999b). Osoby s uděleným azylem tvoří specifickou skupinu cizinců a jsou vyčleňovány ze statistik cizinců. Pobyt azylantů odpovídá rozsahem práv a povinností povolení k trvalému pobytu (viz kapitola 2).

Od roku 2006 (viz obr. 7) mají cizinci, kteří nesplňují úzce vymezené zákonné důvody pro udělení azylu, možnost získat doplňkovou ochranu³⁰ v ČR (Sládeková, 2019). Doplňkovou ochranu je podle § 14a zákona č. 325/1999 Sb. možné udělit v případě, že žadatel nesplňuje podmínky pro udělení azylu, ale v případě návratu mu hrozí vážná újma³¹. Podle § 53a je udělována na dobu, po kterou osobě hrozí vážná újma, nejméně však na dobu jednoho roku (Zákony pro lidi, 1999b). Doba může být opakovaně prodlužována. Udělená doplňková ochrana rozsahem práv a povinností téměř odpovídá povolení k trvalému pobytu – s výhradou délky platnosti povolení k pobytu. Dle § 14b může být doplňková ochrana udělena rodinnému příslušníkovi osoby, která již požívá doplňkovou ochranu, i když v řízení o udělení mezinárodní ochrany nebude v jeho případě zjištěn důvod pro její udělení (Zákony pro lidi, 1999b).

Ve statistické evidenci týkající se mezinárodní ochrany je možné rozlišovat počet žádostí (tento počet se nerovná počtu žadatelů, jelikož žádost je možné podat opakovaně) a počet úspěšných žádostí (resp. počet úspěšných žadatelů). Data Českého statistického úřadu a Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (publikované ve statistických, resp. souhrnných zprávách o mezinárodní ochraně) se v počtu žádostí i udělených mezinárodních ochran mírně odlišují, ačkoliv ČSÚ data z odboru přebírá (je uveden jako pramen). V období od roku 1998, kdy ČSÚ uvádí počet žádostí o mezinárodní ochranu nastal rozdíl sedmkrát. Ve většině let jsou hodnoty shodné, případně se jednalo o rozdíl 1–2 osob. Největší rozdíl nastal v roce 2000, kdy ČSÚ zaznamenal 8 788 žádostí a odbor azylové a migrační politiky celkem 8 794 žádostí o mezinárodní ochranu. V této podkapitole byla primárně využita data o počtu žádostí z Odboru azylové a migrační politiky.

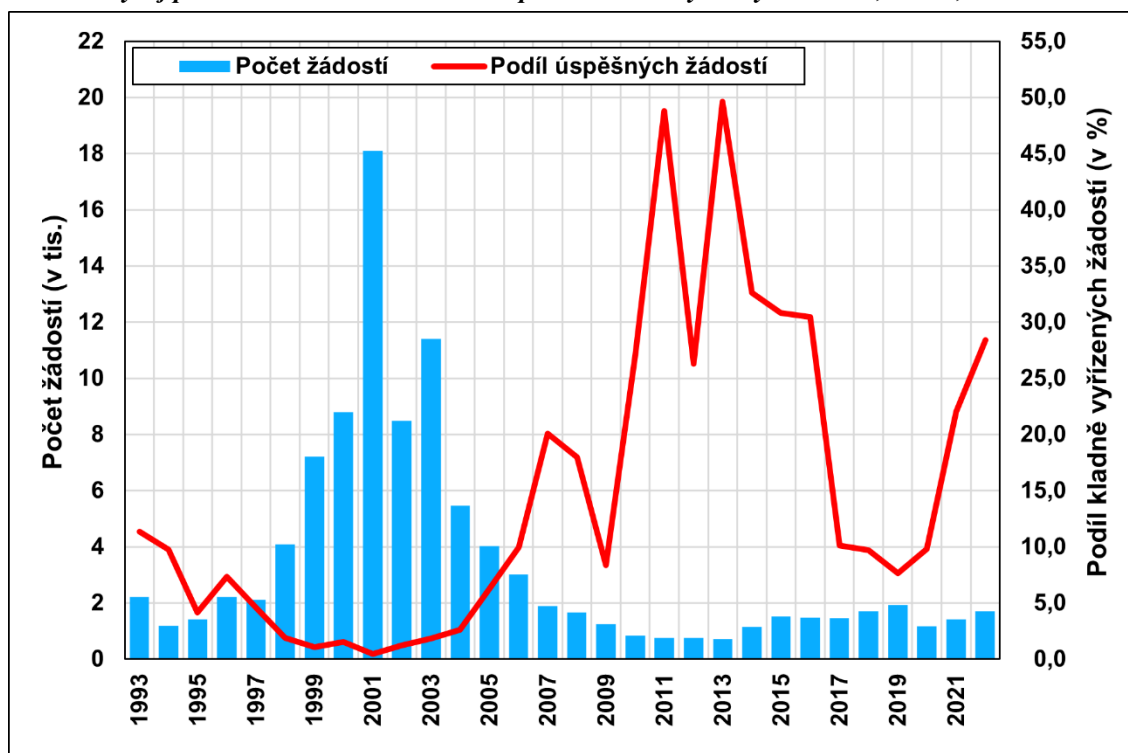
V období 1993–2022 bylo podáno celkem 101 045 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvyšší počty žádostí byly podávány na přelomu 20. a 21. století. Maximální počet žádostí byl přijat v roce 2001, kdy jich bylo podáno 18 094 (viz obr. 8). Vysoký počet žádostí v tomto roce byl primárně zapříčiněn zpřísněním pravidel pro pracovní migraci, kdy se žádost o azyl stala pro

³⁰ Doplňková ochrana byla zavedena transpozicí směrnice Rady 2004/83/ES (Sládeková, 2019).

³¹ Za vážnou újmu je podle § 14a odst. 2 považován trest smrti, poprava, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu nebo vážné ohrožení života nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu (Zákony pro lidi, 1999b).

mnoho cizinců jednou z možností řešení otázky jejich dalšího pobytu (Andrle, 2024). Od roku 2007 se počty žádostí pohybovaly mezi jedním až dvěma tisíci (s výjimkou let 2010–2013, kdy jejich počty klesly na hodnoty mezi 700–800 žádostmi). Během tzv. evropské migrační krize³² se počet žádostí o mezinárodní ochranu zvýšil, nikoliv však výrazně (vzhledem k poklesu v předchozích letech se jednalo o návrat k hodnotám před rokem 2010). Na počtu žádostí se v roce 2022 výrazně neprojevil příchod uprchlíků z Ukrajiny, kterým je v naprosté většině případů udělována dočasná ochrana, která nespadá pod mezinárodní ochranu (Andrle, 2024).

Obr. 8 – Vývoj počtu žádostí o mez. ochranu a podílu kladně vyřízených žádostí, Česko, 1993–2022

Pozn.: kladně vyřízená žádost – udělení azylu či doplňkové ochrany (doplňková ochrana od roku 2006), podíl úspěšných žádostí – zastoupení kladně vyřízených žádostí z celkového počtu žádostí o mez. ochranu v daném roce

Zdroj dat: ČSÚ, Ministerstvo vnitra České republiky

Počty kladně vyřízených žádostí byly výrazně nižší, než byl počet podaných žádostí. V jednotlivých letech se počty udělených mezinárodních ochrann pohybovaly maximálně v řádu nižších stovek. V období 1993–2022 bylo kladně vyřízeno 6 647 žádostí o mezinárodní ochranu (bylo uděleno 3 056 doplňkových ochrann a 3 591 azylů). Nejvyšší počet kladně vyřízených žádostí nastal v roce 2022, kdy jich bylo kladně vyřízeno 481. Nejvyšší podíl kladně vyřízených záležitostí nastal v roce 2011 a 2013, kdy jich bylo kladně vyřízeno téměř 50 % (jednalo se o období nejnižšího počtu žádostí o mezinárodní ochranu). V období nejvyššího počtu žádostí na přelomu 20. a 21. století byl podíl kladně vyřízených žádostí nejnižší.

V celkovém počtu cizinců s povoleným pobytem na území ČR tvořili cizinci s udělenou mezinárodní ochranou zanedbatelný podíl, který nepřesahoval 1 %. V absolutních číslech se

³² V polovině desátých let došlo k prudkému nárůstu počtu uprchlíků přicházejících do Evropy. Počet žadatelů, kteří podali první žádost o mezinárodní ochranu v zemích EU se mezi roky 2014 a 2015 zvýšil 2,3krát na 1,2 mil. žádostí (EUROSTAT, 2024a). K poklesu počtu žádostí došlo až v roce 2017.

pohybovaly v řádu mezi jedním až dvěma tisíci osob. K 31. 12. 2022 žilo v Česku 1 113 osob požívajících status azylanta (o rok dříve 1 064 osob). Ke stejnému datu pobývalo podle Odboru azylové a migrační politiky na území České republiky 1101 osob požívajících doplňkovou ochranu (o rok dříve 859 osob).

Data o státním občanství žadatelů jsou dostupná v období od roku 1998. Počty žadatelů podle státního občanství je obtížné hodnotit, jelikož je možné v případě přesvědčení o nových okolnostech podat opakovanou žádost. V období 1998–2022 bylo podáno 91 911 žádostí o mezinárodní ochranu (podle dat ČSÚ). Z tohoto počtu 93,1 % žádostí bylo podáno občany evropských a asijských zemí. Konkrétní země žadatelů o azyl se v průběhu času měnily. Dlouhodobě nejvíce žádostí bylo podáno státními občany Ukrajiny. Jejich počty kolísaly, ale od roku 2000 tvořily minimálně 10 % žádostí o azyl (největší podíl tvořily v roce 2015, kdy se jednalo o 45,5 % všech žádostí). K dalším zemím s nejvíce žádostmi patřilo Rusko, Sýrie, Afghánistán a Gruzie. Dlouhodobě byli nejčastějšími úspěšnými žadateli občané z Evropy (Rusko, Bělorusko, Ukrajina) a Asie (Afghánistán, Myanmar, Sýrie).

Kapitola 6

Demografické struktury cizinců

6.1 Struktura cizinců podle věku

Struktura obyvatelstva podle věku je považována za základní demografickou strukturu, společně se složením obyvatelstva podle pohlaví (Pavlík et al., 1986). Věk je doba, která uplynula od narození osoby do doby zjišťování (Kalibová et al., 2009, str. 133). Jedná se primárně o biologickou charakteristiku, ke které se však váže řada sociálních znaků (Kalibová et al., 2009, str. 133). Složení obyvatelstva podle věku je vyjadřováno absolutním či relativním zastoupením osob v jednotlivých věkových kategoriích (Pavlík et al., 1986). V hrubých rysech podává věková struktura syntetický obraz o demografické historii populace (odráží se v ní jevy, které ovlivnily reprodukci populace). Také výrazně determinuje budoucí demografický vývoj populace. Nejpoužívanějšími demografickými ukazateli věkové struktury jsou průměrný věk³³ a věkový medián³⁴. Dalšími ukazateli, které lze využít pro charakteristiku struktury obyvatelstva podle věku, jsou index stáří, indexy závislosti I a II a index ekonomického zatížení³⁵.

V České republice probíhá již delší dobu proces demografického stárnutí, kdy se zvyšuje zastoupení starších osob v populaci. Průměrný věk se mezi roky 1993 a 2022 zvýšil z 36,8 let na 42,6 let, průměrný věk mužů z 35,1 let na 41,2 let a průměrný věk žen z 38,4 let na 44,0 let (Století statistiky, 2018 a ČSÚ, 2023c). V období 1993–2021 docházelo každý rok k nárůstu průměrného věku. V roce 2022 průměrný věk poprvé poklesl, a to o dvě desetiny (průměrný věk mužů o 0,1 roku a žen o 0,2 roku). Věkový medián populace ČR (z jednoletých věkových intervalů) k 31. 12. 2022 činil 43,7 let (muži – 42,4 let a ženy – 44,9 let). O rok dříve byl věkový medián o 0,1 roku vyšší (věkový medián mužů – o 0,1 roku a žen – o 0,2 roku). Na tento pokles hodnot obou ukazatelů měl vliv příchod válečných uprchlíků z Ukrajiny, z nichž velkou část tvořily ženy v produktivním věku a děti. Od roku 2017 byl věkový medián vyšší než průměrný věk. Ve všech letech od roku 1993 byl průměrný věk i věkový medián žen vyšší než mužů.

³³ Průměrný věk je vážený aritmetický průměr, kde vahami jsou počty žijících v jednotlivých věkových kategoriích.

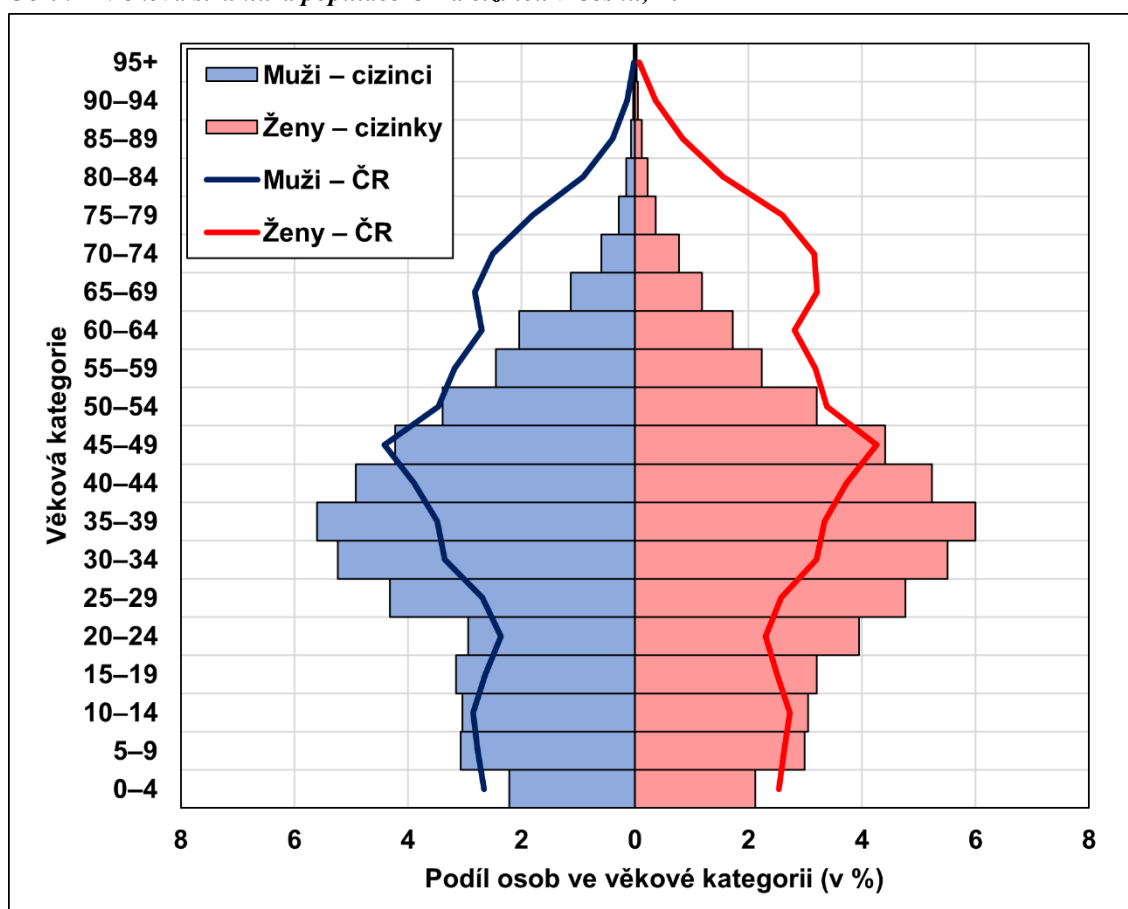
³⁴ Věkový medián rozděluje soubor na dvě stejně početné části (méně podléhá extrémním hodnotám).

³⁵ Index stáří je ukazatel, který udává poměr počtu osob starších 65 let a více a počtu osob do 15 let. Index závislosti I vyjadřuje poměr počtu osob ve věku do 15 let a počtu osob ve věku 15–64 let. Index závislosti II značí poměr počtu osob ve věku vyšším než 64 let a počtu osob ve věku 15–64 let. Index ekonomické závislosti udává poměr počtu osob ve věku do 15 let a osob ve věku 65+ a počtu osob ve věku 15–64 let.

Data o věkové struktuře cizinců v širších věkových intervalech (0–14 let, 15–64 let a 65 a více let) veřejně publikoval Český statistický úřad v období od roku 2004. Podrobnější data o věkové struktuře cizinců (v pětiletých věkových intervalech) publikoval Český statistický úřad v období od roku 2008. Počty cizinců jsou každý rok bilancovány k 31. 12. Do celkového počtu cizinců nebyly v těchto datových souborech zahrnuty osoby s udělenou mezinárodní ochranou.

Cizinci³⁶ žijící v Česku měli dlouhodobě výrazně mladší věkovou strukturu (viz. obr. 9), což bylo dáno především tím, že až do roku 2022 přicházeli zejména osoby v nižším produktivním věku za pracovními příležitostmi či za studiem. Je možné předpokládat, že se bude věková struktura cizinců přibližovat věkové struktuře České republiky. Rozdíly však budou nejspíše přetrvávat zejména ve vyšších věkových kategoriích, jelikož se mohou cizinci vrátit do země původu nebo v případě, že se zde rozhodnou trvale usadit, tak se mohou stát českými občany.

Obr. 9 – Věková struktura populace ČR a cizinců v Česku, 2022

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12.

Zdroj dat: ČSÚ

Průměrný věk cizinců k 31. 12. 2022 dosáhl 34,9 let. Byl o 7,7 let nižší než průměrný věk populace České republiky (v roce 2021 činil rozdíl 5,1 let). Průměrný věk mužů-cizinců ke stejnému datu činil 34,9 let, průměrný věk žen-cizinek 34,9 let. Jednalo se o již třetí rok poklesu průměrného věku cizinců (od roku 2020 poklesl o 3,3 let). Průměrný věk cizinců-mužů poklesl o 4,0 let a žen-cizinek o 2,3 let. V období od roku 2008 byl ve všech letech průměrný věk mužů-

³⁶ Dále uváděná data v této podkapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

cizinců vyšší. Od roku 2016, kdy činil rozdíl 2,2 let, se rozdíl snižoval a v roce 2022 dosáhl sedmi setin. Oproti populaci ČR byly nižší rozdíly v průměrném věku cizinců mezi pohlavími. Věkový medián cizinců k 31. 12. 2022 činil 35,2 let (o 8,5 let nižší než populace České republiky). Věkový medián mužů-cizinců dosáhl 35,4 let a věkový medián žen-cizinek 35,0 let. Průměrný věk cizinců byl v letech 2008–2021 vyšší než věkový medián cizinců (v období 2013–2020 byl věkový medián mužů-cizinců vyšší než průměrný věk mužů-cizinců). Věkový medián žen-cizinek byl ve všech letech nižší než mužů-cizinců. Rozdílem oproti věkové struktuře České republiky byl po celé období vyšší průměrný věk i věkový medián mužů-cizinců (viz tab. 1). Nejvyšší rozdíl nastal v roce 2016, kdy byl průměrný věk vyšší o 2,2 let a věkový medián o 3,0 let).

Tab. 1 – Průměrný věk a věkový medián cizinců, Česko

Ukazatel	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2019	2021	2022
Průměrný věk	35,4	35,8	36,7	37,4	37,7	37,8	38,2	37,7	34,9
Průměrný věk – muži	35,9	36,4	37,5	38,3	38,6	38,7	39,0	38,3	34,9
Průměrný věk – ženy	34,6	35,1	35,7	36,2	36,4	36,7	37,2	36,9	34,9
Věkový medián	34,3	35,1	36,2	37,1	37,5	37,7	38,2	37,5	35,2
Věkový medián – muži	35,1	36,0	37,4	38,4	38,8	38,8	39,1	38,2	35,4
Věkový medián – ženy	33,1	33,9	34,7	35,5	35,8	36,3	36,9	36,7	35,0

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %

Zdroj dat: ČSÚ

Soubor cizinců lze dále rozčlenit do širších věkových kategorií z hlediska ekonomické aktivity (0–14 let, 15–64 let a 65+ let). K 31. 12. 2022 mezi cizinci výrazně převažovaly osoby v ekonomicky aktivním věku, ty tvořily 78,5 % všech cizinců (oproti roku 2021 se jejich podíl snížil o 5,5 p. b.). Věková skupina 0–14 let tvořila 16,5 % všech cizinců (oproti roku 2021 se podíl této věkové kategorie zvýšil o 5,9 p. b.), nejmenší zastoupení měla věková skupina 65 a více let, ta v roce 2022 tvořila 5,0 % všech cizinců (oproti roku 2021 se její podíl snížil o 0,4 p. b.). Seniorská složka byla dlouhodobě velmi málo zastoupená, což potvrzuje, že cizinci měli výrazně mladší věkovou strukturu. V roce 2022 se výrazně zvýšilo zastoupení dětské složky cizinců, oproti roku 2021 2,6krát (ostatní dvě složky přibližně 1,6krát).

Populaci České republiky tvořili k 31. 12. 2022 osoby v ekonomicky aktivním věku ze 63,4 %, věková skupina 0–14 let tvořila 16,2 % a věková skupina 65+ let 20,4 %. Zastoupení předproduktivní a postproduktivní složky bylo v populaci ČR rovnoměrnější. Oproti souboru cizinců byla dlouhodobě v populaci Česka nejméně početná věková skupina do 15 let.

Tab. 2 – Vybrané ukazatele věkové struktury cizinců, Česko

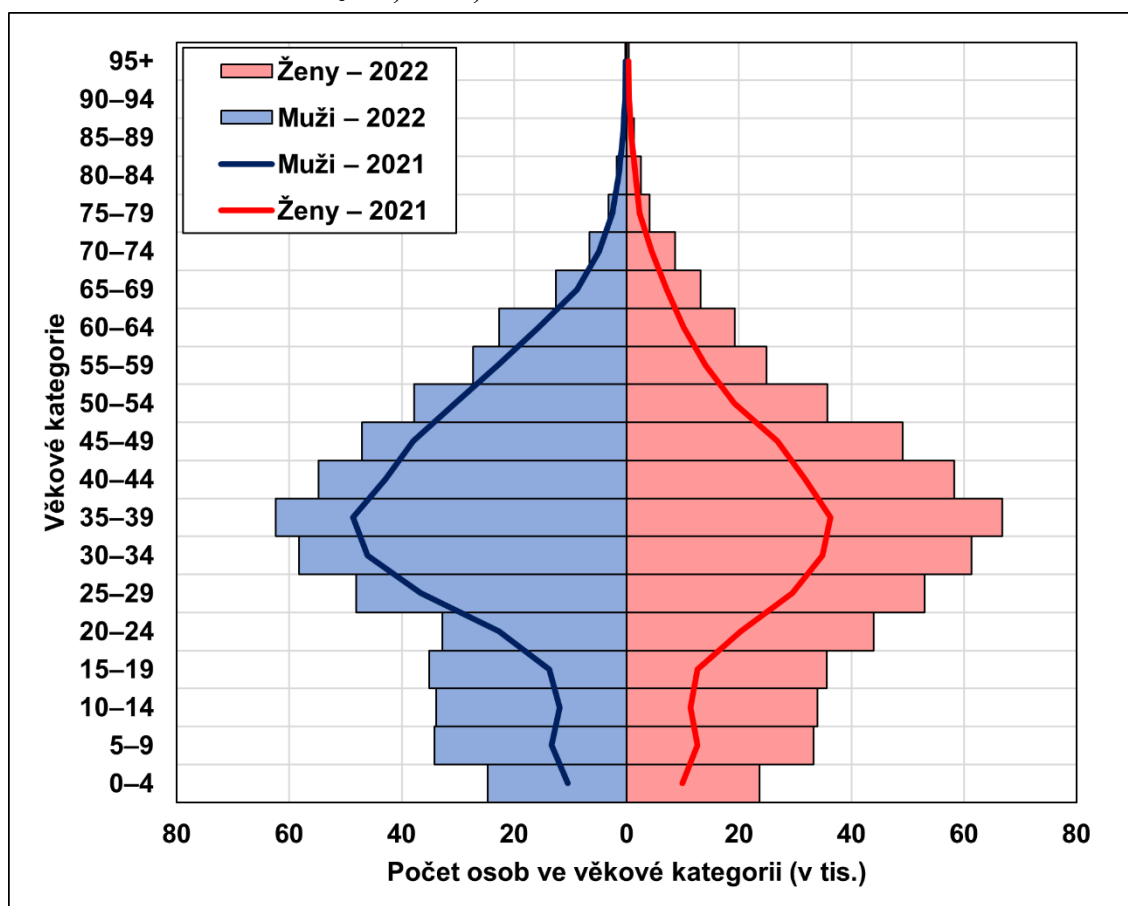
Ukazatel	2004	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2019	2021	2022
Index stáří	32,0	36,5	36,0	41,8	45,8	49,2	52,6	55,3	51,7	30,5
Index závislosti I	10,4	8,2	10,0	10,5	11,6	12,3	12,2	12,3	12,6	21,0
Index závisl. II	3,3	3,0	3,6	4,4	5,3	6,0	6,4	6,8	6,5	6,4
Index ek. závisl.	13,7	11,2	13,7	14,9	16,9	18,3	18,7	19,2	19,1	27,4

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %, index ek. závisl. – index ekonomické závislosti

Zdroj dat: ČSÚ

Nejvyužívanějším ukazatelem k vyjádření úrovně demografického stárnutí je index stáří. K 31. 12. 2022 činil index stáří cizinců 30,5 %, tedy že na 100 cizinců mladších 15 let připadlo 30,5 cizinců v seniorském věku. Oproti roku 2021 došlo k výraznému poklesu (viz tab. 2). Po stagnaci hodnot indexu stáří v druhé polovině nultých let započal od roku 2010 rostoucí trend trvající až do roku 2020. V roce 2022 u populace ČR k 31. 12. 2022 činil index stáří 126,1 % (oproti předchozímu roku došlo k poklesu o 2,0 p. b.). Index závislosti II vyjadřující poměr mezi počtem osob starších 65 let a počtem osob v ekonomicky aktivním věku v roce 2022 činil 6,4 % (u populace ČR 35,0 %). Oba ukazatele potvrzují nízké zastoupení cizinců ve vyšším věku (viz tab. 2). Index závislosti I v roce 2022 dosáhl 21,0 % (u populace ČR 36,6 %). Nárůst oproti roku 2021 potvrzuje zvýšení zastoupení dětské složky (viz obr. 10). Index ekonomické závislosti charakterizující poměr mezi počtem ekonomicky aktivních a neaktivních v roce 2022 činil 27,4 % (u populace ČR 71,5 %).

Obr. 10 – Věková struktura cizinců, Česko, 2021 a 2022

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

6.2 Struktura cizinců podle pohlaví

Složení obyvatelstva podle pohlaví je druhou základní demografickou strukturou. Pohlaví je biologickou charakteristikou a primárním třídícím kritériem souborů obyvatelstva (Kalibová et al., 2009, str. 82). Vzhledem k odlišné intenzitě demografických procesů u mužů a žen jsou často

analyzovány odděleně. Nejpoužívanějšími demografickými ukazateli složení obyvatelstva podle pohlaví jsou ukazatel maskulinity³⁷ (resp. feminity) a index maskulinity³⁸ (resp. feminity).

V populaci České republiky bylo zastoupení mužů a žen dlouhodobě rovnoměrné s mírně nadpolovičním zastoupením žen. V období 1993–2022 se k 31. 12. daného roku index maskulinity pohyboval mezi 94,4 % a 97,2 %, ukazatel maskulinity mezi 48,6 % a 49,3 %. Až do roku 2020 byl trend zastoupení mužů v populaci rostoucí. Poté nastal mírný pokles, nejvýraznější v roce 2022. K 31. 12. 2022 činil index maskulinity ČR 96,2 % a ukazatel maskulinity ČR 49,0 %. O rok dříve dosáhl index maskulinity 97,2 % a ukazatel maskulinity 49,3 %.

Data o složení cizinců podle pohlaví byla veřejně publikována Českým statistickým úřadem v období od roku 2004, resp. podrobnější data od roku 2008. Počty cizinců byly bilancovány k 31. 12. daného roku.

Soubor cizinců pobývajících na území Česka měl dlouhodobě vyšší zastoupení mužů (viz tab. 3). Mezi cizinci dlouhodobě výrazně převažovali muži vzhledem k pracovnímu charakteru imigrace. Index maskulinity měl do roku 2022 hodnotu průměrně 57,2 % a ukazatel maskulinity průměrně 133,9 %. K 31. 12. 2022 se soubor cizinců³⁹ žijících v Česku skládal z 544 239 mužů-cizinců a 569 459 žen-cizinek. Kromě výrazného nárůstu celkového počtu cizinců se oproti stejnému datu v roce 2021 mezi cizinci výrazně zvýšil počet žen (počet žen se zvýšil přibližně 2,0krát, počet mužů 1,5krát). V roce 2022 činil index maskulinity 95,6 % a ukazatel maskulinity 48,9 % (oproti předchozímu roku se index maskulinity snížil o 34,4 p. b. a ukazatel maskulinity o 7,6 p. b.). Z hodnot těchto demografických ukazatelů vyplývá, že v roce 2022 měly ženy-cizinky vyšší zastoupení než muži-cizinci, poprvé od roku 2008. Zastoupení obou pohlaví v souboru cizinců bylo k 31. 12. 2022 oproti předchozím rokem mnohem více vyrovnané a hodnoty ukazatelů byly velmi blízké hodnotám populace ČR (viz tab. 3).

Tab. 3 – Index a ukazatel maskulinity cizinců, Česko

Rok	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2019	2021	2022
Index	152,1	135,6	131,7	130,0	129,0	131,6	134,5	130,0	95,6
Ukazatel	60,3	57,6	56,8	56,5	56,3	56,8	57,4	56,5	48,9

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %

Zdroj dat: ČSÚ

V roce 2021 měli muži vyšší zastoupení v podstatě ve všech věkových kategoriích kromě těch nejvyšších (viz obr. 11). Nejvyšší převahu měli muži ve věkové kategorii 55–59 let, ve které činil index maskulinity 162,2 %. V roce 2022 měli muži vyšší zastoupení pouze v nejnižších věcích (0–4 let a 5–9 let) a ve věkových kategoriích 50–54 let, 55–59 let, 60–64 let (nejvyšší zastoupení měli ve věkové kategorii 60–64 let, ve které index maskulinity činil 117,0 %). Nejnižší zastoupení měli muži opět v nejvyšších věkových kategoriích (počty osob v těchto věkových kategoriích však byly velmi nízké). Ženy začaly převažovat od věkové kategorie 65–69 let (o rok

³⁷ Ukazatel maskulinity je ukazatel vyjadřující zastoupení mužů v souboru obyvatel. Ukazatel feminity vyjadřuje zastoupení žen v souboru obyvatel.

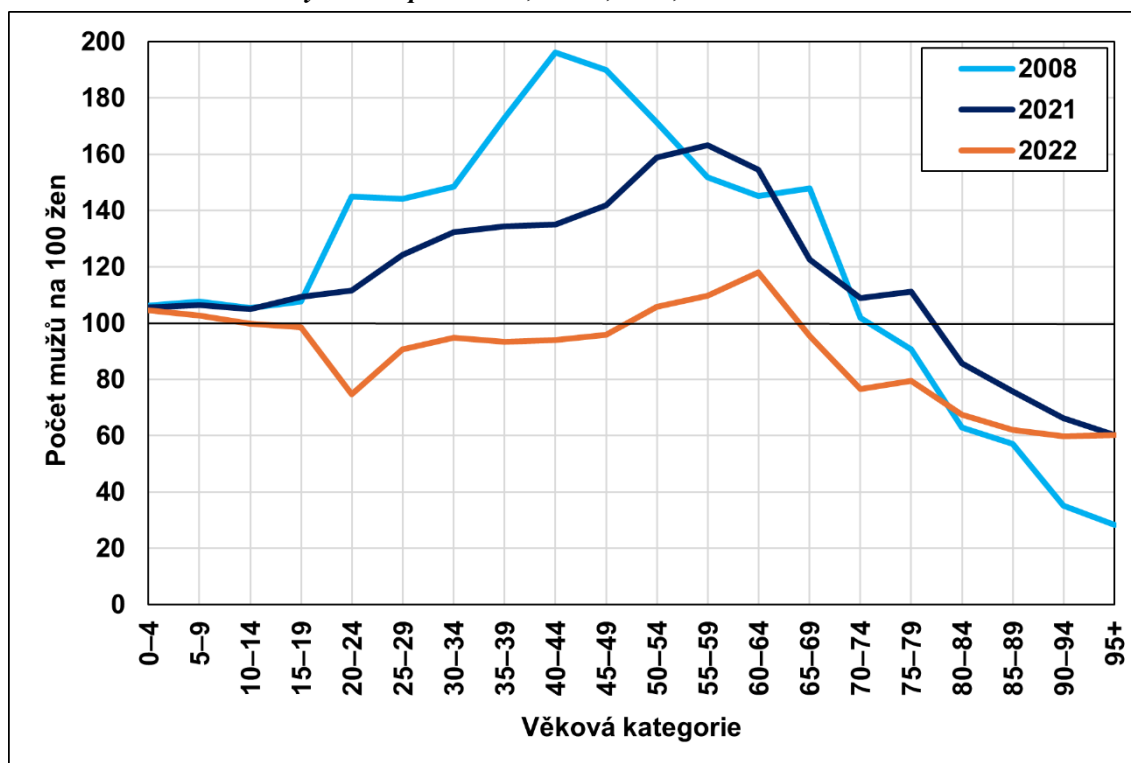
³⁸ Index maskulinity je ukazatel, který vypovídá o poměru počtu mužů na počet žen v souboru obyvatel (index feminity značí poměr počtu žen na počet mužů). Převrácená hodnota indexu maskulinity je rovna indexu feminity (a obráceně).

³⁹ Dále uváděná data v této podkapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

dříve to byla věková kategorie 80–84 let). V Česku převážil v roce 2022 počet žen od věkové kategorie 60–64 let (nejvyšší zastoupení měli muži ve věkové kategorii 15–19, ve které činil index maskulinity 105,4 %).

Obr. 11 – Index maskulinity cizinců podle věku, Česko, 2008, 2021 a 2022

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %

Zdroj dat: ČSÚ

6.3 Struktura cizinců podle regionů světa

Ve sledovaném období cizinci⁴⁰ žijící v Česku nepocházeli pouze z evropských států, ale pocházeli také ze vzdálenějších zemí. V rámci této práce byl svět rozdělen na regiony, jejichž vymezení vycházelo z klasifikace regionů Populační divize OSN (UN Population Division), která je využívána v publikaci World Population Prospects. Jedinou úpravou bylo spojení dvou regionů Severní Amerika a Latinská Amerika a Karibik do regionu Amerika. Celkem bylo vytvořeno 5 regionů: Afrika, Amerika, Asie, Evropa a Oceánie. Na základě stejného zdroje byly do stanovených regionů zařazeny jednotlivá státní občanství⁴¹. Zařazení jednotlivých státních občanství viz příloha 5. Osoby bez státního občanství byly ponechány v celkovém souboru cizinců. Podíl cizinců z daného regionu tak značí zastoupení regionu na celkovém počtu cizinců. Data o státním občanství cizinců nejsou dostupná v období od roku vzniku České republiky, ale až v období od roku 1994 (viz kapitola 3).

⁴⁰ Dále uváděná data v této podkapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

⁴¹ Mezi evropské země bylo zařazeno například Rusko, naopak mezi ně nebylo zařazeno Turecko a Kypr. Vzhledem k tomu, že se zámořská území Spojeného království (dříve britská závislá území) nacházejí napříč regiony, byla zařazena do regionu Amerika, resp. subregionu Karibik kde se většina z nich nachází (řádově jsou však zastoupena pouze jednotkami osob). Společensví nezávislých států bylo zařazeno do regionu Asie, resp. subregionu západní Asie.

Tab. 4 – Zastoupení cizinců podle regionů světa, Česko

Region	1994	1995	2000	2010	2021	2022
Afrika	1,8	1,4	1,0	1,0	1,3	0,8
Amerika	4,5	3,6	2,2	2,1	2,3	1,5
Asie	16,2	14,9	17,5	22,0	20,1	12,8
Evropa	76,6	79,5	78,9	74,4	76,0	84,7
Oceánie	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %, včetně osob bez státního občanství

Zdroj dat: ČSÚ

V rámci vymezených regionů zcela jednoznačně převažovali občané evropských zemí. V druhé polovině 90. let 20. století se jejich podíl pohyboval okolo 80 % (v roce 1996 tvořili 81,2 % všech cizinců). Poté jejich podíl postupně klesal a v letech 2008–2021 se pohyboval okolo 75 %. K 31. 12. 2022 jich v Česku žilo 943 004, tvořili 84,7 % ze všech cizinců (viz tab. 4). O rok dříve jich na území Česka žilo 500 592 (76,0 %). Druhým nejvíce zastoupeným regionem byla dlouhodobě Asie. K 31. 12. 2022 žilo v ČR 142 533 občanů asijských států (12,8 % ze všech cizinců). Jejich podíl v čase mírně narůstal – z hodnot okolo 15 % jejich podíl vzrostl v polovině nultých let 21. století na hodnoty okolo 20 %. Ačkoliv jejich počet v roce 2022 absolutně vzrostl o 10 tis., jejich podíl klesl o 7,3 p. b. Občané zemí z těchto dvou nejvíce zastoupených regionů k 31. 12. 2022 tvořili 97,5 % všech cizinců (v roce 2021 tvořily 96,1 %). Zbývající tři regiony měly výrazně nižší zastoupení pohybující se v řádu nižších jednotek procent. Nejvyšší podíl tvořily dohromady v druhé polovině 90. let (viz tab. 4), v letech 1997–2021 se jejich podíl pohyboval mezi 3–4 %. V roce 2022 klesl na 2,5 %. Třetí nejpočetnější regionální skupinou cizinců byli občané amerických států. Jejich zastoupení bylo nejvyšší v druhé polovině 90. let, poté jejich podíl velmi rychle klesal a již na přelomu 20. a 21. století se ustálil na hodnotách okolo 2 %. K 31. 12. 2022 jich zde žilo 17 107 (1,5 % z celkového počtu cizinců). Držitelů občanství jedné z afrických zemí žilo na území Česka k 31. 12. 2022 celkem 9 203 (0,8 % všech cizinců). Jejich podíl byl nejvyšší v roce 1994, poté začal klesat a přelomu let 1999 a 2000 se stabilizoval na hodnotách okolo jednoho procenta. Nejmenší zastoupení měli občané zemí z regionu Oceánie. Jejich počet od počátku století absolutně rostl, jejich počet přesáhl tisíc osob v roce 2021. Nejvyšší podíl měli v roce 1994, kdy dosáhl hodnoty 0,3 %, poté jejich podíl klesl na hodnoty pohybující se mezi 0,1 % a 0,2 %. K 31. 12. 2022 jich žilo v Česku 1 075 (0,1 % všech cizinců).

Výše vymezené regiony byly dále rozděleny na 22 subregionů (na základě stejné klasifikace UN Population Division). Cizinci žijící v Česku pocházeli primárně ze subregionu Východní Evropa (Rusko, Rumunsko, Bulharsko apod.), který měl dlouhodobě dominantní zastoupení na celkovém počtu cizinců (viz tab. 5). Druhým nejvýznamnějším subregionem byl dlouhodobě subregion Jihovýchodní Asie (Vietnam, Filipíny, Malajsie apod.). Vyšší zastoupení měly v druhé polovině 90. let subregiony Jižní Evropa (Španělsko, Řecko, Srbsko apod.) a Západní Evropa (Švýcarsko, Německo, Francie apod.), jejich podíl však od té doby velmi výrazně klesl. Z regionu Amerika byla dlouhodobě nejvíce zastoupeným subregionem Severní Amerika (USA, Kanada a Saint Pierre a Miquelon). Z regionu Afrika měli dlouhodobě nejvyšší zastoupení občané zemí subregionu Severní Afrika. V rámci regionu Oceánie měl dlouhodobě

nejvyšší podíl subregion Austrálie a Nový Zéland. Podíl 12 subregionů⁴² od roku 1994 nepřesáhl 1 %.

Tab. 5 – Zastoupení cizinců podle vybraných subregionů, Česko

Region	Subregion	1994	1995	2000	2010	2021	2022
Amerika	Severní Amerika	3,7	3,1	1,8	1,6	1,5	1,0
Asie	Jihovýchodní Asie	9,4	9,0	11,8	14,6	10,7	6,6
Asie	Jižní Asie	0,6	0,4	0,4	0,6	1,7	1,2
Asie	Střední Asie	0,0	0,1	1,3	1,6	2,0	1,3
Asie	Východní Asie	3,4	3,1	2,5	3,4	3,6	2,3
Asie	Západní Asie	2,8	2,2	1,6	1,8	2,1	1,4
Evropa	Jižní Evropa	9,3	7,2	5,3	3,5	4,2	2,6
Evropa	Severní Evropa	2,0	1,8	1,2	1,6	1,9	1,2
Evropa	Východní Evropa	58,0	64,3	67,7	63,9	66,0	78,8
Evropa	Západní Evropa	7,4	6,2	4,6	5,3	3,8	2,2

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %

Zdroj dat: ČSÚ

Ze souboru cizinců byly vyčleněny dvě specifické skupiny cizinců – občané zemí bývalého tzv. východního bloku⁴³ a občané zemí Evropské unie (obě kategorie se částečně překrývají). Státní občané zemí bývalého tzv. východního bloku měli dlouhodobě významné zastoupení (viz obr. 12). V roce 1994 tvořili 69,4 % všech cizinců, poté se jejich podíl již v roce 1997 zvýšil na 80,9 %. Od tohoto roku se jejich zastoupení pohybovalo okolo 80 %. Lokálního maximálního zastoupení bylo dosaženo v roce 2003, kdy tvořili 84,5 % všech cizinců. Poté nastal postupný mírný pokles, a to až do roku 2017, kdy měli zastoupení 79,3 %. Počínaje dalším rokem jejich podíl opět rostl. V roce 2021 jich na území ČR pobývalo 531 100 (tvořili 80,6 % všech cizinců). K 31. 12. 2022 jich žilo na území ČR 977 655 (87,8 % ze všech cizinců).

Druhou specifickou skupinu tvořili cizinci pocházející ze států EU⁴⁴. Imigraci z těchto zemí zjednodušuje svoboda pohybu v rámci EU a také to, že jsou tyto státy z naprosté většiny také součástí Schengenského prostoru. Do roku 2004 činilo jejich zastoupení průměrně 7,6 %. V roce 2004 došlo k výraznému nárůstu, který byl způsoben tím, že kromě Česka se členem Evropské unie stalo dalších devět států. V tomto roce tvořili občané těchto zemí 31,6 % všech cizinců (oproti předchozímu roku došlo k nárůstu o 25,6 p. b.). Až do roku 2019 byl trend podílu rostoucí. Nejvyšší podíl měli občané zemí EU v roce 2016, kdy tvořili 42,2 % všech cizinců. Mezi roky 2019 a 2022, kleslo zastoupení občanů EU z 41,3 % na 20,3 % (mezi roky 2021 a 2022 došlo k poklesu o 13,4 p. b.). K 31. 12. 2022 jich na území ČR žilo 226 426. Mezi nejpočetněji zastoupené země EU patřilo k 31. 12. 2022 Slovensko (117,3 tis.), Rumunsko (19,7 tis.), Polsko

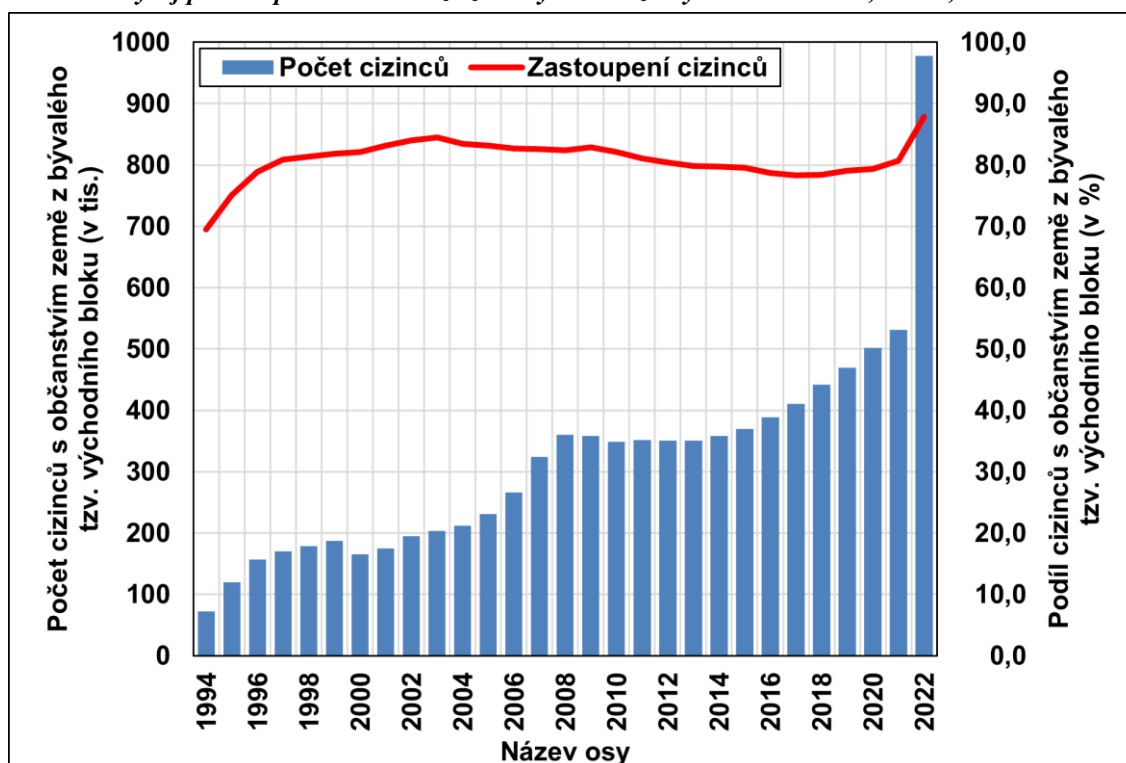
⁴² Jednalo se o subregiony Austrálie a Nový Zéland, Jižní Afrika, Jižní Amerika, Karibik, Melanésie, Mikronésie, Polynésie, Severní Afrika, Střední Afrika, Střední Amerika, Východní Afrika a Západní Afrika.

⁴³ Do této skupiny zemí byly v rámci této práce zahrnuty země (resp. jejich nástupnické státy), které byly v minulosti plnými členy Varšavské smlouvy nebo Rady vzájemné hospodářské pomoci. Jednalo se o Polsko, Maďarsko, Slovensko, Rumunsko, Bulharsko, Kubu, Vietnam a nástupnické státy Sovětského svazu (Kazachstán, Arménie, Ukrajina apod.) – celkem 23 států a Společenství nezávislých států. Vzhledem ke specifické pozici nebyla do seznamu zařazena Albánie ani Jugoslávie, resp. její nástupnické státy. Vzhledem k rozdělení Německa v tomto období nebylo zahrnuto.

⁴⁴ Do této skupiny byly zařazeny země po dobu jejich členství v EU (Spojené království bylo zahrnuto do roku 2020).

(17,9 tis.), Bulharsko (17,7 tis.), Německo (14,0 tis.), Maďarsko (10,5 tis.), Itálie (6,0 tis.) a Francie (4,1 tis.).

Obr. 12 – Vývoj počtu a podílu občanů ze zemí bývalého tzv. východního bloku, Česko, 1994–2022

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, definice bývalého tzv. východního bloku – viz poznámka pod čarou č. 43, zastoupení cizinců – podíl cizinců s občanstvím země tzv. bývalého východního bloku z celkového počtu cizinců v daném roce

Zdroj dat: ČSÚ

6.4 Struktura cizinců podle státního občanství

Kromě regionů a subregionů je možné cizince⁴⁵ rozlišit také podle státního občanství jednotlivých zemí. Konkrétní počty cizinců podle státního občanství se v průběhu času vyvíjely, ovšem dlouhodobě v Česku převažovali občané čtyř zemí – Ruska, Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu. Jejich vzájemné pořadí bylo od roku 2004 stabilní. Na vyšší zastoupení cizinců se státním občanstvím těchto zemí mohly mít vliv historické vazby či geografická blízkost. S Ruskem, Ukrajinou a zejména Slovenskem pojí Česko kulturní a jazyková blízkost. Všechny čtyři země pojí společná historie, jelikož byly součástí tzv. východního bloku, jehož občané v současnosti tvoří naprostou většinu cizinců v Česku (viz obr. 12). Cizinci podle státního občanství se lišili zastoupením žen (viz tab. 6).

Ukrajinci byli dlouhodobě nejvýznamnější skupinou cizinců podle státního občanství v Česku (nejpočetnější v letech 1998–2000 a od roku 2004). Vývoj počtu občanů Ukrajiny je možné rozdělit do tří období. V letech 1994–2009 byl trend vývoje počtu občanů Ukrajiny rostoucí. Meziročně se každý rok počet zvyšoval s výjimkou let 1997 a 2000. V roce 2000 došlo

⁴⁵ Dále uváděná data v této podkapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

k nejvyššímu absolutnímu poklesu (počet občanů Ukrajiny se snížil o necelých 16 tis. osob). Úbytek mohl souviset s nabytím účinnosti zákona č. 326/1999 Sb. (viz kapitoly 2 a 4). Počet 100 tis. osob byl přesažen v roce 2006. V druhém období, v letech 2010–2014, jejich počty v Česku výrazně klesaly (došlo ke snížení ze 132 tis. na 104 tis.). Od roku 2015 jejich počet každoročně opět stoupal (zejména od roku 2018). V roce 2022 se jejich počet vlivem příchodu válečných uprchlíků zvýšil k 31. 12. na 635 857 (došlo ke zvýšení o 440 tis.). Jejich zastoupení na celkovém počtu cizinců se zvýšilo o 27,2 p. b. na 57,1 % (viz tab. 6 a 7). Oproti roku 1994 se jejich počet zvýšil k roku 2022 přibližně 45krát. Mezi roky 2021 a 2022 se jejich počet zvětšil přibližně 3krát.

Tab. 6 – Zastoupení vybraných skupin cizinců podle státního občanství, Česko, 2021 a 2022

Stát občanství	2021			2022		
	Počet	Podíl	Ženy	Počet	Podíl	Ženy
Ukrajina	196 637	29,9	42,9	635 857	57,1	56,6
Slovensko	114 630	17,4	48,5	117 265	10,5	48,6
Vietnam	64 808	9,8	46,4	66 297	6,0	46,8
Rusko	45 154	6,9	55,7	43 298	3,9	56,1
Rumunsko	18 806	2,9	33,9	19 724	1,8	34,4
Polsko	17 936	2,7	55,0	17 884	1,6	55,0
Bulharsko	17 295	2,6	37,9	17 673	1,6	37,7
Německo	14 792	2,2	22,8	14 032	1,3	23,5
Mongolsko	11 006	1,7	52,8	11 959	1,1	52,0
Maďarsko	9 740	1,5	37,5	10 517	0,9	37,9
Ostatní	147 760	22,4	37,5	159 192	14,3	38,0
Celkem	658 564	100,0	43,5	1 113 698	100,0	51,1

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, podíl a ženy v %

Zdroj dat: ČSÚ

V letech 1994–1997 a 2001–2003 tvořili státní občané Slovenska nejpočetnější skupinu cizinců podle státního občanství. Vyšší zastoupení svědčí o silných vzájemných vazbách. Celkový trend vývoje počtu cizinců se slovenským občanstvím byl rostoucí. Do roku 2011 byl vývoj počtu kolísavý (k poklesu došlo v letech 1998, 1999, 2004, 2009 a 2010). Nejvýraznější pokles nastal v roce 2004, kdy došlo ke snížení o 17 525 osob. V letech 2011–2020 se výrazně zvyšoval počet občanů Slovenska. V polovině desátých let se, vlivem úbytku počtu občanů Ukrajiny, počty Slováků a Ukrajinců v Česku téměř rovnaly (viz obr. 13 a 14). V roce 2016 činil rozdíl pouhých 2 600 osob. V roce 2021 jejich počet klesl, o celkem 9 914 osob (viz obr. 14), jedním z faktorů mohla být pandemie onemocnění covid-19, resp. protiepidemická opatření. V roce 2022 došlo opět k mírnému růstu. K 31. 12. 2022 pobývalo v Česku 117 265 osob se slovenským státním občanstvím. Oproti roku 1994 se k roku 2022 jejich počet zvýšil přibližně 7krát.

Občané Vietnamu byli dlouhodobě třetí nejpočetnější skupinou cizinců podle státního občanství na území Česka. Počty občanů Vietnamu rostly nejvýrazněji v období do roku 2009 (s výjimkou roku 2000, kdy došlo k poklesu). Nejvyšší nárůst nastal v roce 2007, kdy se jejich počet zvýšil o 10 322 osob. Po úbytcích v letech 2010–2012 a 2014 jejich počet klesl z 61 115 na

56 509. Od roku 2015 se jejich počet zvyšoval (oproti období před rokem 2010 byl růst pomalejší). Počet z roku 2009 byl přesažen až v roce 2019. K 31. 12. 2022 jich na území Česka žilo 66 297. Mezi roky 1994 a 2022 se jejich počet zvýšil přibližně 7krát.

Čtvrtou nejvíce zastoupenou skupinu cizinců tvořili občané Ruska. Celkový trend vývoje počtu občanů Ruska byl rostoucí. Výjimkou bylo období na počátku nultých let 21. století, kdy došlo k poklesu v letech 2000, 2001 a 2003. Nejvýraznější nárůst nastal v letech 2004–2010, kdy došlo ke zvýšení z 14 743 na 31 807. K mírnému poklesu došlo v roce 2019. Absolutního maxima bylo dosaženo v roce 2021, kdy na území ČR žilo 45 154 občanů Ruska. V roce 2022 jejich počet mírně klesl, k 31. 12. 2022 jich v Česku žilo 43 298. Mezi roky 1994 se jejich počet zvýšil přibližně 12krát.

Občané ostatních zemí mají výrazně nižší absolutní zastoupení (viz tab. 6). Jako celek ovšem tvořili nezanedbatelný podíl z celkového počtu cizinců (viz tab. 7). Nejvyšší podíl měli v druhé polovině 90. let 20. století (1994 – 57,6 %). Od roku 1994 se jejich podíl snižoval a od roku 2001 se pohyboval mezi 30 a 40 %. V roce 2022 kleslo jejich zastoupení oproti roku 2021 o 13,5 p. b. na 22,5 %. Mezi roky 1994 a 2022 se jejich počet zvýšil z 60 091 na 250 981 (přibližně 4krát). Do skupiny ostatní byly zařazeny také osoby bez státního občanství⁴⁶.

Tab. 7 – Zastoupení vybraných skupin cizinců podle státního občanství, Česko

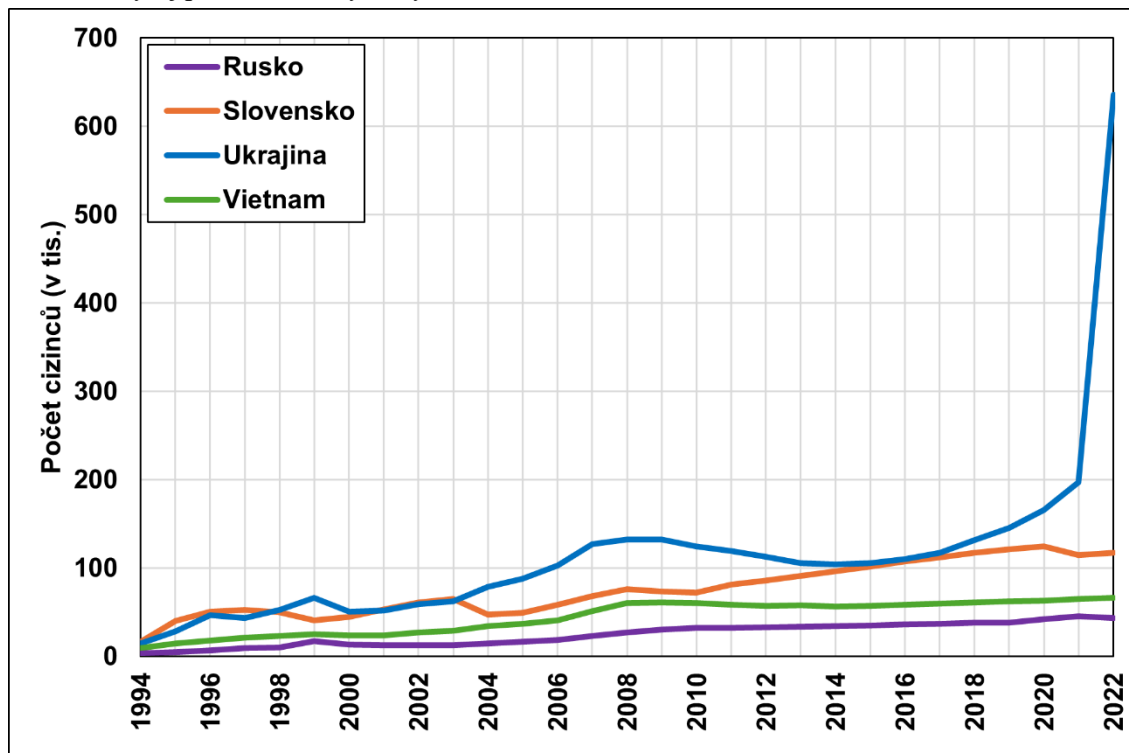
Státní občanství	1994	1995	2000	2010	2021	2022
Rusko	3,5	2,8	6,5	7,5	6,9	3,9
Slovensko	16,1	25,0	22,0	16,9	17,4	10,5
Ukrajina	13,6	17,7	25,0	29,3	29,9	57,1
Vietnam	9,2	8,9	11,7	14,2	9,8	6,0
Ostatní	57,6	45,7	34,8	32,1	36,0	22,5

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, v %

Zdroj dat: ČSÚ

⁴⁶ Osoba bez státní příslušnosti je označení pro osobu, kterou žádný stát podle svých právních předpisů nepovažuje za svého občana (UNHCR, 1954). Základním dokumentem je Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954. Podle Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) jich v roce 2019 žilo ve světě 4,2 mil. (UNHCR, 2019). Do této situace se může osoba dostat například v souvislosti s rozpadem státu, sporů o hranice či vznikem nových států nebo v případě, kdy daná země nemá funkční systém registrace narozených dětí (UNHCR, 2019). Tito lidé mohou mít komplikace v běžném životě, jelikož nemusí mít možnost získat doklad totožnosti, bez kterých nemohou získat práci, bydlení, pojištění atd. (UNHCR, 2019).

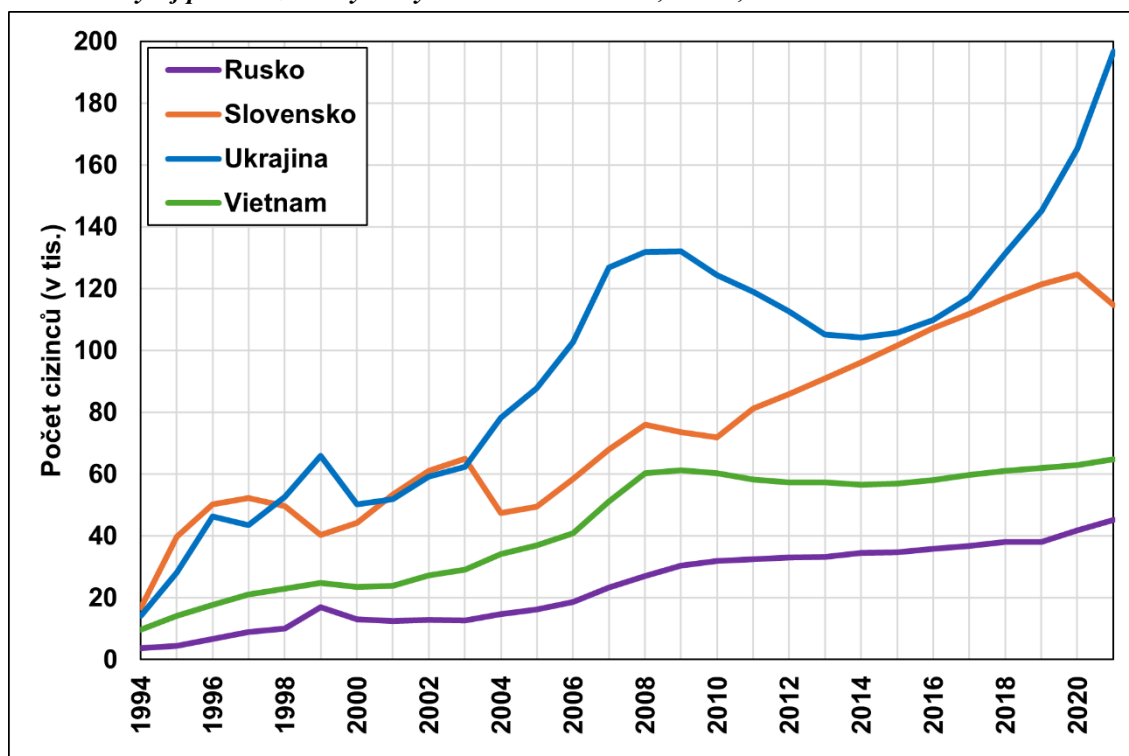
Obr. 13 – Vývoj počtu cizinců vybraných státních občanství, Česko, 1994–2022

Pozn.: k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Obr. 14 – Vývoj počtu cizinců vybraných státních občanství, Česko, 1994–2021

Pozn.: k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Kapitola 7

Demografické události a procesy cizinců

7.1 Úmrtnost

Úmrtnost je demografický proces, který společně s porodností tvoří základní složku přirozené reprodukce (Kalibová et al., 2009). Jedná se o první studovaný demografický proces spojený s počátky vědního oboru demografie. Sledovanou demografickou událostí je úmrtí, které je neopakovatelnou událostí (u každé osoby může proběhnout pouze jednou). Demografie studuje úmrtí jako tzv. hromadný jev, tedy že zkoumá řád vymírání určité populace. Nejčastěji je analyzována průměrná délka života v populaci (průměrná doba mezi narozením a úmrtím). Data o celkovém počtu zemřelých cizincích v jednotlivých letech jsou dostupná v období od roku 1995.

V období 1995–2022 na území České republiky zemřelo celkem 14 833 cizinců (ve stejném období zemřelo v Česku celkem 3 117 335 osob). V prvních letech sledovaného období se počty pohybovaly přibližně mezi 200–300 zemřelými za rok (viz obr. 15). Od roku 2003 až do roku 2021 se počet zemřelých cizinců zvyšoval (zejména v letech od roku 2017). V období pandemie onemocnění covid-19, která zasáhla Česko zejména v letech 2020 a 2021 se počty zemřelých cizinců zvýšily, zejména v roce 2021 (viz obr. 15). V roce 2021 bylo dosaženo nejvyššího počtu zemřelých cizinců – 1 575. V roce 2022 zemřelo v Česku 1 306 cizinců. Oproti roku 2021 se v roce 2022 počet zemřelých cizinců snížil, ale zůstal vyšší než v roce 2019.

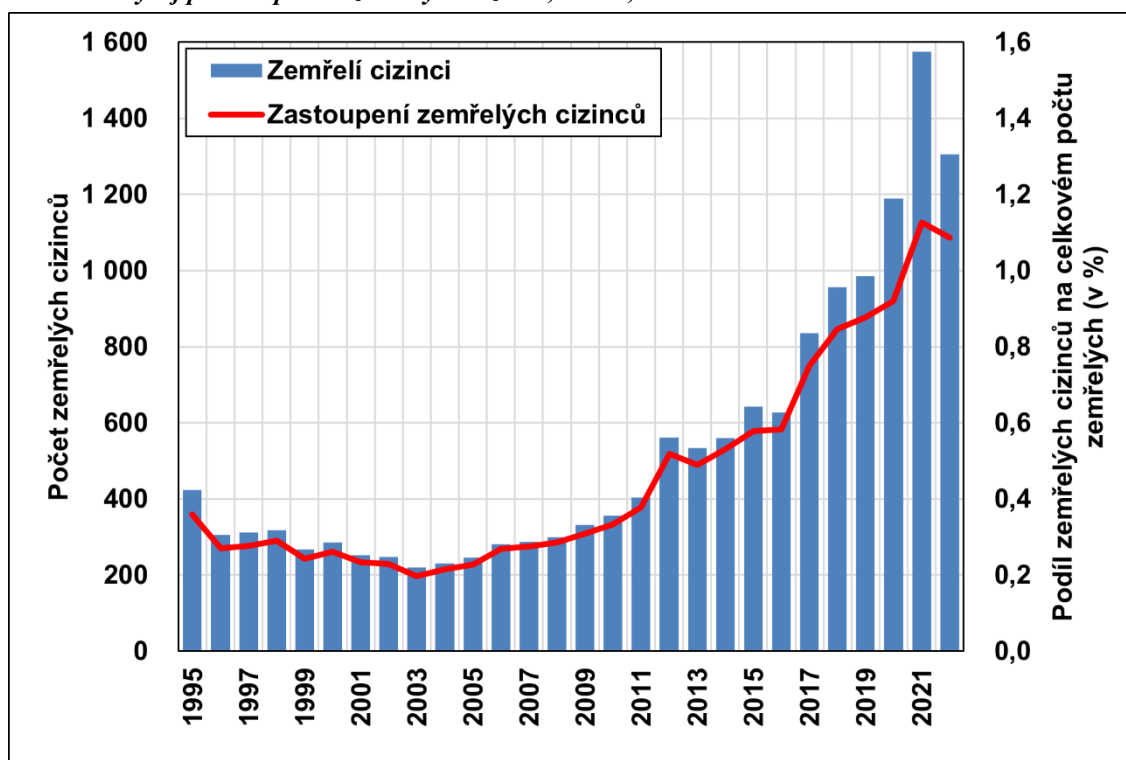
Zemřelí cizinci tvořili ve sledovaném období velmi nízký podíl na celkovém počtu zemřelých v České republice (0,48 % z celkového počtu zemřelých v letech 1995–2022). Celkový trend podílu zemřelých cizinců byl rostoucí. V druhé polovině 90. let a na počátku 21. století se pohyboval podíl okolo 0,3 %. V letech 2003–2021 podíl stoupal (s výjimkou roku 2013). V roce 2021 přesáhlo zastoupení úmrtí cizinců na celkovém počtu úmrtí jedno procento (konkrétně dosáhlo hodnoty 1,13 %). K 31. 12. 2022 klesl podíl zemřelých cizinců na 1,09 % (viz obr. 15).

Nejvyšší zastoupení měli mezi zemřelými cizinci v daném období k 31. 12. 2022 občané Slovenska (3520 – 23,7 % z celkového počtu zemřelých cizinců), Ukrajiny (2201 – 14,8 %) a Polska (2144 – 14,5 %). Ačkoliv počet občanů Polska žijících v Česku patřil k nižším, tak jejich zastoupení v počtu zemřelých bylo ve sledovaném období třetí nejvyšší. Naopak občané Ukrajiny,

dlouhodobě nejpočetnější skupina cizinců, byli v počtu zemřelých až na druhém místě. Dále se jednalo o občany Ruska (899 – 6,1 %), Bulharska (879 – 5,9 %) a Německa (873 – 5,9 %).

Obr. 15 – Vývoj počtu a podílu zemřelých cizinců, Česko, 1995–2022

Pozn.: k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Nízké počty zemřelých cizinců byly dány převážně pracovním charakterem imigrace, výrazně mladší věkovou strukturou cizinců a až do roku 2022 nižším zastoupením cizinců v populaci. Dalším důvodem velmi nízkého počtu zemřelých cizinců může být to, že cizinci dlouhodobě pobývající v Česku nabývají českého státního občanství a umírají již jako čeští občané. Případně vzhledem k převažujícímu ekonomickému charakteru imigrace se může jednat o situaci, kdy se někteří cizinci ve vyšším věku ze zdravotních důvodů vrací zpět do země původu a v Česku tak zůstávají pouze zdravější jedinci, tedy mohlo by se jednat o efekt selekce zdravějších jedinců. Nízké počty úmrtí a malá exponovaná populace cizinců ukazují na obecný problém srovnatelnosti populačních struktur a demografických událostí v případě cizinců.

Vzhledem k velmi nízkým počtům zemřelých cizinců v jednotlivých věkových kategoriích není možné srovnávat rozdíly v intenzitě úmrtnosti podle věku. V této práci byla proto zvolena možnost analýzy celkové intenzity úmrtnosti cizinců. K určení úrovně úmrtnosti cizinců a srovnání s intenzitou úmrtnosti občanů České republiky byla vybrána metoda nepřímé standardizace. Úmrtnost byla srovnávána v letech 2021 a 2022⁴⁷ Jako standard byla zvolena populace České republiky (občané ČR a cizinci) ve středním stavu daného roku. Úroveň úmrtnosti byla zkoumána odděleně pro muže a pro ženy v pětiletých věkových intervalech. Pro

⁴⁷ V roce 2021 měla na výrazný vliv úmrtnost pandemie onemocnění covid-19. V roce 2022 došlo k výraznému zvýšení počtu cizinců v Česku. Detailní data o zemřelých před rokem 2020 nebyla dostupná.

porovnání byly využity srovnávací ukazatele standardizovaný index⁴⁸ (si) a nepřímo standardizovaná míra úmrtnosti⁴⁹ (ú^{nst}). Vzhledem k nedostupnosti dat o věkové struktuře cizinců včetně osob s udělenou mezinárodní ochranou, byla využita věková struktura cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou. U cizinců byl střední stav vypočítán jako průměr dvou koncových stavů, u populace České republiky byl využit bilancovaný střední stav.

Tab. 8 – Srovnání úrovně úmrtnosti, cizinci a občané ČR, 2021 a 2022

Ukazatel	2021				2022			
	Cizinci		Občané ČR		Cizinci		Občané ČR	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
D ^{skuteč}	605	970	65 764	72 552	537	769	58 278	60 635
D ^{oček}	1 041	2 252	65 328	71 270	1 219	2 109	57 596	59 295
si	58,1	43,1	100,7	101,8	44,1	36,5	101,2	102,3
ú ^{nst}	7,2	6,1	12,5	14,5	4,7	4,2	10,9	11,9

Pozn.: k 1.7. daného roku, D^{skuteč} – skutečný počet zemřelých v daném roce, D^{oček} – očekávaný počet zemřelých za předpokladu úmrtnostních poměrů standardu, standardizovaný index (si) v %, standardizovaná míra úmrtnosti (ú^{nst}) v ‰

Zdroj dat: ČSÚ a anonymizovaná databáze ČSÚ

Celková intenzita úmrtnosti cizinců byla ve vybraných letech výrazně nižší ve srovnání s úmrtností občanů České republiky. Oproti úmrtnosti občanů ČR, kde měly ženy-občanky nižší úmrtnost, měli v obou letech nižší úmrtnost muži-cizinci. Hodnota standardizovaného indexu u občanů ČR přesáhla hodnotu 100 %, což naznačuje, že úmrtnost cizinců přispívala v těchto letech k nižší celkové úrovni úmrtnosti. Velmi nízký nárůst standardizovaného indexu občanů ČR v obou letech ukazuje minimální vliv úmrtnosti cizinců na celkovou úroveň úmrtnosti České republiky v těchto letech (viz tab. 8).

7.2 Porodnost

Porodnost je druhou zásadní složkou demografické reprodukce. Demografické studium porodnosti se zabývá frekvencí a časováním rození dětí. Narození dítěte je demografická událost, která je opakovatelná (může proběhnout během života vícekrát) a vyhnutelná (nemusí proběhnout u všech příslušníků populace). Po skončení demografické revoluce a stabilizaci úrovně úmrtnosti je úroveň přirozené měny ovlivňována zejména porodností. Data o narozených cizincích jsou dostupná v období od roku 1995.

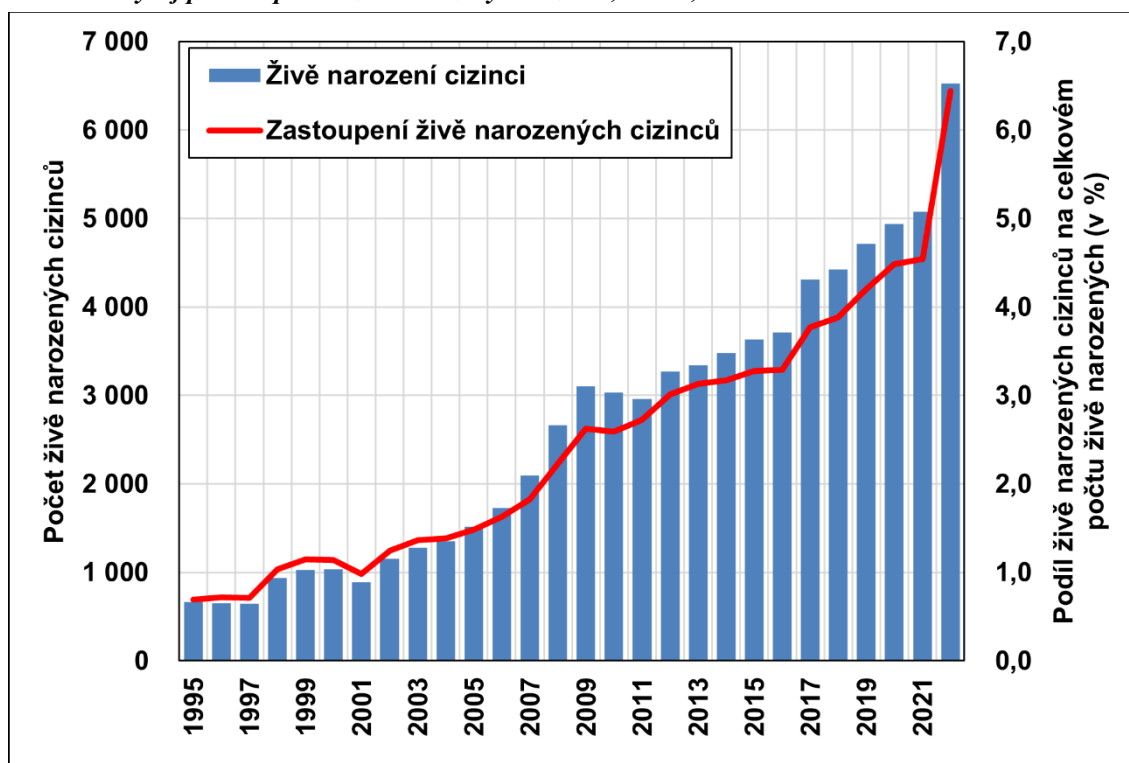
Při analýze počtu dětí narozených cizincům je nutné rozlišovat děti, jejichž oba rodiče jsou cizinci a děti, které mají jednoho z rodičů občana ČR. V případě, že je jeden z rodičů občanem České republiky, tak dítě narozením automaticky nabývá státního občanství ČR (případně určením otcovství). Pokud ani jeden z rodičů nemá české občanství, tak na něj narozením na území ČR nevzniká dítěti nárok (viz kapitola 2).

⁴⁸ Standardizovaný index vyjadřuje úroveň úmrtnosti studovaného souboru ve srovnání s úrovní úmrtnosti standardu.

⁴⁹ Standardizovaná míra úmrtnosti je výsledkem vynásobení hrubé míry úmrtnosti standardu a standardizovaného indexu studovaného souboru.

Počty narozených cizinců (potomků dvou cizinců) na území České republiky v čase rostly. V letech 1995–2022 se v Česku živě narodilo 74 171 cizinců. Během tohoto období tvořili živě narození cizinci 2,5 % z celkového počtu 2 931 207 živě narozených v ČR. Podíl na celkovém počtu živě narozených se v čase postupně zvyšoval. V roce 2022 se v Česku živě narodilo 6 526 cizinců (tvořili 6,4 % z celkového počtu živě narozených v tomto roce). Výrazný nárůst oproti roku 2021 byl způsobem kromě vyššího počtu živě narozených cizinců také poklesem celkového počtu živě narozených. Ve sledovaném období 1995–2022 se v případech obou rodičů cizinců jednalo nejčastěji o občany Vietnamu (18 946 živě narozených), Ukrajiny (18 364 živě narozených) a Slovenska (12 227 živě narozených).

Obr. 16 – Vývoj počtu a podílu živě narozených cizinců, Česko, 1995–2022

Zdroj dat: ČSÚ

V letech 2021 a 2022 bylo provedeno srovnání relativní struktury živě narozených dětí cizincům a občanům ČR (absolutní struktura viz přílohy 6 a 7). Vzhledem k relativně vysokému počtu neudaného občanství u otců⁵⁰, bylo provedeno porovnání podílu živě narozených podle rodinného stavu matky a pořadí narozeného dítěte na základě občanství matky a dítěte. V roce 2021 se v České republice matkám-cizinkám živě narodilo celkem 8 256 dětí (7,4 % z celkového počtu živě narozených dětí). Z tohoto počtu se 5 073 dětí živě narodilo s jiným než českým občanstvím (4,5 % z celkového počtu živě narozených). V roce 2022 se v Česku živě narodilo 6 526 dětí s jiným než českým občanstvím (6,4 % z celkového počtu živě narozených). Celkem se matkám s cizím občanstvím živě narodilo 9 567 dětí (9,4 % z celkového počtu živě narozených).

⁵⁰ V roce 2022 se jednalo celkem o 6,6 % živě narozených dětí, jejichž otec byl neuveden, u živě narozených dětí s cizím občanstvím dokonce o 11,5 %.

V obou letech se matkám-cizinkám rodily ve výrazně vyšším zastoupení děti v manželství oproti matkám-občankám (matky-cizinky v roce 2021: 70,9 % a v roce 2022: 71,7 %, matky-občanky v roce 2021: 50,0 % a v roce 2022: 49,7 %). Nejvyšší zastoupení dětí narozených v manželství měly matky-cizinky, jejichž dítě mělo také cizí státní občanství (viz tab. 9). U matek-občanek bylo zastoupení mezi dětmi živě narozenými v manželství a mimo manželství vyrovnanější. Zastoupení dětí narozených rozvedeným a ovdovělým matkám bylo u matek s českým občanstvím a matek s cizím občanství obdobné.

Tab. 9 – Struktura živě naroz. podle rodinného stavu matky a obč. matky a dítěte, Česko, 2021 a 2022

Rodinný stav matky	2021			2022		
	Matka – ČR	Matka – cizinka		Matka – ČR	Matka – cizinka	
		Dítě – ČR	Dítě – ciz.		Dítě – ČR	Dítě – ciz.
Svobodná	46,2	31,5	22,3	46,6	30,9	21,5
Vdaná	50,0	64,8	74,7	49,7	64,7	75,0
Rozvedená	3,7	3,6	2,8	3,6	4,2	3,4
Ovdovělá	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Pozn.: v %, ve dvou případech živě narozených v roce 2021 měla matka české občanství a dítě cizí státní občanství (jedna svobodná matka a jedna vdaná matka)

Zdroj dat: anonymizovaná databáze ČSÚ

Matkám-cizinkám se více rodily děti prvního pořadí než matkám-občankám (matky-cizinky v roce 2021: 50,8 % a v roce 2022: 52,0 %, matky-občanky v roce 2021: 46,1 % a v roce 2022: 45,7 %). Mezi dětmi narozenými matkám-cizinkám podle občanství dítěte byl rozdíl velmi malý. Naopak nižší zastoupení měly děti druhého pořadí narozené matkám-cizinkám (matky-cizinky v roce 2021: 34,6 % a v roce 2022: 33,0 %, matky-občanky v roce 2021: 39,4 % a v roce 2022: 39,2 %). Zastoupení dětí narozených ve třetím a ve čtvrtém pořadí byla obdobná u matek-občanek a matek-cizinek (obdobné bez ohledu na státní občanství dítěte).

Tab. 10 – Struktura živě narozených podle pořadí a občanství matky a dítěte, Česko, 2021 a 2022

Pořadí dítěte	2021			2022		
	Matka – ČR	Matka – cizinka		Matka – ČR	Matka – cizinka	
		Dítě – ČR	Dítě – ciz.		Dítě – ČR	Dítě – ciz.
1. pořadí	46,1	52,9	49,5	45,7	52,1	52,0
2. pořadí	39,4	35,0	34,4	39,2	34,4	32,4
3. pořadí	10,5	8,9	12,3	10,7	9,6	11,3
4. a vyšší pořadí	4,0	3,2	3,9	4,3	3,8	4,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Pozn.: v %, ve dvou případech živě narozených v prvním pořadí v roce 2021 měla matka české občanství a dítě cizí státní občanství

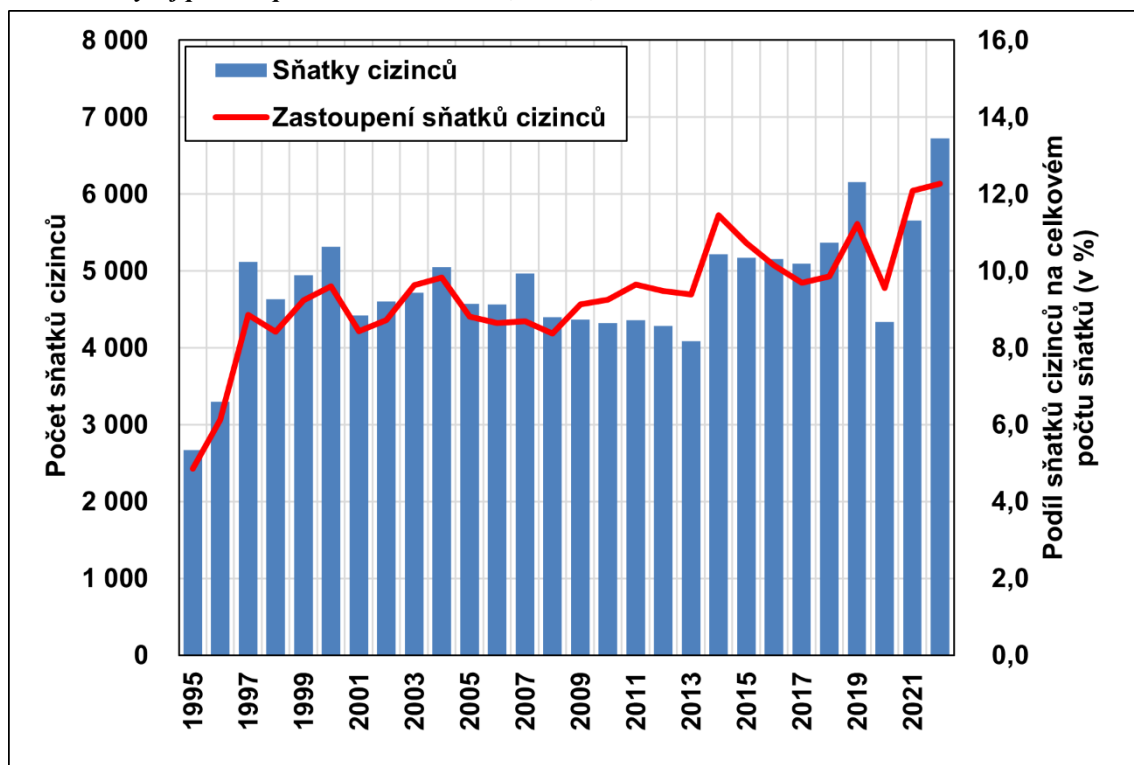
Zdroj dat: anonymizovaná databáze ČSÚ

7.3 Sňatečnost

Sňatečnost je proces uzavírání sňatků, resp. formování manželství, obecně svazků vzniklých na základě zákona nebo zvykového práva. Studium sňatečnosti se zabývá četností vzniku manželství ale také charakteristikou osob, které do nich vstupují. Jedná se o primárně sociální jev, nikoliv biologický jev, který má ovšem významný vliv na reprodukční chování lidí (Kalibová et al., 2009). Data o uzavírání manželství cizinci jsou dostupná v období od roku 1995.

V letech 1995–2022 bylo uzavřeno 133 547 sňatků, kde alespoň jedna z osob neměla české občanství. V tomto období bylo uzavřeno celkem 1 432 230 sňatků (sňatky cizinců tvořily 9,3 %). Podíl i počet sňatků cizinců na celkovém počtu uzavřených manželství byl kolísavý, v čase však podíl mírně rostl (viz obr. 17). V roce 2022 bylo uzavřeno 6 723 sňatků, kde alespoň jedním ze snoubenců byl cizinec.

Obr. 17 – Vývoj počtu a podílu sňatků cizinců, Česko, 1995–2022

Pozn.: sňatek cizinců – v případě, že alespoň jeden ze snoubenců měl cizí státní občanství

Zdroj dat: ČSÚ

Sňatky cizinců je možné rozdělit na sňatky dvou cizinců a sňatky, kde jednou z osob vstupujících do manželství je občan nebo občanka České republiky. Do roku 2018 nadpoloviční většinu sňatků cizinců tvořily sňatky, kde byl muž-cizinec a žena-občanka (viz tab. 11). Jejich zastoupení bylo nejvyšší na konci 90. let, kdy tvořily více než 60 % sňatků cizinců. Podíl sňatků muže-občana a ženy-cizinky se od roku 1995 zvyšoval a stabilizoval se na hodnotách okolo 40 %, v posledních letech se již blížil zastoupení sňatků muže-cizince a ženy-občanky. Zastoupení sňatků, kde byly oba manželé cizinci v čase vzrůstal, ale jejich zastoupení bylo dlouhodobě výrazně nižší než sňatků, kde byl pouze jeden ze snoubenců cizinec. V roce 1995 tvořily okolo 2 % sňatků cizinců, v roce 2022 činily 17 % ze všech sňatků cizinců. Z celkového počtu

uzavřených sňatků v letech 1995–2022, kde alespoň jeden z manželů byl cizinec, tvořily sňatky muže-cizince a ženy-občanky 56 %, sňatky ženy-cizinky a muže-občana 39 % a sňatky dvou cizinců 6 %.

U sňatků, kde byl jedním ze snoubenců cizinec, se lišila struktura státního občanství cizince, resp. cizinky v závislosti, jestli se jednalo o ženicha-cizince nebo nevěstu-cizinku. Mezi ženichy-cizinci jednoznačně převažovali v letech 1995–2022 občané Slovenska (25,7 % ze všech sňatků muže-cizince a ženy-občanky). Dále patřili mezi nejpočetnější ženichy-cizince občané Německa (12,1 %), Velké Británie (6,6 %) a Ukrajiny (5,1 %). Podle státního občanství nevěsty-cizinky převažovaly ve sledovaném období občanky Slovenska (37,4 %), výrazněji než u ženichů-cizinců. Mezi nejvíce početné dále patřily občanky Ukrajiny (25,3 %), Ruska (7,9 %) a Vietnamu (4,5 %). Mezi sňatky dvou cizinců se dlouhodobě jednalo zejména o uzavření manželství mezi dvěma občany Ukrajiny. Dále byly početné sňatky dvou občanů Slovenska a Ruska.

Tab. 11 – Relativní struktura sňatků cizinců, Česko

Rok	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2018	2021	2022
Muž cizinec	68,9	56,5	59,1	57,3	54,7	58,3	49,9	45,7	44,2
Žena cizinka	28,9	41,7	39,4	39,0	39,5	34,9	40,6	42,5	38,8
Oba cizinci	2,3	1,8	1,5	3,7	5,7	6,8	9,5	11,8	17,1

Pozn.: v %

Zdroj dat: ČSÚ

Specifickou kapitolou jsou registrovaná partnerství, která mohou v České republice uzavřít dvě osoby stejného pohlaví od 1. 7. 2006 (na základě zákona č. 115/2006 Sb.). Na rozdíl od manželství nemůže nastat, aby oba partneři byli cizinci, jelikož zákon ukládá, že alespoň jeden z partnerů musí mít české občanství (Zákony pro lidi, 2006).

7.4 Rozvodovost

Rozvodovost je proces zániku manželství. Tento proces úzce souvisí s procesem sňatečnosti, také se jedná v první řadě o sociální jev. Úroveň tohoto procesu vypovídá o stabilitě manželských svazků, ale také o vývoji tradičních vzorců chování a morálních kritérií (Kalibová et al., 2009). Počet rozvodů neodpovídá počtu nefunkčních manželství. Data o rozvodech cizinců jsou dostupná v období od roku 1995.

V období 1995–2022 bylo v Česku rozvedeno celkem 793 862 manželství z toho 45 425 manželství s alespoň jedním cizincem (tvořily 5,7 % z celkového počtu rozvodů). Počet rozvodů cizinců i podíl na celkovém počtu rozvodů se zvyšoval především do roku 2007. V roce 1999 se na zvýšení podílu rozvodů cizinců (viz. obr. 18) projevilo celkové snížení počtu rozvodů zpřísněním podmínek pro rozvod manželů s nezletilými dětmi. Od roku 2008 počet rozvodů cizinců kolísal a podíl na celkovém počtu rozvodů mírně rostl (zejména od roku 2021). V roce 2022 bylo rozvedeno 1 916 manželství s alespoň jedním cizincem.

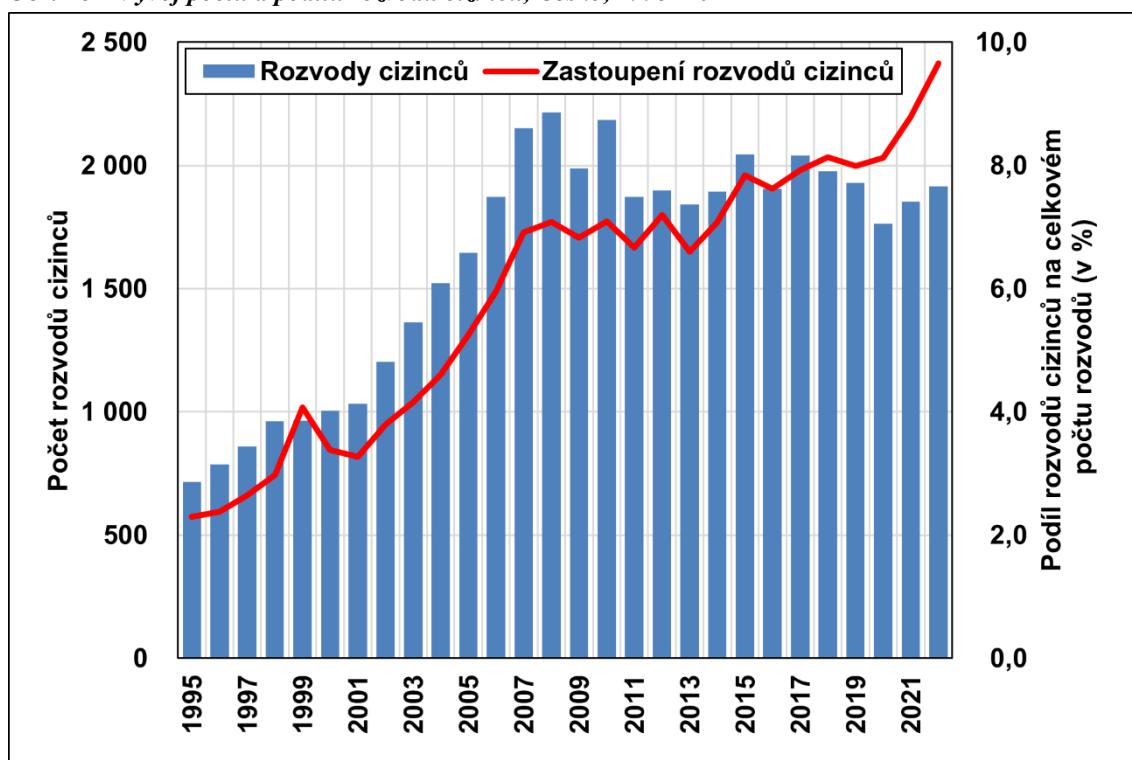
Obdobně jako u sňatků cizinců je možné rozlišovat rozvody manželství dvou cizinců a rozvody manželství, kde je jeden z manželů cizinec. V letech 1995–2022 z celkového počtu

rozvodů cizinců tvořily rozvody manželství muže-cizince a ženy-občanky 53,5 %, rozvody manželství ženy-cizinky a muže-cizince 34,9 % a rozvody manželství dvou cizinců 11,6 %.

Podle státního občanství manželů se z celkového počtu rozvodů v období 1995–2022 jednalo v případě rozvodů manželství muže-cizince a ženy-občanky nejčastěji o občany Slovenska (23,3 %), Ukrajiny (7,5 %) a Německa (5,8 %). V případě rozvodů manželství ženy-cizinky a muže-občana se jednalo nejčastěji občanky Slovenska (28,8 %), Ukrajiny (26,3 %) a Ruska (9,9 %). U rozvodů manželství dvou cizinců převažovaly rozvody manželství dvou občanů Vietnamu, Ukrajiny a Slovenska.

Průměrná délka manželství, kde byl alespoň jedním z manželů cizinec, byla dlouhodobě výrazně kratší než průměrná délka manželství dvou českých občanů. Manželství dvou cizinců byla z manželství, kde byl alespoň jeden z manželů cizinec, nejstabilnější. V roce 2022 činila průměrná délka manželství dvou cizinců 12,2 let (manželství dvou občanů 15,0 let). Průměrná délka manželství muže-cizince a ženy-občanky v témže roce činila 10,4 let a manželství ženy-cizinky a muže-občana 11,5 let.

Obr. 18 – Vývoj počtu a podílu rozvodů cizinců, Česko, 1995–2022

Pozn.: rozvod cizinců – pokud měl alespoň jeden z manželů cizí státní občanství

Zdroj dat: ČSÚ

Kapitola 8

Prostorové rozmístění cizinců v Česku

V období od roku 1996 veřejně publikuje Český statistický úřad data o místě pobytu cizinců (na úrovni regionů soudržnosti, krajů a okresů). V období od roku 2004 jsou veřejně publikována podrobnější data o místě pobytu cizinců osmi vybraných státních občanství. Datové soubory nezahrnovaly cizince s udělenou mezinárodní ochranou. Specifickou skupinu tvořili cizinci, u kterých nebylo zjištěno místo pobytu. Od roku 2007 publikuje Ministerstvo vnitra, resp. Ředitelství cizinecké policie měsíční přehledy o místě pobytu cizinců. V rámci této kapitoly bude věnována pozornost rozmístění cizinců v Česku na úrovni samosprávných krajů z dat ČSÚ.

Prostorové rozmístění cizinců⁵¹ na území České republiky nebylo ve sledovaném období rovnoměrné – cizinci žili zejména v urbanizovaných oblastech (velkých městech a jejich zázemích). V zastoupení cizinců na obyvatelstvu jednotlivých krajů existovaly podstatné rozdíly. Nejvyšší podíl cizinců měla v roce 2022 Praha, kde k 31. 12. tvořili cizinci 25,4 % obyvatel kraje. V Praze bylo dlouhodobě nejvyšší zastoupení cizinců na počtu obyvatel (viz tab. 12). Vysoký podíl cizinců na počtu obyvatel měly ve stejném roce také Plzeňský kraj (13,3 %), Karlovarský kraj (13,1 %) a Středočeský kraj (11,0 %). Nejnižší podíl na celkovém počtu obyvatel kraje tvořili cizinci v Olomouckém kraji (4,5 %), Zlínském kraji (4,6 %) a Moravskoslezském kraji (4,7 %). Průměrné zastoupení cizinců na obyvatelstvu samosprávného kraje v roce 2022 činilo 9,4 % (o rok dříve 5,5 %). Oproti roku 2021 se k 31. 12. 2022 výrazně zvýšilo zastoupení cizinců na celkovém počtu obyvatel ve všech 14 krajích (viz obr. 19). V celkem čtyřech krajích (Královéhradecký, Vysočina, Olomoucký a Zlínský) se zastoupení cizinců na obyvatelstvu zvýšilo o více než o dvojnásobek (viz tab. 12).

Ze souboru cizinců dlouhodobě pobývala největší část v Praze (zastoupení se v jednotlivých letech pohybovalo mezi 26,0–37,3 %). Oproti roku 2021 se v roce 2022 snížil podíl z 35,9 % na 31,0 %. Vysoké zastoupení bylo dále dlouhodobě ve Středočeském kraji a Jihomoravském kraji. Prostorové rozmístění se také lišilo u vybraných skupin cizinců podle státního občanství⁵². Občané Ruska byli oproti ostatním cizincům dlouhodobě výrazně soustředěni v Praze. V čase se zastoupení zvyšovalo (v roce 2004 – 50,8 %, v roce 2014 – 61,3 %, v roce 2022 – 63,0 %). I u zbývajících sedmi vybraných občanství bylo v Praze výrazně vyšší

⁵¹ Dále uváděná data v této kapitole se týkají cizinců bez osob s udělenou mezinárodní ochranou.

⁵² Jedná se o občany Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Polska, Ruska, Německa, Bulharska a Rumunska.

zastoupení (v roce 2022 zde žilo průměrně 25,1 % cizinců těchto sedmi občanství). V prostorovém rozmístění hrála roli geografická blízkost země občanství – v roce 2022 žilo v Ústeckém kraji 28,5 % občanů Německa, 21,8 % občanů Polska žilo v Moravskoslezském kraji a 13,4 % občanů Slovenska v Jihomoravském kraji. Vyšší zastoupení měli občané Bulharska (17,7 %) a Rumunska (14,7 %) v Plzeňském kraji a občané Vietnamu v Ústeckém kraji (12,5 %).

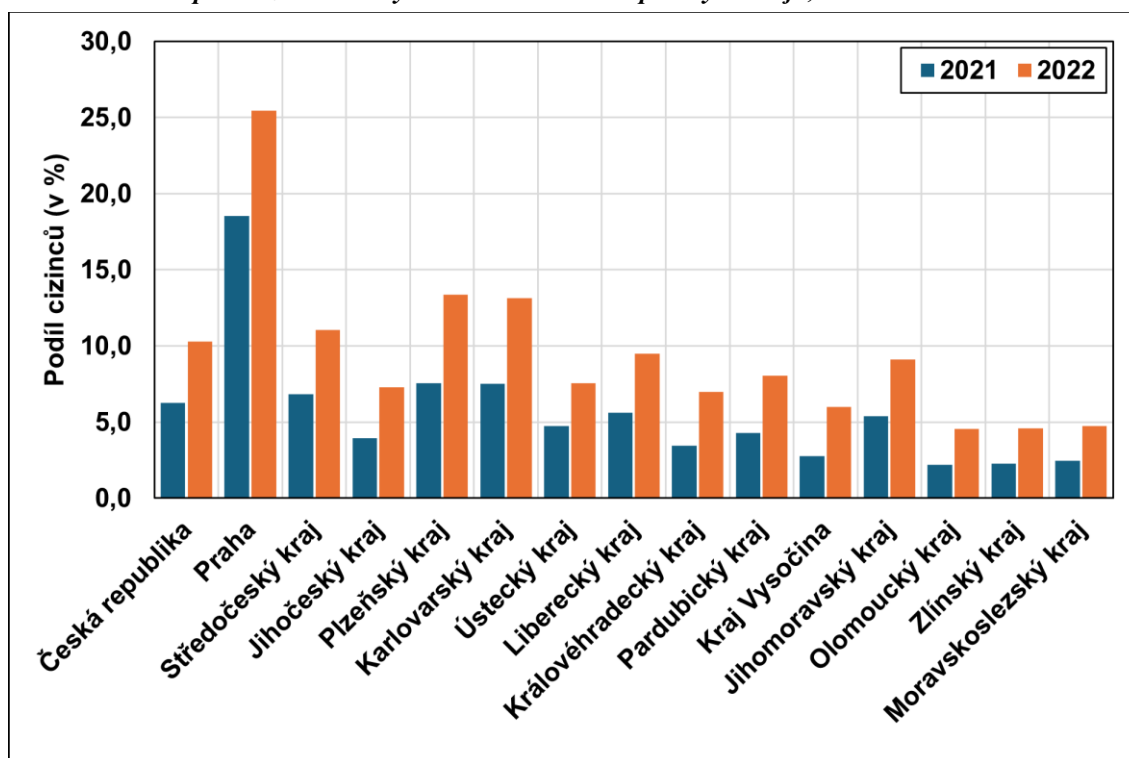
Tab. 12 – Zastoupení cizinců na obyvatelstvu samosprávných krajů, Česko

Kraj	2000	2005	2010	2015	2019	2021	2022
Praha	4,9	7,6	11,8	13,5	15,9	18,5	25,4
Středočeský kraj	2,4	3,0	4,6	4,6	5,9	6,8	11,0
Jihočeský kraj	1,3	1,7	2,4	2,6	3,6	4,0	7,3
Plzeňský kraj	1,6	2,4	4,4	4,7	6,7	7,5	13,3
Karlovarský kraj	3,4	4,7	6,4	6,4	7,2	7,5	13,1
Ústecký kraj	1,7	2,7	3,7	4,0	4,7	4,8	7,6
Liberecký kraj	2,0	2,7	3,8	4,1	5,1	5,6	9,5
Královéhradecký kraj	1,5	2,1	2,7	2,5	3,2	3,4	7,0
Pardubický kraj	1,1	1,3	2,3	2,3	3,7	4,3	8,0
Kraj Vysočina	0,8	1,2	1,6	1,6	2,3	2,8	6,0
Jihomoravský kraj	1,5	2,1	3,1	3,4	4,4	5,4	9,1
Olomoucký kraj	1,0	1,2	1,5	1,6	2,1	2,2	4,5
Zlínský kraj	1,2	1,0	1,4	1,5	1,9	2,2	4,6
Moravskoslezský kraj	1,4	1,5	1,8	2,0	2,4	2,5	4,7

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Obr. 19 – Zastoupení cizinců na obyvatelstvu ČR a samosprávných krajů, 2021 a 2022

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Kapitola 9

Mezinárodní srovnání v zemích Evropské unie

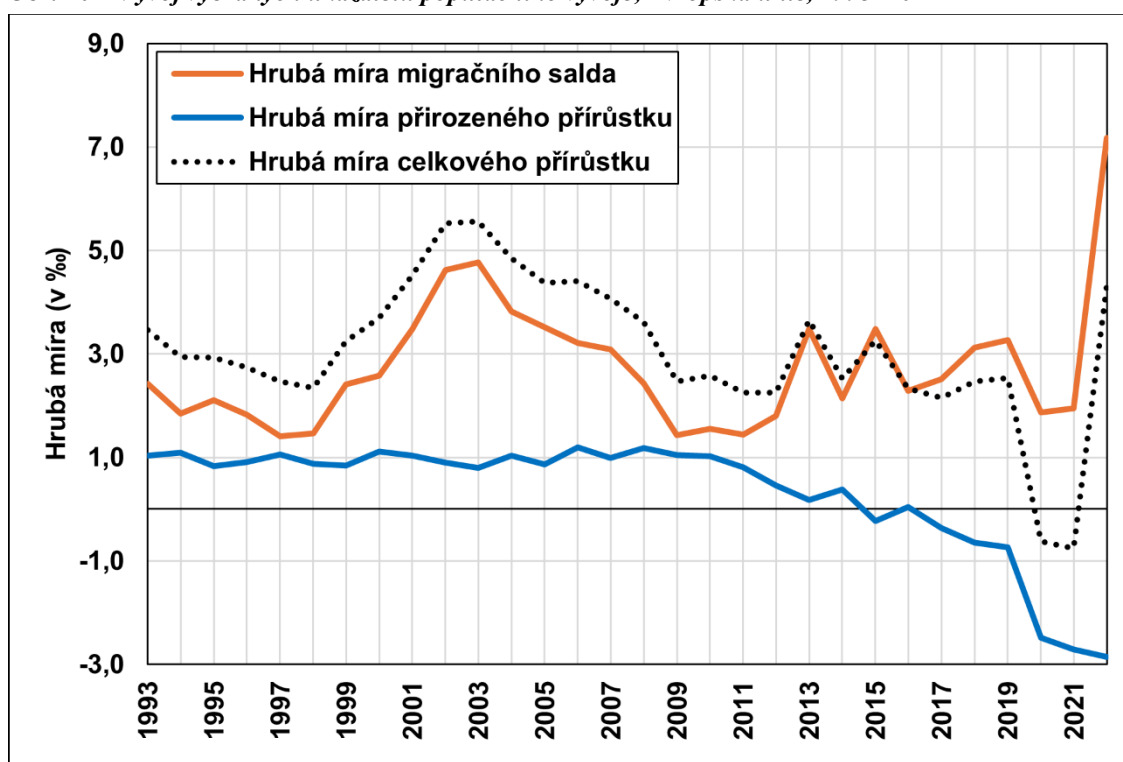
V současné době se Evropa řadí k regionům s převažující imigrací. V minulosti však častěji lidé z Evropy odcházeli. Zejména v období od počátku 19. století do poloviny 20. století, kdy výrazné vystěhovalectví snižovalo populační přebytky vzniklé v souvislosti s demografickou revolucí. Emigrace z Evropy převažovala i po skončení druhé světové války, ke změně došlo až v 60. letech 20. století, ale definitivně se Evropa stala imigračním regionem v 70. letech 20. století (Bade, 2005). Zároveň se s postupným rozvojem evropské integrace zjednodušovala možnost migrace i v rámci Evropy. Mezi roky 1950 a 1994/1995 se počet cizinců v tehdejších státech evropského hospodářského prostoru zvýšil na pětinasobek – zhruba na 20 mil. (Bade, 2005). Zásadním mezníkem byl konec studené války, resp. rozpad tzv. východního bloku, kdy se migraci otevřely další části Evropy. Dnes Evropa patří k nejvíce ekonomicky vyspělým a politicky stabilním regionům světa a je proto destinací pro osoby, které hledají lepší životní podmínky. Imigrace dnes v mnoha evropských státech kompenzuje velmi nízký přirozený přírůstek nebo dokonce přirozený úbytek.

V období 1993–2010 se hodnota hrubé míry přirozeného přírůstku (definice viz kapitola 4) zemí Evropské unie pohybovala okolo 1 ‰ (viz obr. 20). Poté nastal postupný pokles a od roku 2015 byla hrubá míra přirozeného přírůstku záporná (s výjimkou roku 2016, kdy byla hodnota přirozeného přírůstku téměř rovna nule). Prudký propad hrubé míry přirozeného přírůstku nastal v roce 2020 (mezi roky 2019 a 2020 došlo k poklesu z -0,7 ‰ na -2,5 ‰). V roce 2021 pokračoval mírný pokles a v roce 2022 činila hodnota -2,9 ‰. Hrubá míra migračního salda (definice viz kapitola 4) byla ve sledovaném období mnohem více volatilní. Na přelomu 20. a 21. století nastal výrazný nárůst až na hodnotu 4,8 ‰ v roce 2003 (viz obr. 20). Poté nastal pokles až na hodnotu 1,4 ‰ v roce 2009. Po krátkém období stagnace hrubé míry migračního salda nastalo v letech 2013–2019 kolísání hodnot okolo 3 ‰. V období pandemie onemocnění covid-19, resp. protiepidemických opatření, došlo k poklesu na hodnoty okolo 1,9 ‰. V roce 2022 se hrubá míra migračního salda zvýšila na 7,2 ‰. Na výrazný nárůst měl vliv příchod uprchlíků z Ukrajiny a uvolnění podmínek pro migraci, která byla podstatně omezena v předchozích dvou letech.

Hrubá míra celkového přírůstku (definice viz kapitola 4) byla ovlivněna především úrovní hrubé míry migračního salda. V roce 2003 dosáhla nejvyšší hodnoty, konkrétně 5,6 ‰. V roce

2015, v letech 2017–2019 a v roce 2022 hrubá míra migračního salda kompenzovala záporné hodnoty hrubé míry přirozeného přírůstku. Hrubá míra celkového přírůstku byla mírně záporná v letech 2020 a 2021 v důsledku poklesu hrubé míry migračního salda i hrubé míry přirozeného přírůstku (viz obr. 20). Jednalo se o jediné dva roky ve sledovaném období, kdy se počet obyvatel Evropské unie snížil. V roce 2022 hrubá míra celkového přírůstku vzrostla na 4,3 ‰ (především kvůli výraznému nárůstu hrubé míry migračního salda). Oproti roku 2021 došlo k nárůstu o 5,1 promilových bodů. Celkový trend vývoje ukazatelů populačního vývoje byl obdobný jako v Česku – nízká úroveň hrubé míry přirozeného přírůstku a úroveň hrubé míry populačního přírůstku určována zejména hrubou mírou migračního salda.

Obr. 20 – Vývoj vybraných ukazatelů populačního vývoje, Evropská unie, 1993–2022

Pozn.: Francie bez zámořských území do roku 1997 v případě migračního salda a počtu zemědělců

Zdroj dat: EUROSTAT

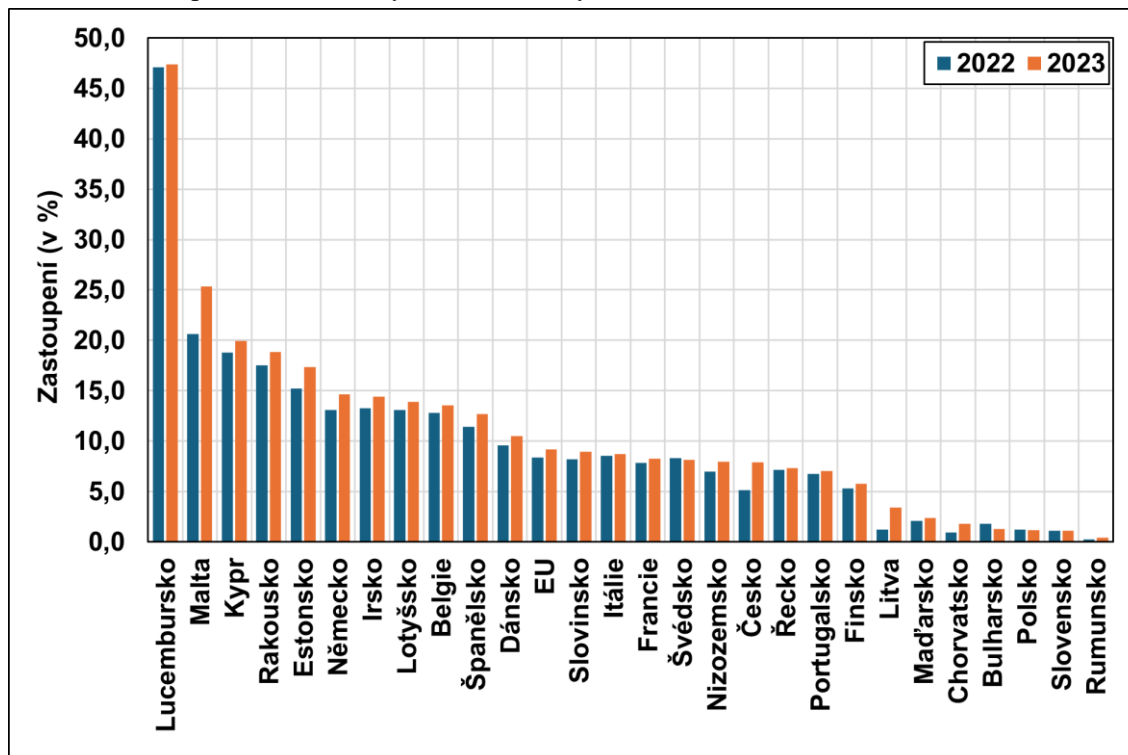
K 1. 1. 2023 žilo ve 27 členských státech Evropské unie 448,7 mil. obyvatel, přičemž 41,3 mil. (9,2 %) tvořili cizinci⁵³. V roce 2022 pobývalo v Evropské unii 37,5 mil. osob, které neměly státní občanství země, ve které přebývaly (v daném roce tvořily 8,4 % obyvatel EU). Nejvyšší počet cizích státních příslušníků žil k 1. 1. 2023 v Německu (12,3 mil.), Španělsku (6,1 mil.) a Francii (5,6 mil.).

Mezi jednotlivými členskými státy EU existovaly dlouhodobě zásadní rozdíly v zastoupení cizinců na počtu obyvatel. V zemích západní Evropy bylo obecně vyšší zastoupení cizinců. Naopak země východní a jihovýchodní Evropy měly nižší zastoupení. Jednoznačně nejvyšší podíl cizinců mělo k 1. 1. 2023 Lucembursko, kde tvořili 47,4 % z celkového počtu obyvatel (viz obr. 21). Vyšší než patnáctiprocentní zastoupení cizinců měly ke stejnému datu dále

⁵³ Z celkového počtu cizinců žilo v EU 27,3 mil. lidí, kteří měli občanství státu mimo Evropskou unii a 13,9 mil. občanů zemí Evropské unie pobývalo v jiném členském státu (EUROSTAT, 2024b).

tyto státy: Malta (25,3 %), Kypr (19,9 %), Rakousko (18,3 %) a Estonsko (17,3 %). Nejnižší zastoupení měli cizinci v Polsku⁵⁴ (1,2 %), na Slovensku (1,1 %) a v Rumunsku (0,4 %). Česko se v rámci zemí Evropské unie řadilo ke státům s nižším podílem cizinců. Zastoupení cizinců v České republice k 1. 1. 2023 činilo 7,9 % (o rok dříve 5,1 %). Po Maltě se jednalo o druhý nejvyšší meziroční nárůst zastoupení cizinců ze zemí EU.

Obr. 21 – Zastoupení cizinců na obyvatelstvu členských států EU, 2022 a 2023

Pozn.: k 1. 1. daného roku, zdroj dat Rumunsko v roce 2023 – Institutul Național de Statistică

Zdroj dat: EUROSTAT, Institutul Național de Statistică

Data o počtech cizinců publikovaná EUROSTATEM byla v jednotlivých letech výrazně nižší oproti těm, která uveřejňoval Český statistický úřad. EUROSTAT uvedl, že k 1. 1. 2023 pobývalo v Česku 855 088 cizinců. Podle Českého statistického úřadu ke stejnému datu (resp. k 31. 12. 2022) žilo v Česku celkem 1 113 698 cizinců (rozdíl v početním stavu činil 258 610 osob). Rozdíly byly způsobeny odlišnou definicí EUROSTATU, do jehož statistik je cizinec zahrnut, pokud má v zemi obvyklý pobyt nejméně 12 měsíců nebo se očekává, že bude v zemi obvykle pobývat alespoň 12 měsíců (EUROSTAT, 2024b). Data o počtech v kategorii cizinců s pobytem nad 12 měsíců⁵⁵ publikovaná Českým statistickým úřadem se také lišila od dat poskytovaných EUROSTATEM (k 31. 12. 2022 bylo do této kategorie zařazeno 1 100 277 cizinců).

⁵⁴ Jednotlivé státy se odlišují zahrnováním cizinců s dočasnou ochranou do údajů v rámci jednotného sběru demografických údajů (EUROSTAT, 2024c). V Polsku, kde nejsou zahrnováni, z tohoto důvodu mezi roky 2022 a 2023 dokonce počet cizinců mírně klesl, ačkoliv Polsko patřilo k zemím, které přijaly nejvyšší počet uprchlíků z Ukrajiny (viz kapitola 10).

⁵⁵ Do této kategorie jsou podle vyjádření ČSÚ zahrnováni občané EU a jejich příbuzní pobývající přechodně, cizinci s povolením k dlouhodobému a trvalému pobytu (nejsou do ní zařazeni cizinci pobývající na dlouhodobé vízum).

Kapitola 10

Uprchlíká migrační vlna z Ukrajiny

Ukrajina byla od získání samostatnosti v roce 1991 dlouhodobě výrazně emigrační zemí. Hodnota migračního salda v období 1991–2021 činila -803 922 osob (World Population Prospects, 2022). Až do roku 2022 se jednalo primárně o vystěhovalectví za účelem zaměstnání či studia. Ke změně došlo v roce 2022, po napadení Ukrajiny Ruskem, kdy mnoho lidí nedobrovolně opustilo Ukrajinu z důvodu obav o vlastní život. Tím započala v Evropě nová migrační vlna, která zasáhla zejména střední a východní Evropu. Obyvatelé Ukrajiny odcházeli především do sousedních zemí (Polsko, Rumunsko, Maďarsko, Slovensko a Moldavsko). Část z nich si jako své útočiště zvolila Českou republiku. Mnoho Ukrajinců zamířilo na naše území vzhledem ke geografické a kulturní blízkosti ale také kvůli početné ukrajinské komunitě, která zde žila již před vypuknutím války.

Vzhledem k velkému počtu uprchlíků, kteří na počátku roku 2022 opustili Ukrajinu, bylo dne 4. 3. 2022 přijato prováděcí rozhodnutí Rady 2022/382, vycházející ze směrnice Rady 2001/55/ES⁵⁶ (zejména článku 5), které zavedlo dočasnou ochranu pro vysídlené osoby z Ukrajiny (EUROSTAT, 2024d, EUR-Lex, 2001 a 2022). Dočasná ochrana je mimořádné opatření, které má umožnit zajištění rychlé a účinné pomoci uprchlíkům při příchodu velkého počtu vysídlených osob ze zemí mimo Evropskou unii, které by se nemohly vrátit do země původu (EUR-Lex, 2001). Doba platnosti dočasné ochrany byla stanovena na jeden rok s možností prodloužení (Rada EU, 2022). V současné době je prodloužena do 4. 3. 2025 (EUROSTAT, 2024d). Dočasná ochrana se vztahuje na osoby, které oprávněně pobývaly na Ukrajině před 24. 2. 2022 a následně ji opustily (EUR-Lex, 2022). Kromě ukrajinských státních příslušníků na ni mají nárok také státní příslušníci třetích zemí požívající na Ukrajině mezinárodní ochrany a osoby bez státního občanství, včetně jejich blízkých rodinných příslušníků (EUR-Lex, 2022). Dále též státní příslušníci třetích zemí, kteří pobývali v zemi na základě platného povolení k trvalému pobytu a kteří se nemohou bezpečně vrátit do země původu (EUR-Lex, 2022). O udělení dočasné ochrany mohou tyto osoby požádat v kterémkoliv členském státu Evropské unie (EUR-Lex, 2022). Osobám s dočasnou ochranou je umožněno požívat řady práv: oprávnění k pobytu, volný přístup na trh práce, přístup ke vzdělání, přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění apod. (FRS, 2024i).

---

⁵⁶ Tato směrnice byla přijata jako reakce na konflikty v bývalé Jugoslávii.

Podle dat Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) na konci roku 2022 bylo v evropských státech zaznamenáno téměř 5,7 mil. uprchlíků z Ukrajiny (UNHCR, 2022). Odhaduje se, že ke stejnému datu bylo 5,9 mil. osob vnitřně vysídleno (UNHCR, 2022). K 19. 4. 2024 bylo ve světě necelých 6,5 mil. uprchlíků z Ukrajiny (UNHCR, 2024). Z toho naprostá většina z nich přebývala v Evropě (92,2 %). K 29. 2. 2024 pobývalo v Evropské unii 4,2 mil. osob s udělenou mezinárodní ochranou (EUROSTAT, 2024e). Z členských států Evropské unie největší počet osob požívajících dočasnou ochranu žil v Německu – 1,3 mil. osob, Polsku – 957 tis. osob a Česku – 385 tis. osob (EUROSTAT, 2024e). V přepočtu na tisíc obyvatel pobývalo nejvíce osob s dočasnou ochranou v zemích střední Evropy a pobaltských státech. Na konci února měli nejvyšší zastoupení na počtu obyvatel v Česku – 35,6 ‰, Litvě – 26,5 ‰ a Polsku – 26,0 ‰ (EUROSTAT, 2024e). Celkem 1,2 mil. uprchlíků podle UNHCR odešlo k 30. 6. 2023 do Ruska (UNHCR, 2024).

Česká republika se stala jednou z hlavních cílových zemí pro osoby nuceně vystěhované z Ukrajiny. Absolutním počtem uprchlíků i v přepočtu na obyvatele patřila k zemím, které přijaly nejvíce uprchlíků z Ukrajiny. Jednalo se o největší migrační přesun v novodobé české historii, srovnatelný objemem osob pouze s odsunem německého obyvatelstva po druhé světové válce. Naprostá většina z nově příchozích získala na území dočasnou ochranu (v rámci statistiky byl pobyt na dočasnou ochranu zařazen mezi dlouhodobé pobyty). Do konce roku 2022 ji obdrželo 473 216 osob (Ministerstvo vnitra, 2023). V případě nesplnění podmínek je možné zažádat o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění na území (FRS, 2024i).

Postoj české veřejnosti k uprchlíkům z Ukrajiny byl oproti předchozím šetřením Centra pro výzkum veřejného mínění, která se týkala uprchlíků, výrazně pozitivnější⁵⁷. Podle šetření, které proběhlo na jaře 2022 s přijímáním uprchlíků z Ukrajiny souhlasilo 75 % osob (CVVM, 2022). Pro přijetí uprchlíků z Ukrajiny bylo 85 % české veřejnosti (CVVM, 2022). Z nich 75 % upřednostňovalo pouze dočasné přijetí s následným návratem do země původu a 10 % bylo pro trvalé usazení (CVVM, 2022). Zajímavým paradoxem je, že deset procent osob bylo pro pobyt uprchlíků z Ukrajiny, ale nesouhlasilo s ním. Podle posledního šetření, které proběhlo na jaře roku 2024 podpora mírně klesla, pro přijetí uprchlíků z Ukrajiny bylo 71 % osob (CVVM, 2024). Z nich 11 % bylo pro trvalé usazení a 60 % pro dočasné usazení (CVVM, 2024).

---

⁵⁷ Jednalo se o zásadní rozdíl oproti předchozím šetřením, které se týkala přijetí uprchlíků z oblastí postižených válečným konfliktem. Zastoupení osob, které byly pro přijetí uprchlíků se v období 2015–2017 pohybovalo mezi 31 a 44 %. Podíl osob podporujících přijetí uprchlíků z oblastí východní Ukrajiny se pohyboval v období 2015–2018 okolo 35 %.

Kapitola 11

Závěr

Cílem této práce, založené primárně na veřejně dostupných datech, bylo zmapovat dosavadní vývoj mezinárodní migrace na území České republiky, popsat legislativní ukotvení pobytu cizinců v Česku, zhodnotit data o nich a poskytnout podrobnější pohled na cizince, na jejich demografické struktury a procesy (resp. události) pomocí demografických ukazatelů. Práce byla také zaměřena na méně známé oblasti: nabývání českého státního občanství cizinci a mezinárodní ochranu na území Česka. Tato práce má spíše přehledový charakter, cílem nebylo vytvářet nové koncepty o cizincích v Česku, ale spíše rozvinout známé charakteristiky více dopodrobna. Vzhledem k šíři tohoto tématu byl věnován prostor pouze vybraným aspektům z demografického studia cizinců v České republice.

Tato práce ukázala, že demografické studium cizinců v Česku po roce 1993 znesnadňují změny legislativy, kdy byly zákony přijaté na počátku devadesátých let nahrazeny novými, které v některých ohledech tuto problematiku upravily odlišně, včetně zavedení nové terminologie. Zásadním mezníkem byl z tohoto hlediska rok 2000, kdy byly zrušeny zákony č. 123/1992 Sb. a č. 498/1990 Sb. a nabyly účinnosti zákony č. 325/1999 Sb. a č. 326/1999 Sb. (oba zákony prošly od té doby významnými novelizacemi). Celkem dvakrát (v letech 2000 a 2004) došlo k zásadní úpravě možností pobytu cizinců v České republice a ke změně definice obyvatelstva ČR, což rozděluje období po roce 1993 na tři časové úseky, v některých ohledech vzájemně obtížně srovnatelné.

Data o cizincích v některých případech nepokrývala celé období od roku 1993 (především v období 90. let nebyla data příliš detailní). Ukázalo se, že není příliš mnoho veřejně dostupných podrobnějších dat o cizincích (např. o rozložení demografických událostí cizinců podle věku). Tato skutečnost je nejspíše dána velmi malým zastoupením cizinců a nízkým počtem demografických událostí zejména v prvních letech existence samostatné České republiky. V datech o cizincích z různých datových zdrojů existovaly rozdíly, konkrétně mezi Českým statistickým úřadem a institucemi, od kterých data přebíral. Data, která uveřejnil ve sledovaném období Český statistický úřad, se také odlišovala od dat publikovaných EUROSTATEM primárně kvůli odlišným definicím.

Cizinci se od populace České republiky v mnoha demografických charakteristikách odlišovali (stejně jako u české populace i u cizinců procházely tyto znaky určitým vývojem). Některé rozdíly v demografických strukturách však zůstávaly až do roku 2022 či dokonce po celé období stabilní. Cizinci měli v letech 1993–2022 oproti populaci České republiky výrazně mladší věkovou strukturu a na rozdíl od české populace byli muži-cizinci průměrně starší než ženy-cizinky. Až do roku 2022 mezi cizinci výrazně převažovali muži (v populaci ČR převažovaly po celé období ženy). Cizinci v Česku pocházeli zejména z Evropy a Asie, konkrétně z oblastí jihovýchodní Asie a východní Evropy. Velkou část tvořili občané zemí bývalého tzv. východního bloku. Nejpočetnější skupiny cizinců podle státního občanství pocházeli z Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu a Ruska. Jejich vzájemné pořadí se příliš neměnilo, ale vývoj jejich početního stavu se u jednotlivých skupin odlišoval.

V roce 2022 se kromě výrazného nárůstu počtu cizinců také zásadním způsobem proměnila pohlavně-věková struktura cizinců. Věková struktura cizinců se vzdálila věkové struktuře populace ČR, ale složení podle pohlaví cizinců se populaci Česka velmi přiblížilo. Cizinci reprodukční procesy a demografické struktury České republiky ovlivňovali zatím minimálně, ale v roce 2022 se příchod velkého počtu cizinců z Ukrajiny projevil zpomalením stárnutí populace České republiky a zvýšením zastoupení žen v populaci ČR.

V letech 2021 a 2022 pomocí metody nepřímé standardizace vyšla výrazně nižší úroveň úmrtnosti cizinců oproti úmrtnosti českých občanů (standardem byla populace České republiky). Také se v těchto letech ukázal malý vliv úmrtnosti cizinců na celkovou úroveň úmrtnosti v Česku. Ve stejných letech se také odlišovala struktura živě narozených dětí cizincům od občanů ČR. Živě narozené děti matkám-cizinkám se oproti dětem narozeným matkám-občankám výrazně více rodily v manželství a děti prvního pořadí, naopak méně děti druhého pořadí. Vzhledem k výjimečnosti obou let není možné výsledky zobecňovat.

Limitem pro analýzu demografických procesů cizinců je nízký počet demografických událostí a malá exponovaná populace. To také ukazuje na možný problém srovnatelnosti populačních struktur a demografických událostí v případě cizinců. Při nízkém počtu demografických událostí hrozí možnost výkyvů. Konstrukce standardních ukazatelů (např. podle věku) je ze stejného důvodu obtížná. Je ovšem možné analyzovat demografické struktury cizinců jako celku (problematické pro jednotlivá občanství).

Česko je od roku svého vzniku výrazně imigrační zemí (zásadní rozdíl oproti dosavadní historii). Migrace dnes hraje zásadní roli v populačním vývoji České republiky, jelikož kompenzuje záporný přirozený přírůstek a zabraňuje tak celkovému úbytku populace. Trend růstu významu migrace byl obdobný jako v celé Evropské unii. Počet i zastoupení cizinců se oproti roku 1993 významně zvýšilo, a ačkoliv je prognózování migrace velmi obtížné, lze očekávat další růst počtu cizinců s čímž poroste význam jejich studia.

Seznam použité literatury

ANDRLE, Jakub. *Uprchlíci v číslech: jaká jsou nezkrácená fakta?*. Online. Člověk v tísni, 2024. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/migracni-statistiky-4518gp>. [citováno 2024-04-12].

BADE, Klaus Jürgen. *Evropa v pohybu, evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-559-5.

CVVM. *Názory české veřejnosti na přítomnost cizinců v ČR – únor - březen 2023*. Online. Sociologický ústav AV ČR. 2023. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5663-nazory-ceske-verejnosti-na-pritomnost-cizincu-v-cr-unor-brezen-2023>. [citováno 2024-03-01].

CVVM. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků z Ukrajiny – jaro 2022*. Online. Sociologický ústav AV ČR. 2022. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/5571-postoj-ceske-verejnosti-k-prijimani-uprchliku-z-ukrajiny-jaro-2022>. [citováno 2024-04-16].

CVVM. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků z Ukrajiny – únor 2024*. Online. Sociologický ústav AV ČR. 2024. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/mezinarodni-vztahy/5817-ceska-verejnost-uprchlici-ukrajina-unor-2024>. [citováno 2024-04-16].

ČSÚ. *Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu*. Online. 2014a. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/cizinci_v_ceske_republice_podle_dat_scitani_lidu.pdf. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *Cizinci v Česku*. Online. 2023a. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-1fev7781x6>. [citováno 2024-02-02].

ČSÚ. *Cizinci: Počet cizinců - Popis aktuálního vývoje*. Online. 2014b. Aktualizováno 14. 12. 2014. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/ciz_pocet_cizincu-popis_aktualniho_vyvoje. [citováno 2024-04-05].

ČSÚ. *Data - počet cizinců*. Online. 2024b. Aktualizováno 10. 01. 2024. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr. [citováno 2024-04-15].

ČSÚ. *Koncepce výběru a zpracování statistických údajů spojených s migrací a integrací cizinců na území České republiky*. Online. 2010. Dostupné z:

https://www.cizinci.cz/documents/551336/568677/koncepce_CSU.pdf/6ecf5ef4-a07d-6912-b9b2-2a27bd32cf30. [citováno 2024-04-08].

ČSÚ. *Metodika - zdravotní péče o cizince*. Online. 2022a. Aktualizováno 1. 2. 2022. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-zdravotni-pece-o-cizince>. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *Metodika počtu cizinců*. Online. 2021a. Aktualizováno 1. 2. 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *Metodika z oblasti kriminality cizinců*. Online. 2022b. Aktualizováno 13. 1. 2022. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-z-oblasti-kriminality-cizincu>. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *O ČSÚ*. Online. 2024a. Aktualizováno 26. 03. 2024. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/o-csu>. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *Počet obyvatel - Metodika*. Online. 2023b. Aktualizováno 22. 2. 2023. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pocet_obyvatel_m. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *Sčítání lidu se týká i cizinců*. Online. 2021b. Aktualizováno 19. 3. 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-se-tyka-i-cizincu>. [citováno 2024-04-07].

ČSÚ. *Vývoj obyvatelstva České republiky 2019*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2019>. [citováno 2024-04-13].

ČSÚ. *Vývoj obyvatelstva České republiky*. Online. 2023c. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2022>. [citováno 2024-04-08].

ČT24. *Čeští Řekové a jejich potomci si připomínají 70 let od emigrace*. Online. 2018. 22. 6. 2018. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/cesti-rekove-a-jejich-potomci-si-pripominaji-70-let-od-emigrace-utekli-pred-obcanskou-vaikou-78921>. [citováno 2024-04-05].

EUR-Lex. *Prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022 o existenci hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES a mající za následek zavedení dočasné ochrany*. Online. 2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32022D0382>. [citováno 2024-04-13].

EUR-Lex. *Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími*. Online. 2001. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32001L0055>. [citováno 2024-04-13].

EUROSTAT. *Asylum applications - annual statistics*. Online. 2024a. Poslední změna 25. 3. 2024. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics&oldid=558844. [citováno 2024-03-28].

EUROSTAT. *Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex - monthly data*. Online. 2024e. Poslední změna 26. 4. 2024. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM/default/table?lang=en.

[citováno 2024-04-27].

EUROSTAT. *International Migration statistics*. Online. 2024c. Poslední změna 21. 2. 2024.

Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/migr_imm_i_esms.htm. [citováno 2024-04-10].

EUROSTAT. *Migration and migrant population statistics*. Online. 2024b. Poslední změna 2. 4.

2024. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics#Migrant_population:_23.8_million_non-EU_citizens_living_in_the_EU_on_1_January_2022. [citováno 2024-04-07].

EUROSTAT. *Temporary protection for persons fleeing Ukraine - monthly statistics*. Online.

2024d. Poslední změna 5. 4. 2024. Dostupné z: https://ec.europa.eu.translate.google/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics&x_tr_sl=en&x_tr_tl=cs&x_tr_hl=cs&x_tr_pto=sc. [citováno 2024-04-13].

Evropská komise. *Visa-free travel for Kosovo citizens to the EU*. Online. 2024. 3. 1. 2024.

Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/visa-free-travel-kosovo-citizens-eu-2024-01-03_en. [citováno 2024-04-07].

FIALOVÁ, Ludmila; HORSKÁ, Pavla; KUČERA, Milan; MAUR, Eduard; MUSIL, Jiří a STLOUKAL, Milan. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Patriae. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0283-7.

FRS. *Dočasná ochrana*. Online. 2024i. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/docasna-ochrana/>.

[citováno 2024-04-18].

FRS. *Modrá karta*. Online. 2024f. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-tretich-zemi/dlouhodobepobyty/modra-karta/>.

[citováno 2024-02-03].

FRS. *Občané Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku*. Online. 2024a. Dostupné

z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-spojeneho-kralovstvi-velke-britanie-a-severniho-irsku/>. [citováno 2024-02-02].

FRS. *Osvědčení o registraci*. Online. 2024b. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-evropske-unie/osvedceni-o-registraci/>.

[citováno 2024-02-03].

FRS. *Povolení k dlouhodobému pobytu na území – obecně*. Online. 2024g. Dostupné z:

<https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-tretich-zemi/dlouhodobepobyty/povoleni-k-dlouhodobemu-pobytu-na-uzemi-obecne/>. [citováno 2024-02-03].

FRS. *Povolení k přechodnému pobytu rodinných příslušníků občanů Evropské unie*. Online.

2024c. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-evropske-unie/povoleni-k-prechodnemu-pobytu-rodinnych-prislusniku-obcanu-evropske-unie/>. [citováno 2024-03-02].

- FRS. *Povolení k trvalému pobytu rodinných příslušníků občanů Evropské unie*. Online. 2024d. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-evropske-unie/povoleni-k-trvalemu-pobytu-rodinnych-prislusniku-obcanu-evropske-unie/>. [citováno 2024-02-03].
- FRS. *Trvalý pobyt - obecné informace*. Online. 2024h. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-tretich-zemi/trvaly-pobyt/trvaly-pobyt-obecne-informace/>. [citováno 2024-02-03].
- FRS. *Vízum k pobytu nad 90 dnů – obecně*. Online. 2024e. Dostupné z: <https://frs.gov.cz/typy-viz-a-pobytu/obcane-tretich-zemi/dlouhodobaviza/vizum-k-pobytu-nad-90-dnu-obecne/>. [citováno 2024-02-03].
- International Organization for Migration. *World Migration Report 2022*. Online. Ženeva. 2021. ISBN 978-92-9268-076-3. Dostupné z: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>. [citováno 2024-03-01].
- KALIBOVÁ, Květa; PAVLÍK, Zdeněk a VODÁKOVÁ, Alena. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přepracované vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.
- KUČERA, Milan. *Populace České republiky 1918–1989*. Praha: Česká demografická společnost a Sociologický ústav AV ČR. 1994. ISBN: 80-901674-7-0. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/demografie-a-geodemografie/ceska-demograficka-spolecnost/ke-stazeni/acta-demographica-xii>. [citováno 2024-04-02].
- Ministerstvo vnitra. *Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/podrobnejsi-informace-o-prubehu-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>. [citováno 2024-04-12].
- Ministerstvo vnitra. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR*. Online. 2023. Dostupné z: https://migrant-integration.ec.europa.eu/system/files/2023-07/Zprava_o_situaci_v_oblasti_migrace_a_integrace_cizincu_na_uzemi_Ceske_republiky_2022_0.pdf. [citováno 2024-04-08].
- Ministerstvo zahraničních věcí. *Bezvízový styk*. Online. 2024. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/seznam_statu_jejichz_obcane_nepodlehaji/index.html. [citováno 2024-02-02].
- PAVLÍK, Zdeněk. *Minulost a budoucnost migrace*. Online. In: Migrace a demografické výzvy. Sborník vybraných příspěvků z XLVI. konference České demografické společnosti. Praha: Oeconomica 2016. ISBN 978-80-245-2183-1. Dostupné z: <https://www.czechdemography.cz/res/archive/002/000318.pdf?seek=1485543409>. [citováno 2024-03-04].
- PAVLÍK, Zdeněk; KUČERA, Milan; BARTOŇOVÁ, Dagmar; BERANOVÁ, Lenka; BURCIN, Boris et al. *Populační vývoj České republiky 1990-2002*. 1. vyd. Praha: Demoart. 2002. ISBN 80-902686-8-4. Dostupné z: https://popin.natur.cuni.cz/html2/publications/papers/popdev02cz/population_development_czech_all.pdf. [citováno 2024-04-14].

PAVLÍK, Zdeněk; RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka a ŠUBRTOVÁ, Alena. *Základy demografie: celostátní vysokoškolská příručka pro studenty přírodovědeckých, ekonomických, filozofických a lékařských fakult.* Praha: Academia, 1986.

Rada EU. *Ukraine: Council unanimously introduces temporary protection for persons fleeing the war.* Online. 2022. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/04/ukraine-council-introduces-temporary-protection-for-persons-fleeing-the-war/>. [citováno 2024-04-13].

SLÁDEKOVÁ, Stanislava. *Doplňková ochrana.* Encyklopedie migrace. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/doplňkova-ochrana/>. [citováno 2024-03-22].

SRB, Vladimír. *1000 let obyvatelstva českých zemí.* Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0712-3.

Století statistiky. *Průměrný věk obyvatel České republiky.* Online. 2023. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/prumerny-vek-obyvatel-ceske-republiky>. [citováno 2024-04-08].

UNHCR. *Lidé bez státního občanství | Na cestě k občanství.* Online. 2019. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cz/90-czkomu-pomahamelide-bez-statniho-obcanstvi-html.html>. [citováno 2024-04-21].

UNHCR. *Ukraine refugee situation.* Online. 2024. Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>. [citováno 2024-04-06].

UNHCR. *Ukraine situation.* Online. 2022. Dostupné z: <https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation-global-report-2022>. [citováno 2024-04-13].

UNHCR. *Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti.* Online. 1954. Dostupné z: https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_bezdomovectvi_1954.pdf. [citováno 2024-04-21].

Vízová politika EU. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-visa-policy/>. [citováno 2024-04-07].

World Population Prospects. *The 2022 Revision.* Online. 2022. Dostupné z: <https://population.un.org/wpp/>. [citováno 2024-04-05].

Zákony pro lidi. *Sdělení č. 208/1993 Sb., sdělení ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků.* Online. 1993b. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-208>. [citováno 2024-03-20].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.* Online. 2006. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>. [citováno 2024-04-23].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky.* Online. 1992. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-123>. [citováno 2024-04-05].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky)*. Online. 2013. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-186>. [citováno 2024-01-18].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů*. Online. 1999c. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-193>. [citováno 2024-04-05].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců*. Online. 2003. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-221>. [citováno 2024-01-18].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu)*. Online. 1999b. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>. [citováno 2024-01-18].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů*. Online. 1999a. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>. [citováno 2024-01-18].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 40/1993 Sb., zákon České národní rady o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky*. Online. 1993a. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-40>. [citováno 2024-04-05].

Zákony pro lidi. *Zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících*. Online. 1990. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-498>. [citováno 2024-04-05].

ZPĚVÁČKOVÁ, Barbora. *Stop imigrantům a Drahošovi, hlásají plakáty se Zemanem*. Online. Novinky.cz. 2018. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-stop-imigrantum-a-drahosovi-hlasaji-plakaty-sezemanem-40057978>. [citováno 2024-03-01].

Seznam použitých datových pramenů

Český statistický úřad. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>

EUROSTAT. Online. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/>

Ministerstvo vnitra České republiky. Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/>

World Population Prospects. Online. Dostupné z: <https://population.un.org/wpp/>

Přílohy

Příloha 1 – Počty přistěhovalých a vystěhovalých a hodnota migračního salda, Česko, 1993–2022

Rok	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Migrační saldo
1993	12 900	7 424	5 476
1994	10 207	265	9 942
1995	10 540	541	9 999
1996	10 857	728	10 129
1997	12 880	805	12 075
1998	10 729	1 241	9 488
1999	9 910	1 136	8 774
2000	7 802	1 263	6 539
2001	12 918	21 469	-8 551
2002	44 679	32 389	12 290
2003	60 015	34 226	25 789
2004	53 453	34 818	18 635
2005	60 294	24 065	36 229
2006	68 183	33 463	34 720
2007	104 445	20 500	83 945
2008	77 817	6 027	71 790
2009	39 973	11 629	28 344
2010	30 515	14 867	15 648
2011	22 590	5 701	16 889
2012	30 298	20 005	10 293
2013	29 579	30 876	-1 297
2014	41 625	19 964	21 661
2015	34 922	18 945	15 977
2016	37 503	17 439	20 064
2017	45 957	17 684	28 273
2018	58 148	19 519	38 629
2019	65 571	21 301	44 270
2020	55 661	28 734	26 927
2021	69 201	19 232	49 969
2022	349 548	19 806	329 742

Pozn.: k 31. 12. daného roku

Zdroj: ČSÚ

Příloha 2 – Počet a podíl cizinců, Česko, 1993–2022

Rok	Počet cizinců	Podíl cizinců
1993	77 668	0,75
1994	104 343	1,01
1995	159 207	1,54
1996	199 152	1,93
1997	210 311	2,04
1998	220 187	2,14
1999	228 862	2,23
2000	200 951	1,96
2001	210 794	2,07
2002	231 608	2,27
2003	240 421	2,35
2004	254 294	2,49
2005	278 312	2,71
2006	321 456	3,12
2007	392 315	3,78
2008	437 565	4,18
2009	432 503	4,12
2010	424 291	4,03
2011	434 153	4,13
2012	435 946	4,15
2013	439 189	4,18
2014	449 367	4,26
2015	464 670	4,40
2016	493 441	4,66
2017	524 142	4,94
2018	564 345	5,30
2019	593 366	5,55
2020	632 570	5,91
2021	658 564	6,26
2022	1 113 698	10,29

Pozn.: cizinci bez osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha 3 – Počet a zastoupení cizinců podle vybraných kategorií pobytu, Česko, 1993–2022

Rok	Trvalý pobyt	Dlouhodobé pobyty	Zastoupení – trvalý pobyt
1993	31 072	46 070	40,28
1994	33 164	71 179	31,78
1995	39 242	119 965	24,65
1996	46 388	152 764	23,29
1997	56 797	153 514	27,01
1998	64 352	155 835	29,23
1999	66 754	162 108	29,17
2000	66 855	134 096	33,27
2001	69 816	140 978	33,12
2002	75 249	156 359	32,49
2003	80 844	159 577	33,63
2004	99 467	154 827	39,11
2005	110 598	167 714	39,74
2006	139 185	182 271	43,30
2007	157 512	234 803	40,15
2008	172 191	265 374	39,35
2009	180 359	252 144	41,70
2010	188 952	235 339	44,53
2011	196 408	237 745	45,24
2012	212 455	223 491	48,73
2013	236 557	202 632	53,86
2014	249 856	199 511	55,60
2015	260 040	204 630	55,96
2016	271 957	221 484	55,11
2017	281 489	242 653	53,70
2018	289 459	274 886	51,29
2019	299 453	293 913	50,47
2020	308 379	324 191	48,75
2021	320 534	338 030	48,67
2022	332 772	780 926	29,88

Pozn.: cizinci osob s udělenou mezinárodní ochranou, k 31. 12. daného roku, zastoupení – trvalý pobyt v % (z celkového počtu cizinců), definice dlouhodobých pobytů viz kapitola 5

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha 4 – Nabývání českého státního občanství, 1993–2022

Rok	Udělení (§ 7 z. č. 40/1993 Sb. a § 11 z. č. 186/2013 Sb.)	Prohlášení (§ 18a-§18c z. č. 40/1993 Sb. a § 31-§36 a § 73 z. č. 186/2013 Sb.)	Prohlášení (z. č. 193/1999 Sb.)	Celkem
1993	1469	0	0	1469
1994	1412	0	0	1412
1995	2000	0	0	2000
1996	1380	0	0	1380
1997	837	0	0	837
1998	1128	0	0	1128
1999	1031	6278	798	8107
2000	1059	5377	1899	8335
2001	1336	3378	1607	6321
2002	1397	1862	1273	4532
2003	1346	910	1154	3410
2004	1672	1564	1784	5020
2005	1423	1013	190	2626
2006	1536	605	205	2346
2007	1158	494	225	1877
2008	1190	418	229	1837
2009	1128	320	173	1621
2010	1088	236	171	1495
2011	1653	139	144	1936
2012	1771	125	140	2036
2013	2253	127	134	2514
2014	4969	5025	22	10016
2015	2588	2336	1	4925
2016	3884	1652	0	5536
2017	4973	1467	0	6440
2018	3762	1498	0	5260
2019	2968	1488	0	4456
2020	2659	1555	0	4214
2021	4308	1897	0	6205
2022	4552	1901	0	6453

Pozn.: k 31. 12. daného roku, z. č. – zákon číslo, i po nabytí účinnosti zákona č. 186/2013 probíhala až do roku 2015 paralelně správní řízení o žádostech také podle zákonů č. 40/1993 Sb. a č. 193/1999 Sb.

Zdroj: Ministerstvo vnitra

Příloha 5 – Klasifikace státních občanství podle vybraných kritérií

Státní občanství	Region	Subregion	Člen býv. vých. bloku	Člen EU
Afgánistán	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Albánie	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Alžírsko	Afrika	Severní Afrika	Ne	Ne
Americká Samoa	Oceánie	Polynésie	Ne	Ne
Andorra	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Angola	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Argentina	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Arménie	Asie	Západní Asie	Ano	Ne
Austrálie	Oceánie	Austrálie a Nový Zéland	Ne	Ne
Azerbájdžán	Asie	Západní Asie	Ano	Ne
Bahamy	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Bahrajn	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Bangladéš	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Barbados	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Belgie	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ano
Belize	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Bělorusko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ne
Benin	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Bhútán	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Bolívie	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Bosna a Hercegovina	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Botswana	Afrika	Jižní Afrika	Ne	Ne
Brazílie	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Britská závislá území	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Britští zámoř. obč.	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Bulharsko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ano
Burkina Faso	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Burundi	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Čad	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Černá Hora	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Čína	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Dánsko	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ano
Dominika	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Dominikánská republika	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Džibutsko	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Egypt	Afrika	Severní Afrika	Ne	Ne
Ekvádor	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Eritrea	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Estonsko	Evropa	Severní Evropa	Ano	Ano
Etiopie	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Fidži	Oceánie	Melanésie	Ne	Ne
Filipíny	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Finsko	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ano
Francie	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ano
Gambie	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Ghana	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Grenada	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Gruzie	Asie	Západní Asie	Ano	Ne
Guatemala	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Guinea	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Guinea-Bissau	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Guyana	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Haití	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Honduras	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne

Státní občanství	Region	Subregion	Člen býv. vých. bloku	Člen EU
Hongkong	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Chile	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Chorvatsko	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Indie	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Indonésie	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Irák	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Írán	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Irsko	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ano
Island	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ne
Itálie	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Izrael	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Jamajka	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Japonsko	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Jemen	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Jižní Afrika	Afrika	Jižní Afrika	Ne	Ne
Jordánsko	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Jugoslávie	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Kambodža	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Kamerun	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Kanada	Amerika	Severní Amerika	Ne	Ne
Kapverdy	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Katar	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Kazachstán	Asie	Střední Asie	Ano	Ne
Keňa	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Kiribati	Oceánie	Mikronésie	Ne	Ne
Kolumbie	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Komory	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Konžská dem. republika	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Konžská republika	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Korejská lid. dem. rep.	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Korejská republika	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Kosovo	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Kostarika	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Kuba	Amerika	Karibik	Ano	Ne
Kuvajt	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Kypr	Asie	Západní Asie	Ne	Ano
Kyrgyzstán	Asie	Střední Asie	Ano	Ne
Laos	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Lesotho	Afrika	Jižní Afrika	Ne	Ne
Libanon	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Libérie	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Libye	Afrika	Severní Afrika	Ne	Ne
Lichtenštejnsko	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ne
Litva	Evropa	Severní Evropa	Ano	Ano
Lotyšsko	Evropa	Severní Evropa	Ano	Ano
Lucembursko	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ano
Macao	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Madagaskar	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Maďarsko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ano
Malajsie	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Malawi	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Maledivy	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Mali	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Malta	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Maroko	Afrika	Severní Afrika	Ne	Ne

Státní občanství	Region	Subregion	Člen býv. vých. bloku	Člen EU
Marshallovy ostrovy	Oceánie	Mikronésie	Ne	Ne
Mauricius	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Mauritánie	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Mexiko	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Moldavsko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ne
Mongolsko	Asie	Východní Asie	Ano	Ne
Mosambik	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Myanmar (Barma)	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Namibie	Afrika	Jižní Afrika	Ne	Ne
Nauru	Oceánie	Mikronésie	Ne	Ne
Německo	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ano
Nepál	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Niger	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Nigérie	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Nikaragua	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Nizozemsko	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ano
Norsko	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ne
Nový Zéland	Oceánie	Austrálie a Nový Zéland	Ne	Ne
Omán	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Pákistán	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Palestina	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Panama	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Paraguay	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Peru	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Pobřeží slonoviny	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Polsko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ano
Portoriko	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Portugalsko	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Rakousko	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ano
Rovníková Guinea	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Rumunsko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ano
Rusko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ne
Rwanda	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Řecko	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Saint Pierre a Miquelon	Amerika	Severní Amerika	Ne	Ne
Salvador	Amerika	Střední Amerika	Ne	Ne
Samoa	Oceánie	Polynésie	Ne	Ne
San Marino	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Saúdská Arábie	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Senegal	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Severní Makedonie	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Seychely	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Sierra Leone	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Singapur	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Slovensko	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ano
Slovinsko	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Somálsko	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Spojené arabské emiráty	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Spojené státy americké	Amerika	Severní Amerika	Ne	Ne
Spol. nez. států	Asie	Západní Asie	Ano	Ne
Srbsko	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Srbsko a Černá Hora	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ne
Súdán	Afrika	Severní Afrika	Ne	Ne
Surinam	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Svatá Lucie	Amerika	Karibik	Ne	Ne

Státní občanství	Region	Subregion	Člen býv. vých. bloku	Člen EU
Sv. Kryštof a Nevis	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Sv. Tomáš a Princ. ostr.	Afrika	Střední Afrika	Ne	Ne
Sv. Vincenc a Grenadiny	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Svazijsko	Afrika	Jižní Afrika	Ne	Ne
Sýrie	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Španělsko	Evropa	Jižní Evropa	Ne	Ano
Šrí Lanka (Cejlon)	Asie	Jižní Asie	Ne	Ne
Švédsko	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ano
Švýcarsko	Evropa	Západní Evropa	Ne	Ne
Tádžikistán	Asie	Střední Asie	Ano	Ne
Tanzanie	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Thajsko	Asie	Jihovýchodní Asie	Ne	Ne
Tchaj-wan	Asie	Východní Asie	Ne	Ne
Togo	Afrika	Západní Afrika	Ne	Ne
Tonga	Oceánie	Polynésie	Ne	Ne
Trinidad a Tobago	Amerika	Karibik	Ne	Ne
Tunisko	Afrika	Severní Afrika	Ne	Ne
Turecko	Asie	Západní Asie	Ne	Ne
Turkmenistán	Asie	Střední Asie	Ano	Ne
Uganda	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Ukrajina	Evropa	Východní Evropa	Ano	Ne
Uruguay	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Uzbekistán	Asie	Střední Asie	Ano	Ne
Vanuatu	Oceánie	Melanésie	Ne	Ne
Spojené království	Evropa	Severní Evropa	Ne	Ano
Venezuela	Amerika	Jižní Amerika	Ne	Ne
Vietnam	Asie	Jihovýchodní Asie	Ano	Ne
Wallis a Futuna	Oceánie	Polynésie	Ne	Ne
Zambie	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne
Zimbabwe	Afrika	Východní Afrika	Ne	Ne

Pozn.: člen tzv. bývalého východního bloku – v případě plného členství daného státu v RVHP nebo ve Varšavské smlouvě, člen EU – v případě členství v Evropské unii

Zdroj dat: ČSÚ

Příloha 6 – Absolutní struktura živě narozených podle rodinného stavu matky a občanství matky a dítěte, Česko, 2021 a 2022

Rodinný stav matky	2021			2022		
	Matka – ČR	Matka – cizinka		Matka – ČR	Matka – cizinka	
		Dítě – ČR	Dítě – ciz.		Dítě – ČR	Dítě – ciz.
Svobodná	47 813	1 004	1 132	42 745	940	1 406
Vdaná	51 737	2 061	3 791	45 566	1 968	4 893
Rozvedená	3 880	116	144	3 331	127	220
Ovdovělá	105	2	6	90	6	7
Celkem	103 537	3 183	5 073	91 732	3 041	6 526

Pozn.: ve dvou případech živě narozených v roce 2021 měla matka české občanství a dítě cizí státní občanství (jedna svobodná matka a jedna vdaná matka)

Zdroj dat: anonymizovaná databáze ČSÚ

Příloha 7 – Absolutní struktura živě narozených podle pořadí a občanství matky a dítěte, Česko, 2021 a 2022

Pořadí dítěte	2021			2022		
	Matka – ČR	Matka – cizinka		Matka – ČR	Matka – cizinka	
		Dítě – ČR	Dítě – ciz.		Dítě – ČR	Dítě – ciz.
1. pořadí	47 705	1 683	2 510	41 926	1 585	3 394
2. pořadí	40 766	1 114	1 743	35 970	1 047	2 113
3. pořadí	10 885	283	622	9 857	292	742
4. a vyšší pořadí	4 179	103	198	3 979	117	279
Celkem	103 537	3 183	5 073	91 732	3 041	6 526

Pozn.: ve dvou případech živě narozených v prvním pořadí v roce 2021 měla matka české občanství a dítě cizí státní občanství

Zdroj dat: anonymizovaná databáze ČSÚ